

Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych

2024

NACZELNY DYREKTOR
ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Sprawozdanie z działalności Archiwów Państwowych w 2024 roku

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

Warszawa 2025

SŁOWO NACZELNEGO DYREKTORA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

Szanowni Państwo,

rok 2024 wyróżniał się intensywnymi działaniami w obszarze ochrony dziedzictwa archiwalnego, nie tylko na poziomie krajowym, ale także międzynarodowym. Razem z archiwami ukraińskimi zainicjowaliśmy projekt „Wspólne dziedzictwo archiwalne” ukierunkowany na zacieśnienie współpracy w dziedzinie ochrony dziedzictwa dokumentacyjnego między instytucjami archiwalnymi Polski, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii.

Jednym z jego celów jest otwarcie zasobów i udostępnienie archiwaliów m.in. poprzez ich digitalizację i publikację online. Przedsięwzięcie ma charakter długofalowy i rozwojowy, co może w przyszłości inspirować kolejne państwa do włączania się w realizację jego założeń. Inicjatywą podkreślającą znaczenie dziedzictwa archiwalnego i konieczność jego ochrony jest także Polska Lista Krajowa Programu UNESCO „Pamięć Świata”. W minionym roku odbyło się uroczyste wręczenie certyfikatów wpisu na listę w jej jubileuszowej – piątej – edycji. Uhonorowanych zostało 17 bezcennych obiektów, przechowywanych w 17 instytucjach w kraju i poza jego granicami. Ubiegłoroczną edycję listy wyróżniała różnorodność zarówno dokumentacji na nią wpisanej, jak i podmiotów zgłaszających wpisy. Na podkreślenie zasługuje też fakt dołączenia do niej po raz pierwszy obiektów i zbiorów przechowywanych przez archiwa społeczne.

Szczególne znaczenie dla sieci Archiwów Państwowych miały działania zmierzające do poprawy stanu infrastruktury i pozyskania dodatkowej powierzchni na przechowywanie akt. W lutym 2024 r. ruszyła długo oczekiwana inwestycja w Katowicach, w ramach której powstanie kompleks łączący obecne, poddane przebudowie budynki katowickiego Archiwum oraz trzy nowe obiekty. W efekcie prac budowlanych AP w Katowicach uzyska tak potrzebną rezerwę magazynową. Kontynuowany był strategiczny projekt „Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce”, wspierający efektywność energetyczną i wykorzystanie

odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, mający zapewnić właściwe i bezpieczne warunki przechowywania zasobu archiwalnego.

Prowadzone były dalej działania mające zwiększyć stopień przygotowania Archiwów Państwowych do efektywnego reagowania w przypadku wystąpienia różnych zagrożeń. Zakończył się projekt strategiczny związany z tworzeniem centrów dystrybucji środków zabezpieczających ewakuację, którego zwieńczeniem było utworzenie pierwszego z nich z siedzibą w Rzeszowie. Wzmocni to ochronę przechowywanego zasobu archiwalnego, a w sytuacjach kryzysowych, gdy zaistnieje konieczność przemieszczenia części (lub nawet całości) materiałów archiwalnych danego archiwum do innej lokalizacji, umożliwi szybką i sprawną relokację. Dużą wagę przywiązywaliśmy także do przeciwdziałania zagrożeniom biologicznym. W Archiwach Państwowych funkcjonował system monitoringu obecności owadów – IPM (Integrated Pest Management), będący jedną z form prewencyjnego zabezpieczania zasobu. Działania w obszarze profilaktyki konserwatorskiej były szczególnie zintensyfikowane w archiwach biorących udział w projekcie modernizacji energetycznej i koncentrowały się na zaplanowaniu i przygotowaniu odpowiedniego zabezpieczenia zgromadzonych materiałów archiwalnych na czas trwania prac budowlano-instalacyjnych.

W ubiegłym roku, podobnie jak w latach poprzednich, Archiwa Państwowe przejawiały bardzo dużą aktywność na polu popularyzacji dziedzictwa dokumentacyjnego. Przeprowadzone zostały m.in. dwa ogólnopolskie konkursy: trzecia edycja konkursu genealogicznego pn. „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna” oraz konkurs „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...”, których celem było zainteresowanie młodych ludzi zdobywaniem wiedzy o historii własnej rodziny, społeczności lokalnej, państwa i narodu. Wśród wydarzeń popularyzatorskich, które na stałe wpisały się w kalendarz archiwalnych inicjatyw, wymienić należy Międzynarodowy Dzień Archiwów, Dzień Archiwisty, Dzień Darczyńcy. Obfitowały one w atrakcje dla odwiedzających, takie jak wystawy, warsztaty, pokazy, prelekcje. Ich pełnej skali nie sposób przedstawić w sprawozdaniu. W ramach cyklu „Konarski Lectures”, prezentującego kluczowe zagadnienia światowej archiwistyki polskiemu środowisku, gościem specjalnym trzeciej edycji wydarzenia, które odbyło się w 2024 r., był Geoffrey Yeo – honorowy starszy pracownik naukowy w zakresie archiwów i zarządzania dokumentacją w Katedrze Studiów nad Informacją Kolegium Uniwersyteckiego w Londynie. Wszystkie te działania świadczą o aktywnej obecności Archiwów Państwowych w życiu społecznym, kulturalnym i naukowym oraz dużej otwartości na współpracę z otoczeniem.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników, w dalszym ciągu poszerzaliśmy dostępność zasobu archiwalnego online. Na koniec 2024 r. w serwisie szukajwarchiwach.gov.pl opublikowane było ponad 70 mln kopii cyfrowych z zasobu Archiwów Państwowych, a w pozostałych własnych

serwisach internetowych kolejne 9 mln.

Należy wspomnieć też o kontynuacji działań ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji kadry sieci Archiwów Państwowych. W tym zakresie zorganizowane zostały m.in. kolejne edycje Akademii Menadżera, Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem czy Akademii Zarządzania Projektami. W trakcie realizacji pozostają dwa projekty strategiczne mające służyć wzmocnieniu konkurencyjności i atrakcyjności Archiwów Państwowych jako pracodawcy – jeden z nich związany jest z wypracowaniem modelu kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników sieci, a drugi z efektywnym wdrażaniem i adaptacją osób nowozatrudnionych.

Zapraszam do zapoznania się z działalnością sieci Archiwów Państwowych w 2024 r.

dr Paweł Pietrzyk

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych

SPIS TREŚCI

ARCHIWA PAŃSTWOWE	9
Struktura sieci Archiwów Państwowych	9
Infrastruktura Archiwów Państwowych	12
Informatyzacja i infrastruktura IT Archiwów Państwowych	17
Finanse	19
Kadry	22
WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I WSPIERANIE DZIAŁAŃ ARCHIWALNYCH W KRAJU I ZA GRANICĄ	29
Wizyty	30
Współpraca z gremiami archiwalnymi	32
Program pomocy instytucjom polonijnym	36
Program wymiany archiwistów	40
Digitalizacja i mikrofilmowanie poloników	43
Wspieranie działań archiwalnych	43
PROGRAM UNESCO „PAMIĘĆ ŚWIATA”	52
STRATEGIA ROZWOJU ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH NA LATA 2021-2030	65
DZIAŁALNOŚĆ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH W 2024 R.	71
Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego	71
Gromadzenie i opracowanie zasobu archiwalnego	77
Udostępnianie zasobu archiwalnego	86
Zabezpieczanie zasobu archiwalnego	87
Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego	96
Obsługa dokumentacji o czasowym okresie przechowywania	136
WYKAZ WYBRANYCH WYDARZEŃ	139

WYKAZ SKRÓTÓW

AAN	– Archiwum Akt Nowych
AGAD	– Archiwum Główne Akt Dawnych
AN	– Archiwum Narodowe
AP	– Archiwum Państwowe
CKM	– Centralna Komisja Metodyczna
CRC	– Centralne Repozytorium Cyfrowe
EZD	– Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją
IPM	– zintegrowany system zarządzania szkodnikami (Integrated Pest Management)
IT	– technologia informatyczna
j.a.	– jednostka archiwalna
KRPM	– Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
m.b.	– metr bieżący
MB	– megabajt
MKiDN	– Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
NAC	– Narodowe Archiwum Cyfrowe
Naczelný Dyrektor	– Naczelný Dyrektor Archiwów Państwowych
NDAP	– Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
PAN	– Polska Akademia Nauk
PAU	– Polska Akademia Umiejętności
pzp	– prawo zamówień publicznych
SwA	– serwis szukajwarchiwach.gov.pl
ZRC	– Zapasowe Repozytorium Cyfrowe

ARCHIWA PAŃSTWOWE

Struktura sieci Archiwów Państwowych

```
graph TD; A[MINISTER KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO] --> B[NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH]; A --> C[NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH]; A --> D[RADA ARCHIWALNA]; B --> E[32 ARCHIWA PAŃSTWOWE]; B --> F[CENTRALNA KOMISJA METODYCZNA]; B --> G[CENTRALNA KOMISJA ARCHIWALNEJ OCENY DOKUMENTACJI]; E --> H[3 ARCHIWA PAŃSTWOWE O CHARAKTERZE CENTRALNYM]; E --> I[29 ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH O CHARAKTERZE REGIONALNYM WRAZ Z ODDZIAŁAMI ZAMIEJSCOWYMI];
```

The organizational chart of the National Archives and Library Administration of Poland is structured as follows:

- MINISTER KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO** (Minister of Culture and National Heritage) is the central authority, connected to:
 - NACZELNA DYREKCJA ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH** (Chief Directorate of State Archives)
 - NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH** (Chief Archivist of State Archives)
 - RADA ARCHIWALNA** (Archival Council)
- NACZELNY DYREKTOR ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH** oversees:
 - 32 ARCHIWA PAŃSTWOWE** (32 State Archives), which are further divided into:
 - 3 ARCHIWA PAŃSTWOWE O CHARAKTERZE CENTRALNYM** (3 State Archives of Central Character)
 - 29 ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH O CHARAKTERZE REGIONALNYM WRAZ Z ODDZIAŁAMI ZAMIEJSCOWYMI** (29 State Archives of Regional Character with Branches)
 - CENTRALNA KOMISJA METODYCZNA** (Central Commission for Methodology)
 - CENTRALNA KOMISJA ARCHIWALNEJ OCENY DOKUMENTACJI** (Central Commission for Archival Evaluation of Documentation)

Sieć Archiwów Państwowych na koniec 2024 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: AGAD, AAN, NAC oraz 29 archiwów, których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny, z siedzibami w: Białymstoku, Bydgoszczy, Częstochowie, Gdańsku, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Katowicach, Kielcach, Koszalinie, Krakowie, Lesznie, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Opolu, Piotrkowie Trybunalskim, Płocku, Poznaniu, Przemyślu, Radomiu, Rzeszowie, Siedlcach, Suwałkach, Szczecinie, Toruniu, Warszawie, Wrocławiu, Zamościu i Zielonej Górze. Z dniem 1 marca 2024 r., na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹, AP w Malborku zostało połączone z AP w Gdańsku. Skutkowało to koniecznością wdrożenia nowej organizacji gdańskiego Archiwum, a także wprowadzenia zmian w funkcjonujących w archiwach gremiach: regionalnych komisjach archiwalnej oceny dokumentacji, regionalnych komisjach metodycznych i regionalnych komisjach do spraw pozyskiwania materiałów archiwalnych oraz finansowania nabycia materiałów archiwalnych.

W roku sprawozdawczym przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych działały następujące stałe gremia:

- **Rada Archiwalna** – organ doradczy i opiniodawczy w sprawach należących do zakresu działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. W roku sprawozdawczym powołany został nowy skład Rady na kadencję 2024-2027. Jej przewodniczącym, w drodze głosowania, został prof. dr hab. Krzysztof Mikulski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Polskie Towarzystwo Historyczne). Inauguracyjne posiedzenie gremium odbyło się 20 listopada 2024 r. Wzięła w nim udział Hanna Wróblewska, Minister kultury i dziedzictwa narodowego, która wręczyła powołania członkom Rady. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych przedstawił informacje o aktualnych działaniach sieci Archiwów Państwowych. Ponadto wstępnie omówiono program działania Rady na najbliższe lata.

Rada Archiwalna kadencji 2024-2027, fot. Beata Żelazek

¹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 listopada 2023 r. w sprawie połączenia Archiwum Państwowego w Gdańsku i Archiwum Państwowego w Malborku (Dz.U. 2023 poz. 2470).

- **Centralna Komisja Metodyczna (CKM)** – organ doradczy i opiniodawczy Naczelnego Dyrektora w sprawach dotyczących metodyki archiwalnej, w tym opracowania, ewidencjonowania i udostępniania materiałów archiwalnych. W kadencji 2023-2025 gremium przewodniczy Edyta Targońska (AP w Lublinie). W 2024 r. członkowie Komisji spotkali się na pięciu posiedzeniach (21-22 lutego, 8 i 12 kwietnia, 9 lipca, 2 października, 19 listopada), które poświęcone były przede wszystkim metodyce archiwalnej i opracowaniu zasobu archiwalnego. Członkowie CKM dokonali przeglądu zarządzeń Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z tego zakresu, opiniowali projekt wskazówek metodycznych dotyczących zasad porządkowania i inwentaryzacji dokumentów dźwiękowych w Archiwach Państwowych oraz inwentarz zespołu archiwalnego 2/2733/0 „Biuro Byłego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Wojciecha Jaruzelskiego” z zasobu AAN, a także opiniowali wnioski o przekazanie materiałów archiwalnych między archiwami państwowymi. Oprócz tego na bieżąco monitorowali działania regionalnych komisji metodycznych, wymieniając się doświadczeniami związanymi z pracami na tym szczeblu. W roku sprawozdawczym w ramach CKM działały dwie grupy robocze: do opracowania wskazówek dotyczących udostępniania materiałów archiwalnych oraz do opracowania wskazówek metodycznych dotyczących opracowania spuścizn i archiwów rodzinnych.
- **Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji (CKAOD)** – organ doradczy i opiniodawczy w sprawach dotyczących kształtowania narodowego zasobu archiwalnego oraz gromadzenia materiałów archiwalnych, któremu w kadencji 2023-2025 przewodniczy Łukasz Kozłowski (AP w Szczecinie). W 2024 r. Komisja zebrała się na 6 posiedzeniach. Obrady dotyczyły m.in.:
 - założeń do realizacji delegacji ustawowej wynikającej z art. 5 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, związanej z określeniem rodzajów lub typów dokumentacji niearchiwalnej, której brakowanie nie wymaga zgody dyrektora właściwego archiwum państwowego,
 - rekomendacji w sprawie sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi i danymi pozostającymi poza systemami klasy EZD lub powstającymi w innych systemach informatycznych (np. dziedzinyowych/dedykowanych, workflow, ERP) w organach państwowych, państwowych jednostkach organizacyjnych, organach jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostkach organizacyjnych (w tym diagnoza problemów związanych z zarządzaniem dokumentami elektronicznymi i przejmowaniem materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej),
 - propozycji procedur (w tym również w postaci dodatkowych regulacji w normatywach kancelaryjnych i archiwalnych) w zakresie zasad postępowania z dokumentacją powstającą i gromadzoną w samorządowych centrach usług wspólnych w wyniku świadczonych przez nie usług na rzecz organów jednostek samorządu terytorialnego i innych samorządowych jednostek organizacyjnych,
 - zasad i kryteriów wartościowania dla dokumentacji osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (podsumowanie ustaleń regionalnych komisji archiwalnej oceny dokumentacji),
 - zmian do zarządzenia nr 16 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 10 listopada 2014 r. w sprawie wprowadzenia wskazówek metodycznych dotyczących zasad wartościowania, gromadzenia i porządkowania akt osobowych.

Infrastruktura Archiwów Państwowych

Na koniec 2024 r. Archiwa Państwowe dysponowały 96 obiektami. Ich łączna powierzchnia magazynowa wynosiła ponad 96 tys. m².

Tabela 1. Obiekty i pomieszczenia archiwalne według stanu na 31 grudnia 2024 r.

FORMA DYSPONOWANIA NIERUCHOMOŚCIAMI	LICZBA OBIEKTÓW	POWIERZCHNIA CAŁKOWITA	POWIERZCHNIA UŻYTKOWA	POWIERZCHNIA MAGAZYNOWA
własność, trwałe zarząd, użytkowanie wieczyste	67	189 263,39	155 379,79	85 160,42
najem	19	10 335,42	8 718,41	5 631,40
użyczenie	10	11 273,27	9 288,6	5 832,13

Na koniec 2024 r. rezerwa magazynowa była wyczerpana w 23 obiektach. W ciągu najbliższych 3 lat jeszcze 36 obiektów utraci rezerwę, a w perspektywie kolejnych 5 lat następne 18 obiektów zostanie zapełnionych. Oznacza to, że do końca 2032 r. sieć

Archiwów Państwowych utraci możliwość przejmowania materiałów archiwalnych w 80% obiektów. Zgodnie z prognozami, rezerwą magazynową pozwalającą na przejmowanie materiałów archiwalnych w perspektywie przekraczającej 10 lat dysponuje zaledwie 12 obiektów. Aby zapewnić realizację ustawowego obowiązku związanego z przejmowaniem i przechowywaniem materiałów archiwalnych, konieczne są dalsze inwestycje w infrastrukturę Archiwów Państwowych, przyczyniające się do polepszenia ich sytuacji magazynowej.

Do końca 2032 r. sieć Archiwów Państwowych utraci możliwość przejmowania materiałów archiwalnych w 80% budynków

W roku sprawozdawczym ruszyła **rozbudowa i przebudowa siedziby AP w Katowicach**. Umowa na realizację robót budowlanych została podpisana 1 lutego 2024 r. Generalnym Wykonawcą, wyłonionym w toku postępowania przetargowego, została Grupa NDIS.A. W ramach inwestycji powstanie kompleks łączący ze sobą budynki Archiwum oraz 3 nowe obiekty. Na dzień 31 grudnia 2024 r. zakończono realizację stanu surowego budynków nr 4 i 2. Budynki nr 3 i 9 były na etapie wznoszenia ostatnich kondygnacji. Rozpoczęto także budowę wszystkich łączników. Trwały też prace związane z układaniem instalacji wewnętrznych branży sanitarnej i elektrycznej. Ponadto rozpoczęto prace związane z przebudową parkingu dla samochodów osobowych na południe od budynku nr 4.

Oddanie budynków do użytku planowane jest w 2026 r. Nowe, nowoczesne magazyny zapewnią miejsce do bezpiecznego przechowywania 20 tys. m.b. materiałów archiwalnych.

W kompleksie znajdzie się również innowacyjne centrum konferencyjno-wystawiennicze, w którym prowadzone będą m.in. szkolenia w zakresie zabezpieczenia zasobu dla całej sieci archiwalnej, warsztaty i lekcje pokazowe. Inwestycja zoptymalizuje warunki przechowywania archiwaliów i przyczyni się do lepszego zabezpieczenia dokumentacyjnego dziedzictwa historycznego Górnego Śląska. Ułatwi również użytkownikom korzystanie z zasobu i oferty edukacyjnej Archiwum oraz usprawni pracę archiwistów.

Podpisanie umowy na realizację robót budowlanych w AP w Katowicach, fot. Ewelina Kisiel/AP w Katowicach

Stan prac w AP w Katowicach na koniec 2024 r. – budynki nr 2 i nr 1 oraz łącznik, fot. Grupa NDI

Stan prac w AP w Katowicach na koniec 2024 r. – budynek magazynowy nr 3, fot. Grupa NDI

Kontynuowany był projekt **„Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce”**, mający na celu poprawę efektywności energetycznej budynków Archiwów Państwowych poprzez ich głęboką modernizację zgodnie z założeniami zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa ma strategiczne znaczenie ze względu na zapewnienie właściwych i bezpiecznych warunków przechowywania zasobu archiwalnego oraz przewidywany pozytywny wpływ na odbiór sieci Archiwów Państwowych jako prężnie rozwijającej się, nowoczesnej instytucji działającej z poszanowaniem dla środowiska i ekologii. W projekcie uczestniczy 20 Archiwów Państwowych: AAN, AGAD, AP w Częstochowie, AP w Gdańsku, AP w Kaliszu, AP w Katowicach, AP w Kielcach, AP w Koszalinie, AP w Lesznie, AP w Łodzi, AP w Olsztynie, AP w Opolu, AP w Płocku, AP w Poznaniu, AP w Przemyśle, AP w Siedlcach, AP w Szczecinie, AP w Toruniu, AP

w Warszawie i AP we Wrocławiu. W ramach jego drugiego etapu zostanie przeprowadzona kompleksowa modernizacja 27 budynków o łącznej powierzchni użytkowej przekraczającej 71 tys. m², obejmująca m.in. ocieplenie obiektów, wykorzystanie technologii odzysku ciepła, przyłączenie do sieci ciepłowniczej lub w ograniczonym zakresie gazowej, instalację nowych niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł ciepła lub energii elektrycznej na potrzeby własne, w tym przydomowych magazynów energii i pomp ciepła, wymiany oświetlenia na bardziej energooszczędne, urządzeń umożliwiających indywidualne rozliczenie kosztów dostarczonego ciepła lub chłodu wyposażonych w funkcje zdalnego odczytu oraz zastosowanie systemów zarządzania energią w budynku (BMS), a także modernizację systemów wentylacji i klimatyzacji.

*Wizualizacja fasady budynku Oddziału w Legnicy
AP we Wrocławiu po termomodernizacji*

*Wizualizacja fasady budynku Oddziału w Jeleniej Górze
AP we Wrocławiu po termomodernizacji*

*Wizualizacja fasady budynku AP w Opolu
przy ul. Zamkowej po termomodernizacji*

*Wizualizacja fasady budynku AP w Opolu
przy ul. Gorzółki po termomodernizacji*

Prace w obiektach realizowane będą na podstawie dokumentacji projektowo-kosztorysowych opartych na wytycznych określonych w audytach energetycznych wykonanych w latach poprzednich w ramach zadania pn. „Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych – etap I. Przygotowanie dokumentacji”. Projekt jest współfinansowany ze środków unijnych w ramach programu operacyjnego FEnIKS - Priorytet FENX.01 Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z Funduszu Spójności – Działanie FENX.01.01. Efektywność energetyczna. Jego całkowity koszt wynosi 346 894 268,38 zł, z czego 278 761 750,00 zł stanowi dofinansowanie z funduszy europejskich.

W roku sprawozdawczym zostało podpisane porozumienie określające współpracę pomiędzy instytucją pośredniczącą (MKiDN) a podmiotem upoważnionym do ponoszenia wydatków (NDAP). Dokonano analizy organizacji pracy archiwów uczestniczących w projekcie oraz ustalono harmonogram związany z zabezpieczeniem zasobu archiwalnego na czas prac budowlano-instalacyjnych. Zaktualizowane zostały audyty energetyczne oraz audyty ex-ante, które były podstawą stworzenia audytu zbiorczego dla całego zamierzenia projektowego.

Równolegle prowadzone były działania na rzecz budowy nowych obiektów lub adaptacji budynków już istniejących na potrzeby:

- **NAC** – w ramach zadania inwestycyjnego „Przebudowa i remont budynku przy ul. Rakowieckiej 2D na potrzeby Narodowego Archiwum Cyfrowego” przeprowadzone zostało postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na pełnienie funkcji Inwestora Zastępczego przy realizacji inwestycji, przygotowana została dokumentacja projektowa oraz podpisana umowa z Dzielnicą Mokotów m.st. Warszawy na udostępnienie gruntu w celu realizacji inwestycji liniowej wraz z ustanowieniem służebności ul. Rakowieckiej 2D, rozpoczęto także prace przygotowawcze do wyboru w ramach pzp wykonawcy robót budowlanych;
- **AP w Łodzi** – w ramach zadania „Budowa nowej siedziby Archiwum Państwowego w Łodzi” wykonany został projekt rozbiórki pustostanów na działce pozyskanej pod inwestycję, uzyskano pozwolenia na realizację tych prac, sporządzono projekt nasadzeń oraz aktualizacji inwentaryzacji zieleni, a także prowadzono prace przygotowawcze do przeprowadzenia konkursu na wykonawcę dokumentacji projektowej nowego budynku;
- **AP w Piotrkowie Trybunalskim** – w ramach zadania inwestycyjnego „Budowa nowej siedziby Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim” opracowywana była dokumentacja niezbędna do przygotowania konkursu na wykonawcę dokumentacji projektowej, wykonano także dokumentację dotyczącą rozbiórki kompleksu budynków znajdujących się na terenie inwestycji;
- **AP w Warszawie** – w ramach inwestycji związanej z budową nowego obiektu przy ul. Ordona 23 sporządzono mapę do celów projektowych, dokumentację niezbędną do przeprowadzenia konkursu na wykonanie koncepcji architektoniczno-urbanistycznej nowego obiektu, przeprowadzono prace dendrologiczne na terenie nieruchomości oraz nasadzenia zastępcze, a także badania archeologiczne w związku z ujawnieniem w gruncie pozostałości budowlanych.

Ponadto zakończone zostało wyposażanie oddanych do użytkowania w roku poprzednim nowych obiektów w Bydgoszczy oraz w Nowym Sączu.

Plan wydatków w obszarze inwestycji budowlanych w 2024 r. łącznie wyniósł 41 476 746 zł (w § 6050 w sumie 40 209 746 zł oraz w § 6580 – 1 267 000 zł), którego wykonanie wyniosło **40 889 815,59 zł**, co stanowi 98,58% planu.

Obok inwestycji budowlanych dokonano także **zakupów inwestycyjnych**. Objęły one m.in. zakup serwerów, modernizację systemów monitoringu, zakup urządzeń wielofunkcyjnych, wyposażenia informatycznego, urządzeń do digitalizacji, wyposażenia do pracowni konserwacji, zakupy na potrzeby rozbudowy ZRC i CRC. Plan wydatków przeznaczonych na ten cel w § 6060 wyniósł 14 064 754 zł, z których na 31 grudnia 2024 r. wydatkowano **14 027 355,94 zł**, co stanowi 99,73% planu. W tym zakresie osobną pozycję stanowiło zadanie pn. „Zakupy inwestycyjne w ramach Centrum Kompetencji dla Narodowego Archiwum Cyfrowego”, które zostało zrealizowane w całości – wydatkowano na nie przewidziane 252 500,00 zł.

Systematycznie w budynkach Archiwów Państwowych prowadzone były także remonty i konserwacje, skoncentrowane w szczególności na poprawie warunków przechowywania materiałów archiwalnych, warunków pracy oraz bezpieczeństwa i estetyki budynków. Wydatki przeznaczone na remonty w obiektach niezabytkowych (§ 4270) ukształtowały się na poziomie 5 439 290,00 zł, wykonanie wyniosło **5 411 391,23 zł**, co stanowi 99,49% wykonania planu. Wydana kwota pozwoliła na przeprowadzenie m.in. remontów:

- pomieszczeń sanitarnych w AGAD, AAN, w AP w Katowicach oraz AP w Zamościu;
- dachu w obiektach AP w Bydgoszczy (budynek przy ul. Wiślanej), AP w Częstochowie, AP w Kielcach (Oddział w Sandomierzu) i AP w Szczecinie (magazyn w Dobrej);
- instalacji wodno-kanalizacyjnej w budynku AP w Zamościu;
- wymiany centrali i czujek przeciwpożarowych w AP w Lesznie;
- naprawy systemu stałych urządzeń gaśniczych (SUG) w AAN.

Nowo wyremontowany magazyn w AAN oddany do użytku na początku 2024 r., fot. AAN

Na drobne remonty w obiektach zabytkowych wydatkowane były środki w wysokości **896 243,91 zł**. W ich ramach wykonano m.in.:

- remont pomieszczeń w Pałacu Potockich na potrzeby Oddziału w Radzynie Podlaskim AP w Lublinie (etap I), a także remont schodów wykonanych z lastryko, parapetów oraz połaci dachowej w budynku centrali Archiwum;
- remont elewacji i rynien uszkodzonych przez czynniki zewnętrzne w AP w Siedlcach;
- prace remontowe na elewacji i kominie w budynku magazynowym w Strzemieli AP w Szczecinie oraz projekt remontu 5 łazienek w centrali Archiwum;
- podłączenie do sieci kanalizacyjnej i remont oświetlenia w magazynie na parterze w Kamieńcu Ząbkowickim AP we Wrocławiu, a także naprawę systemu przeciwpożarowego i instalacji elektrycznej po zalaniu piwnic w czasie powodzi oraz montaż drzwi zabezpieczających przed zalaniem w centrali Archiwum.

Podejmowane były też działania mające na celu **zwiększenie poziomu dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami**. Przykładowo w AP w Radomiu zamontowane zostały m.in. oznaczenia kontrastowe na przeszkleniach na zewnątrz i wewnątrz budynku, plan tyflograficzny dla osób z dysfunkcjami wzroku oraz tabliczki brajlowskie przy

pomieszczeniach parteru. Tablice tyflograficzne zakupiło również AAN. W siedzibie NDAP uruchomiona została platforma dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Inwestycje planowane na 2024 r. w ramach programu wieloletniego „**Budowa i utrzymanie Archiwów Państwowych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego**” nie były kontynuowane wskutek decyzji MKiDN. Uchwałą Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2024 r.² został on zniesiony.

Informatyzacja i infrastruktura IT Archiwów Państwowych

W ramach wdrażania Planu Transformacji Cyfrowej podjęte zostały działania przygotowawcze do realizacji projektu mającego na celu uruchomienie wspólnej platformy pracy grupowej dla wszystkich jednostek sieci Archiwów Państwowych oraz ich integrację w taki sposób, aby możliwe było korzystanie z ujednoliconej platformy współdzielenia plików, wspólnego komunikatora, a także wprowadzanie jednolitych zasad bezpieczeństwa teleinformatycznego. Wstępne działania w tym zakresie, wykonane w roku sprawozdawczym, obejmowały:

- zgłoszenie do Centrum Obsługi Administracji Rządowej (COAR) zapotrzebowania na subskrypcję Microsoft dla całej sieci Archiwów Państwowych;
- zlecenie wykonawcy zewnętrznemu:
 - zorganizowania i przeprowadzenia testów różnych rozwiązań prowadzących do zamierzonego celu,
 - opracowanie dokumentu zawierającego analizę co najmniej dwóch przetestowanych potencjalnych rozwiązań w celu identyfikacji ich mocnych i słabych stron, a także zaproponowania rozwiązania eliminującego ewentualne luki i ryzyka w obszarze IT, w tym technologicznym i operacyjnym, które pozwolą na zabezpieczenie interesów sieci Archiwów Państwowych,
 - przedstawienia pisemnych rekomendacji optymalnego rozwiązania do wdrożenia.

W roku sprawozdawczym realizowane były także następujące projekty strategiczne związane z informatyzacją Archiwów Państwowych:

- **Rozbudowa i wdrożenie w sieci archiwów państwowych systemu pn. Rejestr Skanów, służącego do zarządzania procesem digitalizacji i ewidencji kopii cyfrowych** – projekt mający na celu opracowanie, a następnie wdrożenie w sieci Archiwów Państwowych, jednolitego narzędzia informatycznego służącego do wspomagania zarządzania procesem digitalizacji oraz ewidencjonowania kopii cyfrowych materiałów archiwalnych. W roku sprawozdawczym NAC udostępniło infrastrukturę teleinformatyczną na potrzeby instalacji modułu centralnego Rejestru Skanów. Przeprowadzony został audyt

² Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2024 r. uchylająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Budowa i utrzymanie Archiwów Państwowych w formule partnerstwa publiczno-prywatnego” (M.P. 2024 poz. 1091).

bezpieczeństwa systemu wraz z retestem. Od Wykonawcy odebrano wersję beta systemu. Ponadto przeprowadzone zostało wdrożenie systemu w wersji testowej u partnerów projektu (7 archiwów oraz AP we Wrocławiu) wraz ze szkoleniami online;

- **Rozwój centrum kompetencji w zakresie cyfrowego zabezpieczania zbiorów Archiwów Państwowych w NAC – etap I: archiwa centralne i warszawskie** – celem projektu realizowanego przez NAC we współpracy z NDAP, AAN, AGAD oraz AP w Warszawie, jest znaczące rozszerzenie dostępności danych poprzez zintensyfikowanie digitalizacji zasobu warszawskich archiwów, co będzie możliwe dzięki rozbudowie pracowni digitalizacji. Inicjatywa wpłynie także na podniesienie poziomu bezpieczeństwa zgromadzonych kopii cyfrowych, zwiększenie przestrzeni przechowywania danych, zmodernizowanie CRC i ZRC Archiwów Państwowych, a także umożliwi zabezpieczanie i udostępnianie w jednolitym standardzie nagrań i filmów z zasobu Archiwów Państwowych (zapewnienie technicznej możliwości prezentacji cyfrowych kopii materiałów audiowizualnych w portalu szukajwarchiwach.gov.pl). W roku sprawozdawczym zostały złożone dokumenty wraz z wnioskiem do Komitetu Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji w celu uzyskania pozytywnej opinii dla projektu. Przygotowana została także niezbędna dokumentacja i wniosek do Centrum Projektów Polska Cyfrowa w celu uzyskania finansowania. Z uwagi na zaawansowanie działań w tym zakresie do projektu została włączona inicjatywa pn. „Opracowanie koncepcji i budowa zintegrowanego systemu informacji archiwalnej”;
- **Budowa i wdrożenie systemu do planowania i sprawozdawczości przez sieć Archiwów Państwowych** – projekt, którego głównym celem jest usprawnienie przygotowywania przez Archiwa Państwowe rocznych planów i sprawozdań z działalności oraz innych dokumentów o tym charakterze, a także automatyzacja procesu agregacji danych. W roku sprawozdawczym kontynuowane były prace nad modulem dla dokumentacji planistycznej, w tym komponentem planistycznym dla NDAP. Rozpoczęło się także opracowywanie nowej funkcjonalności umożliwiającej wnioskowanie o zmiany w planie finansowym i ich rejestrację w systemie.

Analogicznie jak w latach poprzednich, prowadzono działania związane z **utrzymaniem i rozwijaniem systemów do obsługi działalności archiwalnej**, do których należą: Zintegrowany System Informacji Archiwalnej (ZoSIA), Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE) oraz Nadzór i Kontrola Archiwalna (NiKA). Rozwijane były również serwisy internetowe prezentujące kopie cyfrowe materiałów archiwalnych z zasobu Archiwów Państwowych, w tym serwis szukajwarchiwach.gov.pl (SwA), będący głównym miejscem udostępniania online zasobu Archiwów Państwowych.

W roku sprawozdawczym Archiwa Państwowe zostały uhonorowane przez NASK – Państwowy Instytut Badawczy, obchodzący swoje 30-lecie, wyróżnieniem jubileuszowym w kategorii „Współpraca instytucjonalna na rzecz cyfryzacji Polski”.

Dochody

Plan dochodów na 2024 r. w dziale 921 Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego, w rozdziale 92117 *Archiwa* ustalony został na poziomie **1 670 000,00 zł**, natomiast wykonanie wyniosło **1 953 903,80 zł**, co stanowi 117,00% planu.

Wykonanie dochodów, z podziałem na paragrafy klasyfikacji budżetowej, zawiera poniższa tabela:

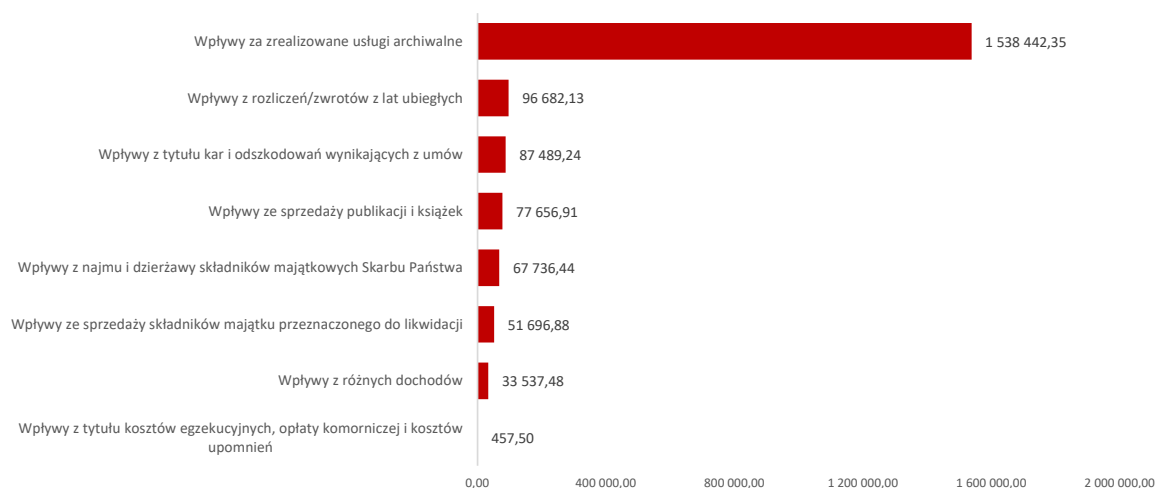
Tabela 2. Wykonanie dochodów w 2024 r. według paragrafów klasyfikacji budżetowej

LP.	PARAGRAF	PLAN NA 2024 R.	DOCHODY WYKONANE	% WYKONANIA
1.	0630	0,00	0,00	-
2.	0640	0,00	457,50	-
3.	0690	0,00	0,00	-
4.	0750	53 000,00	67 736,44	127,80%
5.	0830	1 535 000,00	1 538 442,35	100,22%
6.	0840	51 000,00	77 656,91	152,27%
7.	0870	1 000,00	51 696,88	5169,69%
8.	0920	0,00	204,87	-
9.	0940	12 000,00	96 682,13	805,68%

10.	0950	0,00	87 489,24	-
11.	0970	18 000,00	33 537,48	186,32%
SUMA		1 670 000,00	1 953 903,80	117,00%

Uzyskane dochody pochodziły głównie z opłat za wykonane usługi w zakresie poszukiwań archiwalnych, sprzedaży wydawnictw, wpływów z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych, opłat wnoszonych za wynajmowane lokale i pomieszczenia.

Wykres 1. Główne źródła dochodów sieci Archiwów Państwowych w 2024 r.

Dochody w kwocie **1 953 903,80 zł** uzyskano z następujących tytułów:

- **§ 0640** – *wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień* – wynikały ze zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego;
- **§ 0750** – *dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze* – były to wpływy z najmu i dzierżawy pomieszczeń m.in. na potrzeby edukacyjne oraz szkolenia prowadzone przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, a także wynajem pomieszczenia stacji transformatorowej;
- **§ 0830** – *wpływy z usług* – były to wpływy z tytułu zrealizowanych usług archiwalnych, tj. kwerend, wykonanych kopii materiałów archiwalnych oraz wydawanych kopii z akt osobowych i płacowych;
- **§ 0840** – *wpływy ze sprzedaży wyrobów* – wynikały ze sprzedaży książek oraz wydawnictw własnych;

- **§ 0870** – *wpływy ze sprzedaży składników majątkowych* – wynikały głównie ze sprzedaży złomu stalowego, żeliwa oraz sprzedaży pojazdu;
- **§ 0920** – *wpływy z pozostałych odsetek* – były to wpływy z odsetek od kary umownej za niewywiązanie się z umowy oraz odsetek naliczonych za nieterminowe płatności;
- **§ 0940** – *wpływy z rozliczeń/zwrotów z lat ubiegłych* – przekazano na dochody budżetu państwa środki pochodzące ze zwrotów kosztów zużycia mediów, opłat reprograficznych oraz zwrotów dofinansowania studiów pracowników;
- **§ 0950** – *wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów* – były to wpływy z tytułu kar za niewywiązanie się z umowy, odszkodowania za zniszczenie mienia oraz za szkody poniesione w wyniku pożaru budynku, w którym znajdowało się pomieszczenie magazynowe wynajmowane na potrzeby przechowywania akt wyborczych;
- **§ 0970** – *wpływy z różnych dochodów* – wynikały z tytułu wynagrodzenia przysługującego płatnikowi składek za wykonanie zadań związanych z ustalaniem prawa i wysokości świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz wpłat od najemców za media.

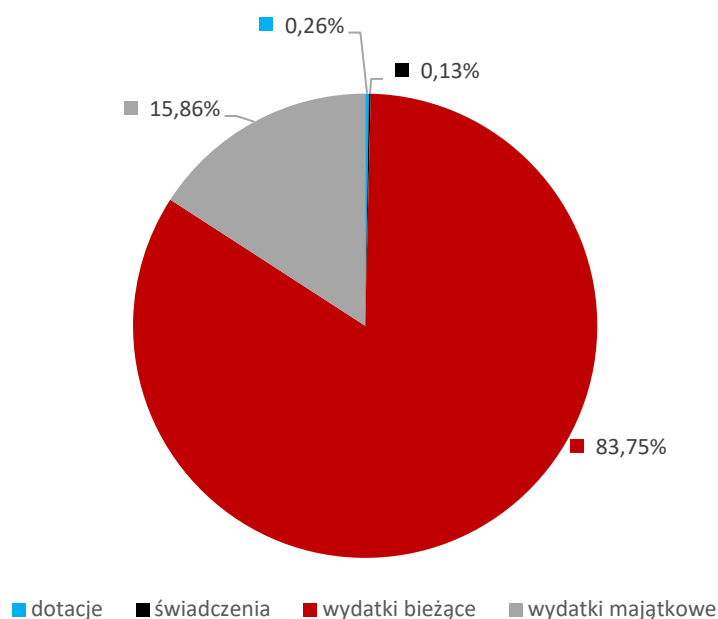
Wydatki

Plan wydatków ogółem (po zmianach) na 2024 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, w rozdziale 92117 *Archiwa* (dla paragrafów z czwartą cyfrą „0”) ustalony został na poziomie **347 573 796,00 zł**, natomiast wykonanie wyniosło **346 268 497,18 zł**, co stanowi **99,62%** planu.

Tabela 3. Wykonanie wydatków w 2024 r. w podziale na grupy

LP.	GRUPA WYDATKÓW	PLAN WEDŁUG USTAWY BUDŻETOWEJ	PLAN PO ZMIANACH	WYKONANIE NA DZIEŃ 31.12.2024 R.	% WYKONANIA
1.	Dotacje	900 000,00	900 000,00	900 000,00	100,00%
2.	Świadczenia	381 000,00	456 408,00	434 754,83	95,26%
3.	Wydatki bieżące	290 925 000,00	290 675 888,00	290 016 570,82	99,77%
4.	Wydatki majątkowe	56 625 000,00	55 541 500,00	54 917 171,53	98,88%
SUMA		348 831 000,00	347 573 796,00	346 268 497,18	99,62%

Wykres 2. Struktura wydatków w 2024 r.

Wydatki na projekty realizowane przy współudziale środków europejskich

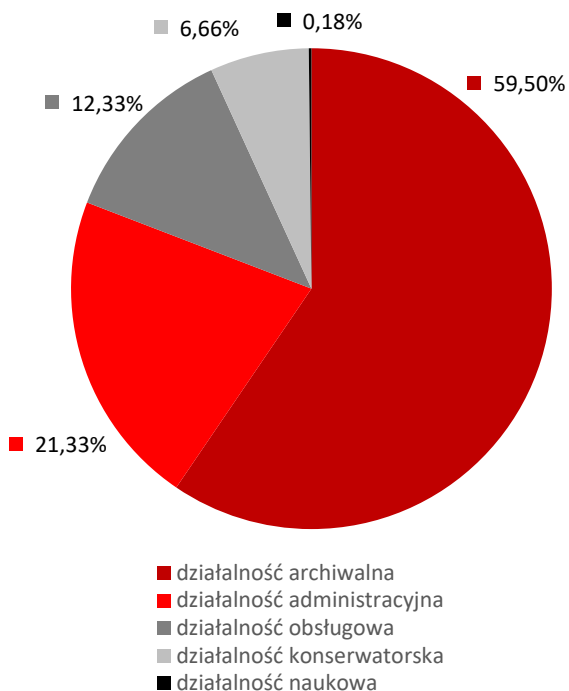
Plan wydatków finansowanych i współfinansowanych z budżetu środków europejskich nie został wykonany. Wynikało to z przesunięcia na kolejny rok terminu podpisania umowy między Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska a MKiDN na dofinansowanie projektu „Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce - etap II”.

Kadry

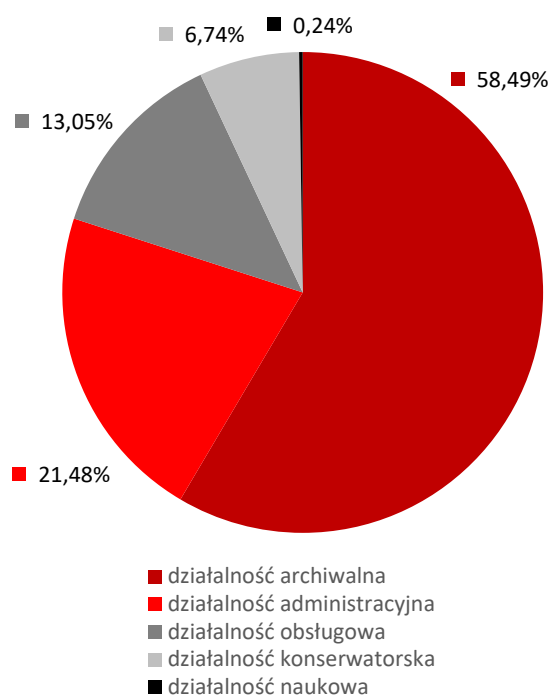
W 2024 r. przeciętne zatrudnienie w sieci Archiwów Państwowych (z uwzględnieniem NDAP) wynosiło 1 578,76 etatu (1 625,35 osoby), w tym w Archiwach Państwowych 1 502,13 etatu (1 550,35 osoby) oraz w NDAP 76,63 etatu (75,00 osób).

Przeciętne zatrudnienie w obszarze działalności archiwalnej wyniosło 939,40 etatu (950,72 osoby), w obszarze działalności naukowej 2,77 etatu (3,88 osoby), w obszarze działalności konserwatorskiej 105,14 etatu (109,61 osoby), w obszarze działalności administracyjnej 336,81 etatu (349,11 osoby) oraz w obszarze działalności obsługowej 194,64 etatu (212,03 osoby).

Wykres 3. Przeciętne zatrudnienie w sieci Archiwów Państwowych w 2024 r. według rodzaju działalności [w etatach]

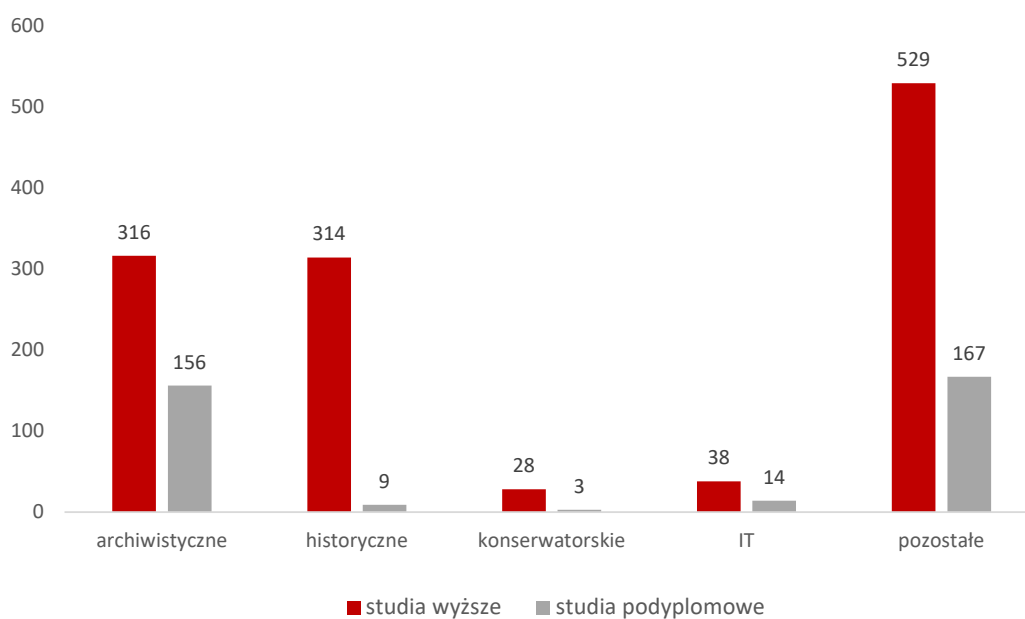

Wykres 4. Przeciętne zatrudnienie w sieci Archiwów Państwowych w 2024 r. według rodzaju działalności [w osobach]

Na koniec 2024 r. w sieci Archiwów Państwowych i NDAP pracowało łącznie 1 225 osób z wykształceniem wyższym, w tym 349 osób, które ukończyły również studia podyplomowe.

Wykres 5. Stan wykształcenia pracowników sieci Archiwów Państwowych w 2024 r. (liczba osób)

Ze stopniem (tytułem) naukowym zatrudnionych było 112 osób, w tym 101 osób ze stopniem doktora, 7 osób ze stopniem doktora habilitowanego oraz 4 osoby z tytułem profesora.

W celu rozwoju kompetencji kadry sieci Archiwów Państwowych, poza dostępnością indywidualnych form podnoszenia kwalifikacji, zorganizowane zostały kolejne edycje Akademii Menadżera oraz Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem, realizowanych w latach wcześniejszych jako projekty strategiczne. **II edycja Akademii Menadżera**, mająca na celu przygotowywanie grupy liderów pozytywnych zmian w sieci Archiwów Państwowych i rozwój ich kompetencji w obszarze zarządzania, trwała od września 2024 r. do marca 2025 r. Program obejmował udział w badaniu Development Center w formie wstępnej i końcowej walidacji kompetencji oraz cykl szkoleń dotyczących integralnego zarządzania sobą, budowania zespołu i zarządzania nim, w tym motywowania i inspirowania pracowników, przywództwa i komunikacji lidera, wystąpień publicznych oraz etyki w pracy. Inicjatywa została przeprowadzona we współpracy z Akademią Leona Koźmińskiego. Wzięło w niej udział 15 pracowników Archiwów Państwowych.

Inauguracja II edycji Akademii Menadżera

Podniesieniu kompetencji w zakresie ochrony zasobu archiwalnego służyła II edycja **Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem**. Została ona szerzej omówiona w części „Zabezpieczanie zasobu archiwalnego”.

Odbyła się także **VI edycja Akademii Zarządzania Projektami dla Archiwów Państwowych** ukierunkowana na zdobywanie wiedzy i doświadczenia w tym obszarze. Program obejmował m.in. zagadnienia związane z cyklem życia projektu, przygotowaniem dokumentacji, analizą interesariuszy, strukturą zarządzania projektem i zespołem projektowym, wymaganiami jakościowymi, ryzykiem, komunikacją, budżetem, harmonogramowaniem i szacowaniem czasu prac, kontrolą ich realizacji oraz końcową ewaluacją. W Akademii wzięło udział 15 pracowników sieci Archiwów Państwowych.

Kontynuowane były również inicjatywy strategiczne rozpoczęte w poprzednich latach:

- **Model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w sieci Archiwów Państwowych** – projekt prowadzony przez AP w Zielonej Górze w partnerstwie z AP w Gdańsku oraz NDAP, mający na celu wypracowanie ujednoliconego modelu kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników sieci Archiwów Państwowych, co pozwoli na usprawnienie procesów zarządzania zasobami ludzkimi. W 2024 r. zostało przeprowadzone badanie ankietowe identyfikujące obecnie stosowane rozwiązania w obszarze rozwoju zawodowego oraz potrzeby i oczekiwania względem projektowanego modelu. Wzięło w nim udział 1 007 pracowników sieci (64% według stanu zatrudnienia na koniec 2023 r.). Pozostałe efekty osiągnięte podczas realizacji projektu to: wypracowanie prototypu modelu rozwoju zawodowego w postaci opracowania graficznego i multimedialnego, wykonanie analizy opisów stanowisk pracy z całej sieci Archiwów

Państwowych, przygotowanie założeń do modelu kompetencji, opracowanie bazy kompetencji wraz z ich charakterystyką, metodami weryfikacji i formami ich podnoszenia.

Badanie ankietowe realizowane w ramach projektu „Model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w sieci Archiwów Państwowych”, materiały informacyjne AP w Zielonej Górze

- **Efektywny onboarding – proces wdrażania i adaptacji nowych pracowników sieci Archiwów Państwowych** – projekt prowadzony przez AAN we współpracy z AP w Lesznie, AP w Opolu, AP w Szczecinie, AP we Wrocławiu oraz AP w Zielonej Górze, którego celem jest zwiększenie efektywności procesu wdrażania i adaptacji nowych pracowników poprzez wypracowanie jednolitych standardów onboardingu dla wszystkich osób podejmujących zatrudnienie w sieci Archiwów Państwowych, a także przygotowanie zbioru dobrych praktyk oraz materiałów wspomagających proces wdrożenia. W roku sprawozdawczym przeprowadzone zostało badanie aktualnego procesu onboardingu w sieci Archiwów Państwowych oraz badanie satysfakcji w zakresie jego przebiegu wśród pracowników zatrudnionych w sieci krócej niż 2 lata. Wzięło w nich udział 195 pracowników na stanowiskach zarządzających i kadrowych oraz 109 pracowników, których staż pracy w Archiwach Państwowych nie przekracza 24 miesięcy. W oparciu o wyniki ankiet opracowany został m.in. projekt standardu procesu onboardingu oraz koncepcja przewodnika dla nowozatrudnianych osób.

Wyrazem docenienia profesjonalizmu i zaangażowania kadry sieci Archiwów Państwowych były przyznane nagrody, odznaczenia i wyróżnienia. W roku sprawozdawczym w ten sposób – także za działalność pozaarchiwalną – uhonorowani zostali (w kolejności alfabetycznej):

- Jakub Bodaszewski (AP w Rzeszowie) – nagroda Burmistrza Gminy Jedlicze Wojciecha Tomkiewicza za szczególne osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej, naukowej, upowszechniania i ochrony kultury oraz za zaangażowanie w jej krzewienie;
- Sławomir Filipowicz (AP w Suwałkach) – Złoty Krzyż Honorowy Związku Piłsudczyków RP;
- Iwona Fischer (AN w Krakowie) – 2. miejsce w kategorii „Nauka” w Wielkim Finale

Plebiscytu „Gazety Krakowskiej” i „Dziennika Polskiego” Osobowość Roku 2023;

- dr Maciej Hubka (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – brązowy medal „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”;
- dr hab. Krzysztof Kowalczyk (AP w Szczecinie) – odznaka honorowa za zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, Tytuł Kustosza Pamięci Etosu Armii Krajowej w Sztafecie Pokoleń, dyplom uznania za wspieranie działalności Stowarzyszenia Polaków Represjonowanych przez III Rzeszę;
- dr Ivo Łaborewicz (AP we Wrocławiu) – medal i honorowy tytuł „Zasłużony dla Jeleniej Góry”, medal 35-lecia Jeleniogórskiego Oddziału Towarzystwa Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich;
- Krzysztof Łapiński (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – brązowy medal „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”;
- dr Tomasz Matuszak (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – medal „Działaj i miej nadzieję”, 49. Żłota Wieża Trybunalska za działalność upowszechniającą wśród mieszkańców Piotrkowa wiedzę historyczną o mieście oraz regionie, srebrny medal „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”;
- dr Aleksy Piasta (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – brązowy medal „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”;
- dr Wiesława Rutkowska (AP w Kielcach) – medal Jadwigi Dunin-Borkowskiej Maleszewskiej – organizatorki i pierwszej przewodniczącej Stowarzyszenia „Rodzina Policyjna”;
- Bartosz Sitarz (AP w Szczecinie) – odznaka honorowa za zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej;
- Elżbieta Surma-Jończyk (AP w Częstochowie) – okolicznościowy dyplom z podziękowaniem za pomoc świadczoną Związkowi Inwalidów Wojennych RP i jego członkom oraz za dar serca, opiekę i wsparcie;
- Beata Troć (AP w Siedlcach) – I miejsce w VIII edycji konkursu „Lekcje o Mazowszu” za scenariusz lekcji pt. „Niezwykłe kobiety Mazowsza” (konkurs organizowany jest przez Samorząd Województwa Mazowieckiego we współpracy z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli);
- dr Andrzej Wróbel (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – medal PRO HISTORIA;
- Krzysztof Zawacki (AP w Poznaniu) – nagroda im. prof. Stanisława Nawrockiego dla archiwistów województwa wielkopolskiego w kategorii nagroda dla młodego archiwisty;
- Jacek Ziętek (AP w Piotrkowie Trybunalskim) – srebrny medal „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”.

NDAP została uhonorowana prestiżowym godłem **„Friendly Workplace 2024”**, przyznawanym przez redakcję portalu MarkaPracodawcy.pl, za wybitne osiągnięcia w zakresie zarządzania relacjami z pracownikami, promowanie kultury otwartości i zaangażowania oraz szczególną troskę o równowagę między życiem zawodowym a prywatnym.

Wręczenie nagrody „Friendly Workplace 2024”, fot. Michał Gmitruk

WYRÓŻNIENIA PRYZNANE PRACOWNIKOM ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH – FOTORELACJA

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

fot. Małgorzata Kaczmarek

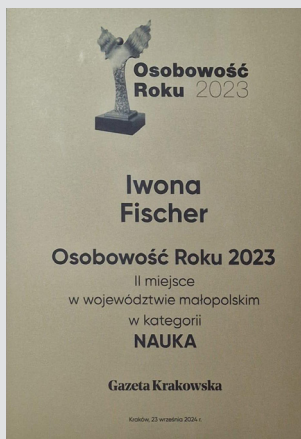
fot. K. Maj

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

fot. Marek Lupa/AP w Szczecinie

fot. Marek Lupa/AP w Szczecinie

fot. AP w Rzeszowie

fot. Paula Pokrątko-Szyska /AP we Wrocławiu

fot. Iwa Łaboniewicz /AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Piotr Jarmolowicz

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I WSPIERANIE DZIAŁAŃ ARCHIWALNYCH W KRAJU I ZA GRANICĄ

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA I WSPIERANIE DZIAŁAŃ ARCHIWALNYCH W KRAJU I ZA GRANICĄ

Jednym z najważniejszych wydarzeń w roku sprawozdawczym było zainicjowanie międzynarodowego projektu **Wspólne Dziedzictwo Archiwalne**, mającego na celu rozwój profesjonalnych, naukowych i kulturalnych stosunków oraz wszechstronnej współpracy między instytucjami archiwalnymi Polski, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii. Jego realizacja wynika z poczucia obowiązku ochrony i zachowania dla przyszłych pokoleń dziedzictwa archiwalnego, które jest nieodłączną częścią wspólnego, ogólnoeuropejskiego dziedzictwa kulturalnego. Jest też działaniem wprowadzającym w życie ideę propagowaną przez UNESCO, dotyczącą wspólnej spuścizny dokumentacyjnej, rozproszonej w wyniku wydarzeń dziejowych między różne kraje. Ponadto porządkuje on dotychczasowe formy współpracy, rozwijane od wielu lat w relacjach bilateralnych. Projekt zainaugurowany został porozumieniem o współpracy, podpisanym przez reprezentantów zarządów archiwów państwowych Polski, Ukrainy, Litwy, Łotwy i Estonii 18 kwietnia 2024 r. na Zamku w Lublinie.

Podpisanie porozumienia „Wspólne Dziedzictwo Archiwalne”, fot. Mirosław Urbaniak

Zawarte porozumienie będzie podstawą wspólnych działań zabezpieczających unikalne zbiory źródłowe. Przyczyni się również do rozwoju wzajemnych kontaktów i wymiany doświadczeń oraz sprawniejszej realizacji wspólnych inicjatyw dotyczących ochrony, cyfryzacji oraz ułatwień dostępu online do wielu ważnych materiałów archiwalnych. Instytucje archiwalne uczestniczące w tej inicjatywie przeprowadzą prace badawcze w swoich zasobach narodowych, w celu rozpoznania oraz ustalenia wielkości, wartości i stanu zachowania materiałów

archiwalnych stanowiących wspólną spuściznę dokumentacyjną Rzeczypospolitej Obojga Narodów, obejmującej terytorium Korony Polskiej, Wielkiego Księstwa Litewskiego i Inflant. W ramach projektu archiwiści i badacze uzyskają swobodny dostęp do pomocy archiwalnych oraz dokumentów archiwalnych instytucji biorących udział w projekcie.

fot. Mirosław Urbanik

Wspólne Dziedzictwo Archiwalne

- wymiana wiedzy, literatury oraz informacji o sposobach postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń,
- wymiana wiedzy i doświadczeń w zakresie infrastruktury i budownictwa archiwalnego,
- wzajemna pomoc w przygotowaniu fachowych kadr archiwalnych (wymiana specjalistów, szkolenia, staże dla konserwatorów archiwalnych),
- przygotowywanie wspólnych wystąpień i apeli do międzynarodowych organizacji archiwalnych w sprawach dotyczących ochrony zasobów archiwalnych,
- popularyzowanie wiedzy o wspólnym dziedzictwie archiwalnym (wspólne publikacje, wystawy, seminaria, konferencje),
- uzupełnienie narodowych zasobów archiwalnych poprzez nieodpłatne samodzielne kopiowanie, wymianę lub zakup kopii cyfrowych wybranych materiałów archiwalnych z zasobów źródłowych państw uczestniczących w projekcie.

Wizyty

W kwietniu 2024 r., w związku z inauguracją projektu Wspólne Dziedzictwo Archiwalne, **delegacja archiwistów z Łotwy**, na czele z zastępczynią dyrektora Latvijas Nacionālais arhīvs Ingūnā Slaidiņā, odwiedziła Archiwa Państwowe, w których w ostatnich latach prowadzone były inwestycje budowlane: AP w Radomiu, AP w Rzeszowie, AN w Krakowie i AP w Suwałkach. Pracownicy Archiwów Państwowych podzielili się swoimi doświadczeniami z czasu projektowania i wdrażania inwestycji oraz funkcjonowania i eksploatacji nowych, zmodernizowanych

Wizyta delegacji z Łotwy w AP w Rzeszowie, fot. AP w Rzeszowie

budynków archiwalnych, dzięki czemu goście będą mogli wykorzystać zdobytą wiedzę przy planowanych przez siebie inicjatywach (np. wzniesieniu nowego gmachu Regionalnego Archiwum Państwowego w Cesis).

W dniu 24 maja 2024 r. w AP w Gdańsku Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych spotkał się z szefową **archiwów islandzkich** dr Hrefną Róbertsdóttir oraz towarzyszącą jej grupą archiwistów z Archiwów Narodowych Islandii. Podczas wizyty goście dowiedzieli się o kluczowych celach i kierunkach rozwoju polskich Archiwów Państwowych, mieli także możliwość poznania historii, działalności i struktury gdańskiego Archiwum. Zapoznali się również z systemami i bazami danych używanymi w Archiwach Państwowych oraz ADE, które umożliwia przechowywanie i udostępnianie materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej. Omówione zostały też kwestie związane z systemami zarządzania dokumentacją w praktyce polskich archiwów. Przedstawiciele islandzkich archiwów podzielili się doświadczeniami i praktykami stosowanymi w Islandii. Opowiedzieli o wytycznych dotyczących nadzoru i zarządzania dokumentami oraz metodach długoterminowego zabezpieczania dokumentów elektronicznych obowiązujących w ich kraju. Uczestnicy spotkania zwiedzili wystawę materiałów archiwalnych obejmującą dokumenty związane z Islandią oraz zapoznali się z publikacjami AP w Gdańsku. Spotkanie było okazją do dyskusji, wymiany wiedzy i doświadczeń oraz kolejnym krokiem w dalszej współpracy polskich i islandzkich archiwów państwowych.

*Spotkanie polskich i islandzkich archiwistów,
fot. Anna Rezula/Kosycarz Foto Press*

*Spotkanie polskich i islandzkich archiwistów,
fot. Anna Rezula/Kosycarz Foto Press*

*Spotkanie polskich i islandzkich archiwistów,
fot. Anna Rezula/Kosycarz Foto Press*

W dniu 30 sierpnia 2024 r. w Warszawie gościła **delegacja z koreańskiego Ministerstwa ds. Zjednoczenia**. Spotkanie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z Dyrektorem Jung-Nim Choi oraz Kwanghwanem Kimem było okazją do dyskusji oraz wymiany wiedzy i doświadczeń

dotyczących m.in. zarządzania dokumentacją. Gościom przybliżona została struktura i działalność sieci Archiwów Państwowych w Polsce. Odwiedzili też AAN, gdzie zapoznali się z zasobem i metodami pracy w Archiwum oraz zwiedzili pracownie digitalizacji, konserwacji i magazyny.

Poza wizytą delegacji z Ministerstwa ds. Zjednoczenia, przejawem współpracy ze stroną koreańską było również spotkanie **„Popołudnie z koreańsko-polskim dziedzictwem UNESCO”** zorganizowane przez Centrum Kultury Koreańskiej w Warszawie w ramach Koreańskich Miesiący Dziedzictwa UNESCO, które odbyły się w maju i czerwcu 2024 r. Wydarzenie poświęcono wysiłkom obu krajów na rzecz zachowania światowego dziedzictwa. Podczas spotkania zaprezentowany został wkład Polski i polskich Archiwów Państwowych w Program „Pamięć Świata”. Zarówno Polska, jak i Korea, mogą pochwalić się 18 unikatowymi obiektami dziedzictwa dokumentacyjnego wpisanymi na Międzynarodową Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”, zaliczając się do pierwszej piątki krajów z największą liczbą wpisów.

Kontynuowana była także **współpraca z archiwami ukraińskimi**. W lutym 2024 r. AP w Przemyśle gościło przedstawicielki Państwowej Służby Archiwalnej Ukrainy. Celem wizyty była wymiana doświadczeń w zakresie działalności archiwów w Polsce i Ukrainie. W trakcie pobytu członkinie delegacji z Ukrainy zapoznały się ze sposobami udostępniania zasobów archiwalnych, pracą czytelní, obsługą użytkowników, metodami prowadzenia badań archiwalnych oraz warunkami przechowywania dokumentów. Pracownicy przemyskiego Archiwum zaprezentowali też metody konserwacji archiwaliów oraz zasady wykonywania kopii cyfrowych.

Wizyta przedstawicielek Państwowej Służby Archiwalnej Ukrainy w AP w Przemyśle, fot. AP w Przemyśle

Współpraca z gremiami archiwalnymi

W roku sprawozdawczym kontynuowana była współpraca z gremiami archiwalnymi:

- **Europejską Grupą Archiwalną (EAG)** oraz **Europejską Radą Archiwistów Narodowych (EBNA)** – spotkania odbyły się w dniach 29-31 maja 2024 r. w Brukseli oraz w dniach 14-15 września 2024 r. w Budapeszcie.

Obrady 34. spotkania EAG koncentrowały się m.in. na kwestiach standaryzacji procesów digitalizacji materiałów archiwalnych w Europie oraz regulacji prawnych dotyczących zastosowania sztucznej inteligencji w działalności archiwów europejskich. Znaczną część debaty poświęcono na dyskusję wokół nowoprzyjętej Strategii Europejskiej Grupy Archiwalnej na lata 2023-2030.

Tematem przewodnim 47. posiedzenia EBNA było z kolei zagadnienie *Archives & Identity: Obstacles and solutions for accessibility*. Prezentacje wprowadzające do pogłębionej debaty dotyczyły różnych aspektów udostępniania zasobów archiwalnych m.in. polityki kolonialnej państw europejskich, mniejszości etnicznych, narodowych, różnych grup osób dyskryminowanych, pokrzywdzonych lub będących ofiarami reżimów politycznych. Ożywiona dyskusja związana była z prawnymi i etycznymi aspektami procesu udostępniania źródeł, w tym materiałów obciążonych danymi sensytywnymi. Uczestnicy debatowali również nad odpowiedzialnością archiwistów w tym zakresie i rolą archiwów narodowych, które muszą godzić konieczność bycia transparentnymi i otwartymi na potrzeby użytkowników (w tym badaczy naukowych) z rolą urzędów zaufania publicznego dla obywateli, chroniącymi ich dane personalne. Dodatkowym celem pobytu polskiej delegacji w Brukseli były przygotowania do polskiej prezydencji w UE, która przypada na I półrocze 2025 r. W jej ramach Archiwa Państwowe w Polsce zorganizują 3 spotkania gremiów archiwalnych: EAG, EBNA oraz DLM Forum.

Spotkania gremiów archiwalnych w Brukseli, fot. State Archives in Flanders department

35. spotkanie EAG poświęcone było omówieniu działań grup roboczych, utworzonych w ramach realizacji Strategii Europejskiej Grupy Archiwalnej na lata 2023–2030. Wśród zaprezentowanych projektów znalazły się m.in.:

- platforma *Archives Portal Europe* (APE) – oferująca dostęp do informacji o zbiorach przechowywanych w europejskich instytucjach archiwalnych;
- inicjatywa *Sustainable Archives and Greener Approaches* (SAGA) – mającą na celu wypracowanie ekologicznych i zrównoważonych metod pracy w archiwach;
- koncept *Archives and Traces of Migration* (AToM) – koncentrujący się na identyfikacji i zachowaniu rozproszonych materiałów dokumentujących migrację, ekspatriację, imigrację oraz społeczności diaspor europejskich.

Temat przewodni 48. posiedzenia EBNA *Reconstructing Europe's Past: The Power of Archives in the Age of Digital Innovation* skupiał się natomiast na innowacyjnych rozwiązaniach wprowadzanych na styku archiwistyki i nowoczesnych technologii. W trakcie obrad omówiono szereg nowatorskich metod i narzędzi, mających potencjał zrewolucjonizować sposób, w jaki archiwa funkcjonują i jak udostępniają swoje zasoby. Wśród omawianych zagadnień znalazły się m.in.:

- zaawansowana technika sztucznej inteligencji *Retrieval Augmented Generation*,

- łącząca wyszukiwanie informacji z generowaniem tekstu i umożliwiającą bardziej efektywne przeszukiwanie dużych zbiorów danych oraz tworzenie spersonalizowanych odpowiedzi na zapytania użytkowników zasobu archiwalnego;
- zastosowanie sztucznej inteligencji w rekonstrukcji historii osobistych i rodzinnych, pozwalające na tworzenie bardziej kompletnych i dokładnych narracji historycznych oraz ułatwiające odkrywanie i zrozumienie przeszłości.

Spotkania europejskich gremiów archiwalnych w Budapeszcie

- **DLM Forum** – w roku sprawozdawczym odbyły się dwie konferencje *DLM Forum Member's Meeting*, w których uczestniczyli przedstawiciele Archiwów Państwowych – w Brukseli (27-28 maja 2024 r.) oraz w Budapeszcie (4-5 listopada 2024 r.). Oba wydarzenia poświęcone były omówieniu najnowszych rozwiązań dotyczących długoterminowego zabezpieczania i przechowywania zasobów cyfrowych oraz przeglądowi doświadczeń archiwów państwowych z różnych krajów w zakresie przejmowania i udostępniania materiałów archiwalnych w środowisku cyfrowym. Podczas brukselskiej konferencji o temacie przewodnim *Archiving Europe's Digital Decade* przedstawicielka Archiwów Państwowych brała udział w następujących sesjach plenarnych:
 - *Europe's Digital Decade – Policy and Practice* (sesja na temat programu Komisji Europejskiej „Droga ku cyfrowej dekadzie”),
 - *Use of Data in the Digital Age* (sesja dotycząca wykorzystania danych w epoce cyfrowej),
 - *DLM initiatives & opportunities* (sesja poświęcona inicjatywom i możliwościom, jakie stoją przed DLM Forum),
 - *Archiving by Design and Transforming Archiving in the Digital Decade* (sesja związana z koncepcją *Archiving by Design* i zagadnieniami transformacji cyfrowej w procesie archiwizacji),
 - *Contemporary Challenges in Records Management* (sesja poświęcona współczesnym wyzwaniom w zarządzaniu dokumentacją),
 - *Artificial Intelligence and Archiving* (sesja na temat możliwości zastosowania sztucznej inteligencji w archiwistyce).

Natomiast w ramach wydarzenia, które odbyło się w Budapeszcie pod hasłem *DLM Forum: 30 Years of Digital Information Management – Looking Ahead and Learning from*

the Past przedstawiciele Archiwów Państwowych uczestniczyli w następujących sesjach plenarnych:

- *Taking the long view* (sesja poświęcona prezentacji i wymianie doświadczeń członków DLM w zakresie zarządzania informacją w postaci cyfrowej),
- *Leveraging AI* (sesja dotycząca możliwości wykorzystania sztucznej inteligencji w archiwistyce),
- *Archiving by Design* (sesja na temat koncepcji *Archiving by Design*),
- *Locating the archive in place and time* (sesja poświęcona opisywaniu oraz udostępnianiu i promowaniu zasobów archiwów).

- **Międzynarodową Radą Archiwów (ICA)** – 24 października 2024 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wziął udział w *ICA General Assembly* (spotkanie odbyło się w formule online). W trakcie zgromadzenia przedstawiony został m.in. raport prezydenta ICA, sprawozdanie Komisji Oceniającej oraz harmonogram wyborów zaplanowanych na 2025 r. Omawiany był również raport finansowy oraz kongres ICA, który odbędzie się w 2025 r. w Barcelonie.
- **International Internet Preservation Consortium (IIPC)** – przedstawiciel Archiwów Państwowych uczestniczył w corocznym Zgromadzeniu Ogólnym (*General Assembly*) oraz *2024 Web Archiving Conference*, które odbyły się w Bibliotece Narodowej Francji w Paryżu w dniach 24-26 kwietnia 2024 r. Konferencja przebiegała pod hasłem „Archiwa Webu w Kontekście” (*Web Archives in Context*). Podczas obrad podejmowana była tematyka związana z wykorzystaniem sztucznej inteligencji w archiwizacji WWW, wyzwaniach związanych z gromadzeniem treści z mediów społecznościowych, współpracą i społecznościami, kwestiami prawnymi i etycznymi czy narzędziami wykorzystywanymi w archiwizacji. Wydarzeniu towarzyszyły także warsztaty (m.in. *Crafting Appraisal Strategies for the Curation of Web Archives*) oraz dwie sesje posterowe. Ponadto w ciągu roku przedstawiciel Archiwów Państwowych brał udział w zdalnych zebraniach członków IIPC (*IIPC Call with Members*) oraz organizowanych lub współorganizowanych przez Konsorcjum webinarium (m.in. *External Advocacy for Web Archives*).
- **Stałą Konferencją Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (MABPZ)** – w dniach 24-28 września 2024 r. w Chicago w USA odbyła się 46. sesja MABPZ, której organizatorem było Muzeum Polskie w Ameryce. W części otwartej konferencji przewidziano prezentację 14 referatów, dotyczących przede wszystkim 80. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego oraz rocznic narodowych w zbiorach instytucji MABPZ. Reprezentantka Archiwów Państwowych wystąpiła z referatem „Spuścizna dokumentacyjna Rady Polonii Amerykańskiej w zasobie archiwum Muzeum Polskiego w Ameryce”. Podczas wystąpienia zaprezentowana została również nowa publikacja Archiwów Państwowych pt. „Rada Polonii Amerykańskiej [1936] 1938-1974 [1982] przewodnik po zespole archiwalnym”, będąca efektem wieloletniej współpracy Archiwów Państwowych z Muzeum Polskim w Ameryce. W czasie sesji zamkniętej instytucje członkowskie omawiały sprawy wewnętrzne organizacji, w tym plany na przyszłość. Istotnym punktem konferencji były również rozmowy z przedstawicielami delegacji z polskich instytucji, wspierających instytucje zrzeszone w MABPZ.

46. Stała Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek na Zachodzie, fot. Lidia Kowalewicz

Program pomocy instytucjom polonijnym

Celem wieloletniego programu pomocy instytucjom polonijnym, stanowiącego jeden z priorytetowych obszarów działalności Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych poza granicami kraju, jest wsparcie tych podmiotów w zabezpieczeniu ważnych dla dziejów Polski źródeł historycznych oraz zapewnianiu dostępu do nich szerszemu gronu odbiorców. Główne formy pomocy to:

ewidencjonowanie, opracowanie, konserwacja i digitalizacja zbiorów archiwalnych, doradztwo fachowe, organizacja staży dla pracowników instytucji polonijnych w Archiwach Państwowych w Polsce, zakup opakowań ochronnych oraz upowszechnianie informacji na temat zasobu instytucji polonijnych. Program jest także okazją do wymiany doświadczeń między środowiskiem archiwistów w kraju a pracownikami partnerskich instytucji polonijnych.

Archiwa Państwowe, przy wsparciu finansowym MKiDN, od 20 lat otaczają opieką polskie instytucje polonijne, które przechowują narodowy zasób archiwalny.

W roku sprawozdawczym do **13 ośrodków polonijnych** skierowano łącznie **18 pracowników** sieci Archiwów Państwowych. Prace porządkowe i ewidencyjne objęły ponad 7 tys. j.a., o rozmiarze prawie 80 m.b. Dodatkowo pracownicy Archiwów Państwowych wykonali ponad 17 tys. skanów oraz przeprowadzili szkolenia dla kolegów z instytucji partnerskich.

Wsparcie obejmowało także zakup ponad 4 tysięcy różnego rodzaju opakowań ochronnych (pudeł archiwizacyjnych, teczek, obwolut, fastykuł, segregatorów, kopert, pudeł i owijek na mikrofilmy) dla 7 instytucji polonijnych: Muzeum w Rapperswilu, Polish Music Center, Fundacji Archivum Helveto-Polonicum, Ośrodka Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, Polskiego Instytutu Naukowego, Fundacji Rzymskiej im. J.Z. Umiastowskiej, Polskiego Instytutu Badawczego i Muzeum w Budapeszcie.

Tabela 4. Program pomocy instytucjom polonijnym w 2024 r.

LP.	INSTYTUCJE POLONIJE OBJĘTE WSPARCIEM	JEDNOSTKI DELEGUJĄCE PRACOWNIKÓW WSPIERAJĄCYCH	ZAKRES PRAC
1.	Polish Music Center, University of Southern California	AP w Warszawie	Kontynuacja porządkowania kolekcji pod nazwą <i>Zygmunt and Luisa Stojowski Collection</i> (programy koncertów i wydarzeń kulturalnych)
2.	Polski Instytut Badawczy i Muzeum w Budapeszcie	AP w Warszawie	Porządkowanie materiałów związanych z obozem internowania dla polskich oficerów w Egerze z lat 1939-1944, znajdujących się w zespole nr 720/23/0 Spuścizna po Istvánie Lagzim
3.	Fundacja Archivum Helveto-Polonicum	AAN, AP w Płocku	Porządkowanie i ewidencjonowanie zespołu Spuścizna Marii i Kazimierza Karnkowskich Kontynuacja opracowania zespołu archiwalnego nr 2/19 Spuścizna Henryka Opieńskiego i Lydii Barblan Opieńskiej; 1832-1982 (korespondencja od osób prywatnych i prawnych), w tym digitalizacja uporządkowanych 1 353 listów (2 728 skanów)
4.	Polska Misja Katolicka w Szwajcarii	AP w Płocku	Kontynuacja opracowywania zespołu Stowarzyszenie Polskich Kombatantów w Szwajcarii (nr 707/3) Przeprowadzenie kwerendy archiwalnej na potrzeby referatu pt. Rola kombatantów w kształtowaniu środowiska polonijnego w Szwajcarii (1945-1989)
5.	Biblioteka Polska w Paryżu	AP w Płocku	Kontynuacja porządkowania archiwum bieżącego Towarzystwa Historyczno-Literackiego/Biblioteki Polskiej w Paryżu z lat 1969-2024
6.	Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie	AN w Krakowie, AP w Bydgoszczy	Kontynuacja porządkowania spuścizny działacza polonijnego z Manchesteru Jarosława Żaby (kolekcja 785)

7.	Fundacja Jana Pawła II – Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II	AP w Lublinie, NAC	Kontynuacja szkoleń dla pracowników Ośrodka z zakresu archiwistyki oraz postępowania z dokumentacją fotograficzną Praca z pracownikiem Ośrodka w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej Uporządkowanie zbioru 714/5/0 Zbiór albumów fotograficznych Ewidencjonowanie materiałów audiowizualnych w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej (ZoSIA), zapisanych na różnych nośnikach Przygotowanie zaleceń odnośnie do dalszych prac
8.	Polish Institute of Arts & Science/Polski Instytut Naukowy	AP w Toruniu	Digitalizacja materiałów archiwalnych z kolekcji nr 11 <i>Jerzy Ptakowski Papers</i> (16 466 skanów) Walidacja i przygotowanie do publikacji 60 253 skanów z zespołów: nr 11 <i>Jerzy Ptakowski Papers</i> , nr 31 <i>Kazimierz Wierzyński Papers</i> , nr 65 <i>Polish Association of Former Political Prisoners in New York</i> oraz – dodatkowo – zespołu nr 50 <i>Oskar Halecki Papers</i> (16 263 skanów) Sprawdzenie skanów z kolekcji nr 05 <i>Jan Lechoń Papers</i> Wsparcie w zakresie IT
9.	Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie	AP w Toruniu	Prace porządkowe w zespołach nr 43 Archiwum Tadeusza Schaetzla, nr 47 Stefan Dąb-Biernacki, nr 62 Archiwum Edmunda Charaszkiewicza, nr 88 Wacław Chocianowicz Rozpoczęcie prac nad spuścizną po Zbigniewie Stefańskim, z której wydzielone zostały cztery zespoły: nr 162 Związek Kadetów 1918-1939, nr 163 Koło Podchorążych Piechoty, nr 173 Zbigniew Stefański i nr 174 Koło Armii Krajowej w Londynie
10.	Fondazione Romana Marchesa J.S.Umiastowska	AGAD	Porządkowanie materiałów zgromadzonych w zasobie archiwum Fundacji Rzymskiej im. J. Umiastowskiej oraz wykonanie podstawowych czynności związanych z profilaktyką konserwatorską i zabezpieczeniem akt
11.	Biblioteka Polska POSK w Londynie	AP w Radomiu	Kontynuacja opracowywania zespołu <i>Medical Aid for Poland Fund</i>
12.	Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej	AP we Wrocławiu	Porządkowanie materiałów archiwalnych z zespołu Federacja Polskich Organizacji w Wiktorii, w tym digitalizacja części dokumentacji
13.	Polska Misja Katolicka w Anglii i Walii	NDAP	Inwentaryzowanie materiałów części I zasobu archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii

PROGRAM POMOCY INSTYTUCJOM POLONIJNYM - FOTORELACJA

Aleksandra Nosowska (AP w Radomiu) przy pracy w Bibliotece Polskiej POSK w Londynie, fot. W. Klass

Elżbieta Pajor (AP w Płocku) podczas prac w Bibliotece Polskiej w Paryżu

Renata Wójcik (NAC) przy pracy w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, fot. Julia Knurek

Olga Nasińska (NAC) szkoląca Izabelę Górnicką w Ośrodku Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II w Rzymie, fot. Julia Knurek

Artur Nogaj i Janusz Bonczkowski (AP w Toruniu) w Polskim Instytucie Naukowym w Ameryce

Dominik Wiśniewski (AP w Warszawie) przy porządkowaniu spuścizny Zygmunta i Luisy Stojowskich w Polish Music Center, fot. Krysta Close

Adrian Kossowski (AP w Warszawie) w trakcie prac w Polskim Instytucie Badawczym i Muzeum w Budapeszcie, fot. Anna Szczęsnowicz-Panas

Rafał Górny (AGAD) podczas prac w archiwum Fundacji im. J. Umiastowskiej, fot. L. Potykanowicz-Suda

Anna Laszuk (NDAP) przy pracy w Archiwum Polskiej Misji Katolickiej w Anglii i Walii, fot. Małgorzata Lewandowska

Agnieszka Winciorek-Milczarek (AP we Wrocławiu) w czasie porządkowania dokumentacji w Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej, fot. Anna Zamecznik

Historyczną wagę zbiorów zgromadzonych w instytucjach polskich poza krajem podkreśla wpisanie w 2024 r. dwóch kolejnych przechowywanych przez nie obiektów na Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Szczegółowe informacje dotyczące tych obiektów zawarte są w kolejnej części sprawozdania.

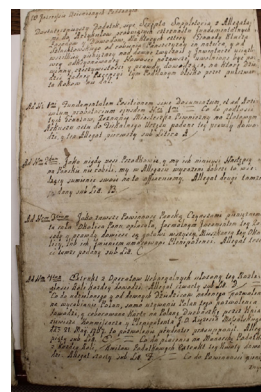
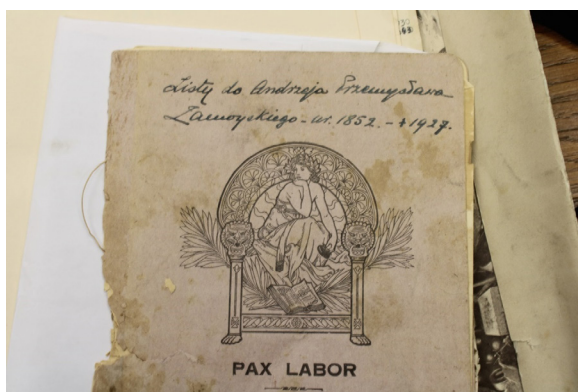
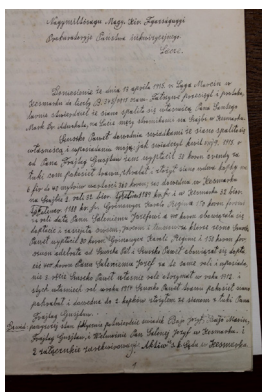
Porządkowanie i opracowanie korespondencji Lydii i Henryka Opieńskich w Fundacji Archivum Helveto-Polonicum we Fryburgu w Szwajcarii przyniosło nieoczekiwane odkrycie niezidentyfikowanych wcześniej **dwóch listów Fryderyka Chopina** pisanych z Paryża w 1837 r. do Juliana Fontany – pianisty, kompozytora, przyjaciela i kopisty Fryderyka Chopina.

Program wymiany archiwistów

W 2024 r. kontynuowany był program wymiany bezde wizowej archiwistów mający na celu rozwijanie współpracy z partnerami zagranicznymi, wymianę doświadczeń i pogłębianie przez pracowników sieci Archiwów Państwowych wiedzy archiwalnej.

Łącznie zorganizowano wyjazdy 8 pracowników Archiwów Państwowych do 4 krajów (Czechy, Litwa, Słowacja, Niemcy):

- Sylwester Rękas (AN w Krakowie) pojechał do **Spiskiego Archiwum Państwowego w Lewoczy** w celu rejestracji dokumentów dotyczących stosunków polsko-węgiersko-słowackich z okresu XVIII-XX w., a także typowania materiałów na potrzeby wystawy o dziejach pogranicza spisko-sądeckiego. Wyjazd zaowocował wykonaniem reprodukcji z zespołów archiwalnych: *Spiskiej Żupy z lat 1314-1849 (1861) oraz 1862-1920, Sąd Krajowy w Lewoczy z lat (1691) 1872-1949, Prowincja XVI miast spiskich z lat (1173) 1772-1876, Biuro Służby w Spiskiej Starej Wsi z lat (1803) 1850-1889, Zamoyski – Stara Lubowna z lat (1796) 1882-1944;*

Materiały archiwalne z zasobu Spiskiego Archiwum Państwowego w Lewoczy dotyczące pogranicza polsko-słowackiego

- Bartosz Grygorcewicz (AP we Wrocławiu) w **Archiwum Wojskowym w Pradze (Vojenský ústřední archiv Praha)** prowadził badania zespołów archiwalnych odnoszących się do obszaru Dolnego Śląska, w tym akt związanych z obozem koncentracyjnym Gross Rosen

i więzieniem wojskowym w Kłodzku, a w **Archiwum Fundacji Kruppa Essen (Historische Archiv Krupp Essen)** zapoznawał się z przechowywanymi w tamtejszym zasobie aktami koncernu przemysłowego Krupp spółka akcyjna w Essen, do którego należały liczne oddziały produkcyjne zlokalizowane na obszarze Dolnego Śląska;

- Norbert Kasperek (AP w Olsztynie) w **Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie** kontynuował prace nad zespołem 437 *Komisja Śledcza Guberni Wileńskiej powstania 1830-1831* w ramach badań nad dziejami powstania listopadowego i losów zesłańców;
- Janusz Danieluk (AP w Białymstoku) w **Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie** przeprowadził kwerendę w zespole akt kancelarii generała-gubernatora wileńskiego, kowieńskiego i grodzieńskiego dotyczącą posiadłości ziemskich odzyskanych lub przejętych przez ludność polską na mocy tzw. ukazu tolerancyjnego;

Wizyta Janusza Danieluka w Litewskim Państwowym Archiwum Historycznym w Wilnie

- Kacper Pencarski (AP w Koszalinie) pojechał do **Tajnego Pruskiego Archiwum Dziedzictwa Kulturalnego w Berlinie (Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz)** w celu ostatecznego opracowania zespołu archiwalnego o nazwie: Akta miasta Czaplinka. Kwerendą zostały objęte jednostki tematyczne z zakresu dwóch zasadniczych tematów: Akta miasta Czaplinka (Magistrat Tempelburg; Stadtverwaltung Tempelburg) oraz transport w pruskiej prowincji Pomorze (Provinz Pommern) w latach 1815-1939;
- Kamil Biały (AP w Szczecinie) w **Tajnym Pruskim Archiwum Dziedzictwa Kulturalnego w Berlinie** zapoznawał się z metodyką pracy niemieckich archiwistów przy opracowywaniu, konserwacji i przechowywaniu dokumentów pergaminowych. Zebrane doświadczenia zostaną wykorzystane przy opracowaniu tego rodzaju archiwaliów oraz sporządzeniu ich katalogu w zasobie szczecińskiego Archiwum;
- Iwona Pilucik (AN w Krakowie) odbyła wyjazd do **Archiwum Państwowego w Augsburgu**, który był pokłosiem wizyty pracownika tamtejszego archiwum w AN w Krakowie w 2023 r., co zaowocowało współpracą na polu ochrony zasobu archiwalnego i przygotowania na wypadek zagrożeń. Ma ona na celu poszerzenie wiedzy i umiejętności oraz wymianę doświadczeń w zakresie ochrony archiwaliów w sytuacjach kryzysowych lub konfliktu zbrojnego;
- Piotr Falkowski (AP w Bydgoszczy) w **Tajnym Pruskim Archiwum Dziedzictwa Kulturalnego w Berlinie** kontynuował kwerendę z lat ubiegłych dotyczącą wydarzeń, które

miały szczególne znaczenie w historii Bydgoszczy – w roku sprawozdawczym poszukiwał materiałów archiwalnych związanych z wizytami monarchów pruskich w Bydgoszczy. Archiwalia zgromadzone w Berlinie stanowią cenne uzupełnienie materiału źródłowego do historii miasta.

Materiały archiwalne z zasobu Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz w Berlinie dotyczące wizyt pruskich monarchów w Bydgoszczy, fot. dr Piotr Falkowski

W polskich Archiwach Państwowych gościło **11 archiwistów zagranicznych**:

- w AAN Jiri Sil z Archiwum Ziemskiego w Opawie kontynuował badania na temat kwestii narodowościowych w relacjach polsko-czechosłowackich w latach 1918-1968 oraz relacjach polsko-czechosłowackich na polu kultury i sztuki w latach 1945-1989;
- w AGAD konserwatorzy z Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego – Edita Augustaitytė i Mindaugas Bagočiūnas;
- w AP w Olsztynie Violeta Pansevic i Dovile Korovacka z Litewskiego Centralnego Archiwum Państwowego poszukiwały m.in. dokumentów dotyczących seminarium w Braniewie;
- w AAN Douglas Selvage i Sebastian Nagel z Archiwum ds. akt Stasi (Stasi-Unterlagen-Archiv). Pierwszy z nich prowadził badania pn. „Active Measures and Propaganda, 1966-1989: The Ministry of State Security, the KGB and their European Allies”, drugi zainteresowany był dokumentami centrali wywiadu we wschodnioeuropejskich archiwach służb specjalnych;
- w AP w Gorzowie Wielkopolskim Falko Neininger z Brandenburgskiego Głównego Archiwum Krajowego kontynuował badania podjęte w latach ubiegłych nad postacią i dokumentami związanymi z działalnością Maxa Bahra;
- w AN w Krakowie Guido Behnke z Tajnego Pruskiego Archiwum Dziedzictwa Kulturalnego w Berlinie (Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz) porównywał zbiory Wielkiej Łoży Żydowskiej „B’nai B’rith” oraz zbiory masońskie z analogicznymi materiałami przechowywanymi w Geheimes Staatsarchiv;
- w AP we Wrocławiu dr Ingeborg Schnelling-Reinicke z Tajnego Pruskiego Archiwum Dziedzictwa Kulturalnego w Berlinie (Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz) przeprowadzała badania dotyczące majątku rodziny „Stillfried-Rattowitz”;
- w AP w Warszawie Thomas Rhein z Archiwum ds. akt Stasi (Stasi-Unterlagen-Archiv) zapoznawał się ze zbiorami warszawskiego Archiwum oraz procedurami oceny i indeksowania fotografii z zasobu Archiwów Państwowych.

Archiwa Państwowe prowadziły prace zabezpieczające polskie dziedzictwo archiwalne poza granicami kraju m.in. poprzez kopiowanie w archiwach zagranicznych materiałów dotyczących Polski i Polaków.

Na podstawie realizowanej od 2007 r. umowy w sprawie mikrofilmowania materiałów archiwalnych w ramach projektu „Wspólne polsko-ukraińskie dziedzictwo archiwalne” kontynuowane były prace nad mikrofilmowaniem zespołu archiwalnego nr 770 – Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie z zasobu Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie. Łącznie wykonano 53 444 klatki mikrofilmowe, które trafiły do NAC, gdzie sporządzane są dwie kopie pozytywowe z przeznaczeniem jednej kopii dla CPAHU we Lwowie a drugiej dla AGAD.

Wspieranie działań archiwalnych 2024

Konkurs dotacyjny „Wspieranie działań archiwalnych”

„Wspieranie działań archiwalnych” to konkurs dotacyjny, w ramach którego Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych – ze środków przekazywanych przez MKiDN – wspiera ratowanie archiwaliów z obszaru ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego. W 2024 r. w otwartym naborze ofert ogłoszonym na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, ze zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1530, ze zm.) przyznane zostały dotacje na realizację 14 projektów związanych z opracowaniem, udostępnianiem oraz zabezpieczaniem materiałów archiwalnych fundacji, stowarzyszeń, związków oraz instytucji kościelnych i religijnych.

Tabela 5. Projekty dofinansowane w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2024”

LP.	NAZWA PROJEKTU	NAZWA BENEFICJENTA	KWOTA WYKORZYSTANEJ DOTACJI
1.	Archiwum Jerzego Kukuczki – etap III	Wielki Człowiek	81 000,00 zł

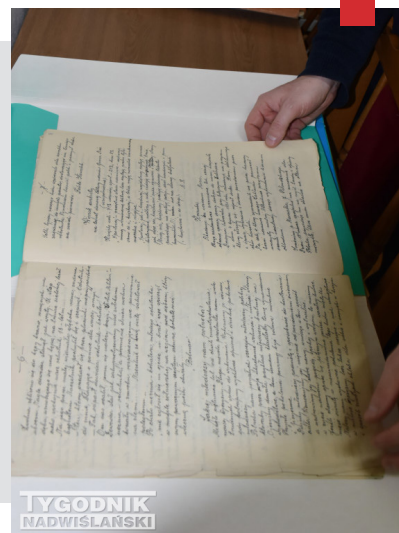
LP.	NAZWA PROJEKTU	NAZWA BENEFICJENTA	KWOTA WYKORZYSTANEJ DOTACJI
2.	Zakończenie kompleksowej konserwacji zachowawczej zbioru rękopisów bibliotecznych nowożytnych z zasobu Archiwum Polskiej Prowincji Dominikanów wraz z uzupełnieniem i udostępnieniem w Internecie elektronicznego inwentarza archiwalnego (V etap)	Polska Prowincja Zakonu Kaznodziejskiego (OO. Dominikanów)	99 899,00 zł
3.	Konserwacja trzech ksiąg metrykalnych – dudek z XVII i XVIII w. – ze zbioru Archiwum Diecezjalnego w Zielonej Górze wraz z przeprowadzeniem studiów historycznych i digitalizacją	Diecezja Zielonogórsko-Gorzowska	49 620,00 zł
4.	Źródła do dziejów parafii i genealogii mieszkańców parafii pw. Św. Jana Chrzciciela i Św. Jana Ewangelisty – fary Starego Miasta Torunia, przechowywane w Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej. Opracowanie, konserwacja i digitalizacja	Diecezja Toruńska	87 705,00 zł
5.	Konserwacja i opracowanie zbioru szklanych negatywów Leopolda Węgrzynowicza	Centrum Fotografii Krajoznawczej Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego	64 200,00 zł
6.	Opracowanie, udostępnienie oraz zabezpieczenie kolekcji rodziny Beaupre	Fundacja Ośrodka KARTA	99 589,00 zł
7.	Opracowanie i profilaktyka konserwatorska akt kompozytorów i muzykologów polskich w Archiwum Związku Kompozytorów Polskich	Związek Kompozytorów Polskich	58 560,00 zł
8.	Opracowanie zasobu archiwalnego i przygotowanie inwentarza w postaci elektronicznej zbiorów Archiwum Diecezji Sandomierskiej 1818-2023 – Etap 6	Diecezja Sandomierska	35 073,00 zł
9.	Opracowanie archiwalne spuścizn uczonych: Bronisława Piłsudskiego (1866-1918) i Heleny Anny Wereszyckiej (1907-1995)	Polska Akademia Umiejętności	54 817,00 zł
10.	Archiwa jezuitów kłodzkich „Od-Nova 7”	Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku	99 745,00 zł
11.	Archiwalia z Podola zaboru rosyjskiego- konserwacja zabezpieczająca (cz. II), ormiańskie archiwalia – opracowanie i zabezpieczenie	Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich	43 740,00 zł

LP.	NAZWA PROJEKTU	NAZWA BENEFICJENTA	KWOTA WYKORZYSTANEJ DOTACJI
12.	W poszukiwaniu korzeni – konserwacja dwóch ksiąg metrykalnych parafii Mniszek (XVI-XVII w.) ze zbiorów Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu	Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu	46 800,00 zł
13.	Na nieludzkiej ziemi – archiwizacja i udostępnienie materiałów archiwalnych dotyczących losów Sybiraków w czasie II wojny światowej	Związek Sybiraków Zarząd Główny	36 020,00 zł
14.	Prace nad archiwizacją ząbkowickich bonifratrów cz. II	Konwent Bonifratrów pw. Trójcy Przenajświętszej we Wrocławiu	43 232,00 zł

Wybrane archiwalia zabezpieczone w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2024”

W ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2024” zabezpieczono m.in. dokumentację przechowywaną w archiwum Fundacji Wielki Człowiek. Przedmiotem prac porządkowych była przede wszystkim **spuścizna Jerzego Kukuczki**, składająca się z około 1500 fotografii wykonanych podczas najważniejszych wydarzeń z historii rodziny wybitnego himalaisty. Podczas prac porządkowych o dopływ uzupełniony został **zbiór Andrzeja Czoka** – himalaisty i przyjaciela Jerzego Kukuczki. Do już zgromadzonej dokumentacji dołączono ponad 1000 fotografii z przebiegu jego wypraw wspinaczkowych prowadzonych w Alpach, Dolomitach, Andach Peruwiańskich, Himalajach i Karakorum. Opracowano także ponad 300 fotografii wykonanych podczas pierwszej polskiej wyprawy w Andy Peruwiańskie, tworzących **zbiór Jana Jungera** – taternika i alpinisty, związanego z Klubem Wysokogórskim w Katowicach. Oprócz tego pracom porządkowym podlegał **zbiór Janusza Kurczaba**, składający się z fotografii dokumentujących jego życie rodzinne oraz wyprawy w Tatry, Dolomity, Alpy, Himalaje, Karakorum, Hindukusz, Yosemite, Kanadyjskie Góry Skaliste, góry Grecji, a także pracę badawczą. Znajdują się w nim niezwykle wartościowe, ręcznie rysowane opracowania dróg wspinaczkowych na szczyty w Tatrach, Alpach czy Dolomitach, mapy regionów górskich w Europie i Azji, wykazy pierwszych zdobywców tatrzańskich szczytów, listy czy przewodniki trekkingowe. Dodatkowo zbiór Janusza Kurczaba zawiera dokumentację dotyczącą Jerzego Kukuczki, np. jego pierwszego zimowego wejścia na Marmoladę w Dolomitach drogą Via del Ideale w 1973 r. Archiwalia te nie tylko w dużym stopniu wzbogacają wiedzę o himalaizmie, ale uzupełniają też historię wybitnego wspinacza Jerzego Kukuczki.

Uczestnictwo w konkursie pozwoliło na opracowanie kolejnej części zasobu **Archiwum Diecezji Sandomierskiej**, tym razem z lat 1820-2023. Projekt zakładał uporządkowanie i opracowanie merytoryczne blisko tysiąca jednostek archiwalnych. Wśród nich znalazły się m.in.: dokumentacja księży demerytów w Królestwie Polskim (1836-1885, [1886-1933]), materiały Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu (1820-2023), Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu (1820-2019) i Prywatnego Gimnazjum Męskiego Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu (1923-1940) oraz dokumentacja Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Kapłanów Diecezji Sandomierskiej (1909-2003). Elektroniczna wersja inwentarza została udostępniona na stronie internetowej Archiwum Diecezji Sandomierskiej, co ułatwi odbiorcom wyszukiwanie i korzystanie z akt.

Materiały archiwalne z zasobu Archiwum Diecezji Sandomierskiej po opracowaniu, źródło: Archiwum Diecezji Sandomierskiej

Dzięki środkom przyznanych w konkursie konserwacji poddano dziewiętnaście dokumentów pergaminowych i papierowych z **archiwum Parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kłodzku**, niezwykle cennych dla historii regionu i historii kościoła. Wśród nich znalazły się dwa poszyty pergaminowe z pieczęciami cesarza rzymskiego Ferdynanda II Habsburga (z 1604 i 1605 r.) w oryginalnych pudłach metalowych. Pierwszy z nich składa się z ośmiu pergaminowych kart w formie poszytu oprawionego w granatowy aksamit, z czterema jedwabnymi wiązaniami taśmowymi i woskową pieczęcią na jedwabnym sznurze ze złotym opłotem, w drewnianej puszcze. Natomiast drugi tworzą dwadzieścia cztery pergaminowe karty w formie poszytu oprawionego w aksamit w kolorze śliwkowym, z czterema jedwabnymi wiązaniami taśmowymi i woskową pieczęcią w drewnianej puszcze. W procesie konserwacji zostały wykonane badania mikroskopowe pieczęci i podłoży, badania mikrobiologiczne, badanie technologii wykonania z użyciem spektroskopii fluorescencji rentgenowskiej oraz badania odporności hydrotermicznej pergaminu. W projekt zaangażowani byli specjaliści od konserwacji papieru, pergaminów i pieczęci, a także historycy reprezentujący Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Akademię Sztuk Pięknych w Warszawie, Uniwersytet Wrocławski, Hochschule für Bildende Künste Dresden, Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie, Akademię Nauk Republiki Czeskiej oraz Instytut Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie.

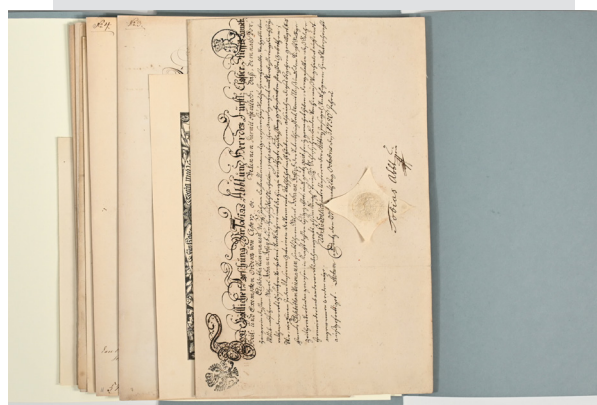
Dokument Ulryka von Hardeck potwierdzający przywileje i dokumenty przekazane klasztorowi augustianów przez kolejnych królów z 1502 r., Archiwum Parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kłodzku, sygn. A.5.G. Stan przed i po konserwacji. Dokument po konserwacji w opakowaniu ochronnym.

Pełnej konserwacji poddano także dziewięć jednostek archiwalnych niezwykle istotnych dla historii **konwentu Bonifratrów w Ząbkowicach Śląskich**, stanowiących ważną część jego dziedzictwa dokumentacyjnego, w tym:

- poszyt zawierający akta związane z najważniejszymi wydarzeniami z życia konwentu, które miały miejsce w latach 1750-1900,
- księgę rękopiśmienną – pierwszą część księgi nekrologów zmarłych zakonników z lat 1928-1968,
- projekt budowy klasztoru i szpitala z 1848 r.,
- szkic elewacji konwentu i kościoła z drugiej połowy XIX w., najprawdopodobniej z jego siódmej dekady,
- projekt budowy dodatkowego budynku szpitalnego obok kościoła z 1865 r. (zachowany w formie destruktu),
- mapy i plany zabudowań klasztornych oraz należących do konwentu parceli w Ząbkowicach Śląskich z okresu 1868-1869,
- mapy i plany zabudowań klasztornych oraz należących do konwentu parceli w Ząbkowicach Śląskich oraz Jaworku z 1900 r.,
- mapa sieci kanalizacyjnej zabudowań klasztornych sygn. AKBW 88 powstała w początkach XX w.,
- szkic do budowy kostnicy z 1935 r.

W ramach wykonanych prac dokumentacja została zabezpieczona przed dalszą degradacją oraz przygotowana do długoterminowego przechowywania i udostępniania.

Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich opracowała zbiór dokumentacji pn. „Archiwum Kopaczów i Romanowiczów”. Rozsyp składał się dokumentacji aktowej (około 0,3 m.b.) i fotograficznej (około 25 fotografii). „Archiwum Kopaczów i Romanowiczów” jest jednym z nielicznych zachowanych archiwów rodzinnych kresowych rodzin ormiańskich, które pozwala prześledzić ich losy na przestrzeni XIX i XX w. Poza tym uzupełniono spuściznę ks. Kazimierza Roszki o dokumentację

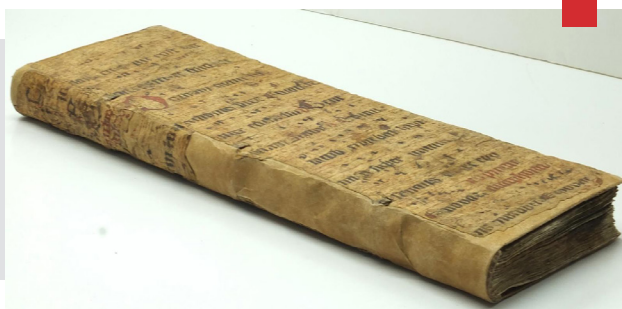
Miscelanea chronicalia, Archiwum Konwentu Bonifratrów pw. Trójcy Przenajświętszej we Wrocławiu, sygn. AKBW 2. Stan przed i po konserwacji

Konserwacja zabezpieczająca dokumentacji zbioru pn. „Archiwalia z Podola zaboru rosyjskiego”, źródło: Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich

aktową i fotograficzną (około 0,5 m.b.), która znajduje się w zasobie Fundacji. Do istniejącego zbioru pn. „Spuścizna Panien Benedyktynek Ormiańskich ze Lwowa” włączono kolejne dary od ss. benedyktynek z klasztoru w Wołowie (około 0,7 m.b.), dotyczące ss. benedyktynek ormiańskich ze Lwowa. Ponadto konserwacji zabezpieczającej została poddana druga część zbioru archiwaliów (około 384 kart) pn. „Archiwalia z Podola zaboru rosyjskiego”. Pochodzi on z ostatniej ćwierci XVIII w. i pierwszej połowy XIX w. z Podola pod zaborem rosyjskim, najprawdopodobniej ze zbiorów Feliksa Barczewskiego, sędziego granicznego i właściciela majątków ziemskich. Rozpoznanie archiwaliów oraz ich zewidencjonowanie nie było możliwe ze względu na zły stan ich zachowania. Zbiór zawiera m.in. korespondencję, materiały dotyczące majątków ziemskich, wypisy z ksiąg grodzkich oraz dokumenty sądowe. Stanowi on prawdopodobnie fragment dawnego archiwum prywatnego.

Dzięki uzyskanej dotacji Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu przeprowadziła pełną konserwację **dwóch rękopiśmiennych ksiąg metrykalnych parafii Mniszek: księgi małżeństw i księgi chrztów z lat 1599-1634**. To jedne z najstarszych metryk w Polsce. Księgi poddano dezynfekcji w komorze fumigacyjnej, oczyszczeniu okładek i kart papierowych, uzupełnieniu ubytków i naprawie konstrukcji bloku, co zatrzymało proces ich niszczenia. Następnie rękopisy zabezpieczono w specjalnie wykonanych opakowaniach ochronnych.

Metryki chrztów parafii Mniszek z lat 1599-1634, stan przed i po konserwacji, fot. Biblioteka Diecezjalna w Sandomierzu

W roku sprawozdawczym zostały przeprowadzone **kontrole wykonania merytorycznego dofinansowanych zadań** w zakresie zabezpieczania materiałów archiwalnych w Fundacji Arton w Warszawie oraz Związku Sybiraków Zarządzie Głównym w Warszawie.

W celu wsparcia instytucji spoza państwowej sieci archiwalnej w zakresie ewidencjonowania, opracowania i udostępniania zgromadzonych przez nie zbiorów Archiwa Państwowe umożliwiły zainteresowanym podmiotom bezpłatne **używanie Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA) oraz publikowanie skanów dokumentów online poprzez serwis Szukaj w Archiwach (SwA)**. Wśród instytucji, które korzystały z tej oferty, udostępniając archiwalia o dużej wartości źródłowej, znalazły się m.in.: Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Archiwum Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki, Archiwum Diecezjalne w Zielonej Górze, Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, Archiwum Instytutu Hoovera, Archiwum Komisji Krajowej NSZZ Solidarność, Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłówce, Centrum Fotografii Krajoznawczej PTTK im. Waldemara Dońca w Łodzi, Europejskie Centrum Solidarności, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, Muzeum w Gliwicach. Pełna lista instytucji publikujących kopie swojej dokumentacji w SwA dostępna jest pod adresem www.szukajwarchiwach.gov.pl.

Szukaj w Archiwach

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / ZESPÓŁ

Archiwum Zamoyskich z Kozłówki

Opis Lista jednostek (91) Skany (8383)

Opis

Opis	Lista jednostek (91)	Skany (8383)
804/1/0/-MPK/A/1	0	8383
804/1/0/-MPK/A/2	0	8383
804/1/0/-MPK/A/3	0	8383
804/1/0/-MPK/A/4	0	8383
804/1/0/-MPK/A/5	0	8383

Ewidencja oraz skany dokumentów ze zbiorów Archiwum Muzeum Zamoyskich w Kozłówce dostępne w SWA

Szukaj w Archiwach

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / ZESPÓŁ

Archiwum Zamoyskich z Kozłówki

Opis Lista jednostek (91) Skany (8383)

Opis

Opis	Lista jednostek (91)	Skany (8383)
804/1/0/-MPK/A/1	0	8383
804/1/0/-MPK/A/2	0	8383
804/1/0/-MPK/A/3	0	8383
804/1/0/-MPK/A/4	0	8383
804/1/0/-MPK/A/5	0	8383

Szukaj w Archiwach

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / ZESPÓŁ

Klisze szklane ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

Opis Serie (1) Lista jednostek (2245) Skany (2245)

Opis

Opis	Serie (1)	Lista jednostek (2245)	Skany (2245)
467/1/0	1	2245	2245

Ewidencja oraz skany dokumentów ze zbiorów Muzeum w Gliwicach dostępne w SWA

Archiwum

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / ZESPÓŁ

szklane ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

Opis Lista jednostek (2245) Skany (2245)

Opis

Opis	Lista jednostek (2245)	Skany (2245)
467/1/0/1	1	2245
467/1/0/2	1	2245
467/1/0/3	1	2245
467/1/0/4	1	2245
467/1/0/5	1	2245
467/1/0/6	1	2245

Szukaj w Archiwach

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / LISTA ZESPOŁÓW

Lista zespołów

Opis

Opis	Lista zespołów
800/1/0	Dokumenty Władysława Andersa
800/2/0	Dokumenty Stanisława Mikolajczyka
800/3/0	Ambasada Polski w Wielkiej Brytanii
800/4/0	Polska Ambasada we Włoszech
800/5/0	Ambasada Polski w Związku Radzieckim
800/6/0	Ambasada Polski w Stanach Zjednoczonych
800/7/0	Konsulat Generalny w Irlandii
800/8/0	Polska Delegacja przy Lidze Narodów
800/9/0	Konsulat Generalny we Francji
800/10/0	Ministerstwo Informacji i Dokumentacji
800/11/0	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
800/12/0	Poselstwo Polskie w Belgii
800/13/0	Poselstwo Polskie w Czechosłowacji
800/14/0	Poselstwo Polskie w Danii
800/15/0	Poselstwo Polskie na Węgrzech

Ewidencja oraz skany dokumentów ze zbiorów Instytutu Hoovera dostępne w SWA

Szukaj w Archiwach

Jak szukać O serwisie Aktualności Kontakt Zaloguj się

ARCHIWUM / ZESPÓŁ

Dokumenty Władysława Andersa

Opis Lista jednostek (111) Skany (117835)

Opis

Opis	Lista jednostek (111)	Skany (117835)
800/1/0	0	117835

Archiwa Państwowe wspierały **działania ratunkowe podczas powodzi**, która miała miejsce we wrześniu 2024 r. na terenie Dolnego Śląska.

W dniu 22 września 2024 r. do AP w Katowicach zostały przewiezione zalane księgi parafii w Łądku-Zdroju pochodzące z XVII-XX w. Było to możliwe dzięki otwartości Dyrektora AP w Katowicach oraz zgodzie biskupa świdnickiego na ich czasowe przeniesienie do Archiwum w celu zatrzymania procesu destrukcji. Materiał poddany został procesowi głębokiego mrożenia, umożliwiającego zahamowanie niekorzystnych procesów. Uratowane księgi znajdują się obecnie pod opieką Archiwum Diecezjalnego w Świdnicy.

Ratowanie ksiąg z parafii w Łądku-Zdroju przez AP w Katowicach, fot. dr Katarzyna Kwaśniewicz/AP w Katowicach

Zaangażowanie Archiwów Państwowych w działania pomocowe zostało szerzej opisane w części „Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego”, a ochrona własnego zasobu w części „Zabezpieczanie zasobu archiwalnego”.

PROGRAM UNESCO „PAMIĘĆ ŚWIATA”

15.

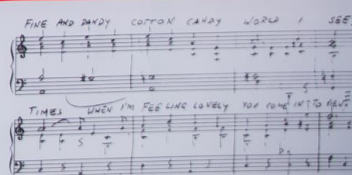
1947-1974

Polish Music Center,
University of Southern
California, Los Angeles

Henryk Wars – właśc. Henryk Warszawski (1902-1977) – jeden z najwybitniejszych kompozytorów muzyki rozrywkowej i filmowej w Polsce w latach 30. XX w., twórca swingu i pierwszego polskiego Big Bandu, pionier jazzu, dyrektor muzyczny wytwórni Syrena Record. Autor wielu znanych przebojów (m.in. Ach, jak przyjemnie, Już nie zapomnisz mnie, Miłość Ci wszystko wybaczy, Sexapil, Umówiłem się z nią na dziewiątą, Zakończony złodzieje). Tworzył kompozycje do ponad 50 filmów, m.in. Szpieg w masce, Manewry miłosne.

Po wojnie, na emigracji w USA – wybitny kompozytor dzieł symfonicznych. Twórczość ta jest unikatem na skalę światową, a jego kolekcja w Polish Music Center to jedyne miejsce na świecie, gdzie znajdują się rękopisy jego kompozycji.

PROGRAM UNESCO „PAMIĘĆ ŚWIATA”

Program „Pamięć Świata” powstał z inicjatywy UNESCO w 1992 r. Jego celem jest utrwalanie znaczenia wielowiekowego dziedzictwa dokumentacyjnego ludzkości i zwrócenie uwagi społeczeństwa na konieczność ochrony i dostępności dokumentów o szczególnym znaczeniu historycznym, które stanowią świadectwo naszej kultury i cywilizacji. W ramach Programu tworzone są 3 listy dziejowych pomników piśmiennictwa: lista międzynarodowa, listy regionalne i listy krajowe.

Polska Lista Krajowa Programu UNESCO „Pamięć Świata” powstała w 2014 r. W poprzednich czterech edycjach, zrealizowanych w latach 2014, 2016, 2018 i 2021 na listę krajową wpisanych zostało ogółem 58 unikalnych świadectw najważniejszych wydarzeń i osiągnięć w polskiej historii z kilkudziesięciu różnych instytucji.

W 2024 r. odbyła się **5. edycja Polskiej Listy Krajowej Programu UNESCO „Pamięć Świata”**, na którą wpisywane są obiekty dziedzictwa dokumentacyjnego o szczególnym znaczeniu dla polskiej kultury, historii i tradycji narodowej, będące w posiadaniu różnych instytucji pamięci w Polsce i poza jej granicami. W roku sprawozdawczy listę powiększyła się o 17 nowych wpisów z 17 instytucji z całej Polski, w tym 4 z zasobu Archiwów Państwowych.

1

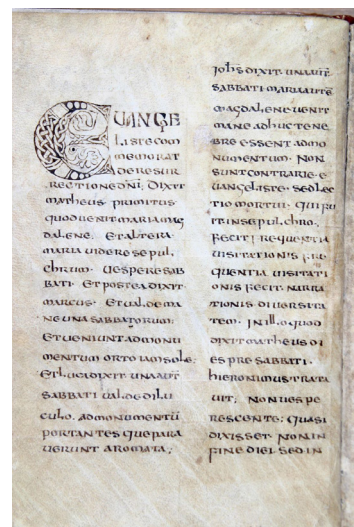
PRAEDICATIONES KAZANIA

Przechowywany na Wawelu manuskrypt Praedicationes liczy ponad 1200 lat i jest jednym z dwóch najstarszych rękopisów przechowywanych w Polsce. Powstał prawdopodobnie w skrytorium w północnych Włoszech. Przyjmuje się, że mógł trafić do Krakowa w XI w. wraz z Kazimierzem Odnowicielem. Główną część kodeksu stanowią kazania. Swoją nazwę zawdzięcza on słowom rozpoczynającym pierwszą z 27 homilii. Praedicationes to najprawdopodobniej najstarszy zachowany w Polsce przykład przedromańskiego malarstwa książkowego.

Data:
ok. 800 r.

Instytucja przechowująca:
**Archiwum i Biblioteka
Krakowskiej Kapituły
Katedralnej**

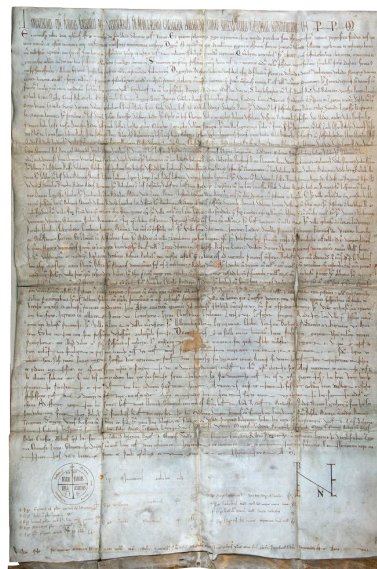
DOKUMENT PAPIEŻA INNOCENTEGO II DLA ARCYBISKUPSTWA GNIĘŹNIEŃSKIEGO

Bulla wystawiona 7 lipca 1136 r. w Pizie w kancelarii papieskiej, na prośbę arcybiskupa gnieźnieńskiego Jakuba ze Żnina, to najstarszy zabytek języka polskiego. Na mocy tego dokumentu zniesiona została zwierzchność arcybiskupstwa magdeburskiego nad polskim Kościołem. Dokument zredagowano po łacinie, ale zawiera on ponad 400 słów w języku polskim. Są to w większości nazwy miejscowe i osobowe. Bulla gnieźnieńska kończy epokę polszczyzny przedpiśmiennej i otwiera epokę piśmiennictwa polskiego.

Data:
1136 r.

Instytucja przechowująca:
Archidiecezja Gnieźnieńska

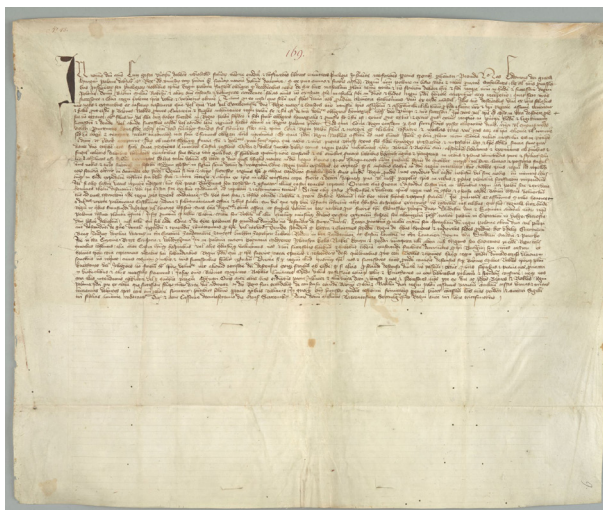
PRZYWILEJ KOSZYCKI

Przywilej koszycki, uważany za ostatni etap kształtowania się stanu szlacheckiego, przenosił ciężar odpowiedzialności za państwo z panującego władcy na stan szlachecki. Nadany został polskiej szlachcie przez króla Ludwika Węgierskiego w Koszycach w zamian za uznanie przez szlachtę praw do korony polskiej jednej z jego córek. Dzięki przywilejowi szlachta zyskała wpływ na wybór następcy tronu i szereg innych przywilejów.

Data:
17 września 1374 r.

Instytucja przechowująca:
**Muzeum Narodowe w
Krakowie Oddział Biblioteka
Książąt Czartoryskich**

PSAŁTERZ FLORIAŃSKI

Najstarszy zachowany przekład tekstów psalmów ze Starego Testamentu, a jednocześnie jeden z najstarszych zabytków języka polskiego. Zawiera zbiór psalmów w języku polskim, łacińskim i niemieckim. Spisany został na pergaminie staranną minuskułą gotycką i bogato iluminowany. Powstanie psalterza wiąże się z postacią św. królowej Jadwigi z dynastii Andegawenów, której herb zamieszczono na jednej z kart dokumentu.

Data:
koniec XIV – początek XV w.

Instytucja przechowująca:
**Biblioteka Narodowa
w Warszawie**

METRYKI UNIwersYTETU KRAKOWSKIEGO

Najstarszy, kompletny zespół generalnych metryk uniwersyteckich w Polsce. Zawiera wykaz łącznie ponad 60 000 immatrykulowanych studentów z terenu Królestwa Polskiego oraz innych krajów europejskich, z pierwszych 240 lat funkcjonowania najstarszej uczelni wyższej w Polsce.

Data:
1400-1642

Instytucja przechowująca:
**Uniwersytet Jagielloński -
Biblioteka Jagiellońska
w Krakowie**

6

KSIĘGA ZASTĘPCY KRÓLA W WIELKOPOLSCE

Jedyna w Polsce księga spisana w kancelarii zastępcy króla. Została założona przez Wojciecha Małskiego powołanego na tę funkcję na czas nieobecności króla Władysława III Warneńczyka. Jest związana z wyjątkowym w historii Polski zjawiskiem, jakim było powołanie namiestników królewskich o kompetencjach szerszych niż posiadali starostowie i wielkorządcy. Zawiera wpisy z lat 1440-1447.

Data:
1440 r.

Instytucja przechowująca:
**Archiwum Państwowe
w Poznaniu**

fot. Wojciech Nawrocki

7

STATUTY NIESZAWSKIE

Statuty zostały wydane przez króla Kazimierza Jagiellończyka w okresie napiętej sytuacji politycznej i wojny z zakonem krzyżackim. Stanowiły punkt zwrotny w rozwoju parlamentaryzmu polskiego i fundament rozwoju demokracji szlacheckiej. Dzięki ograniczeniu władzy króla i możnowładztwa średnia szlachta stała się siłą, która posiadała możliwość decydowania o kształcie państwa.

Data:
1454 r.

Instytucja przechowująca:
**Archiwum Narodowe
w Krakowie**

fot. Anna Seweryn

8

PRZYWILEJ LOKACYJNY MIASTA ZAMOŚCIA

Najważniejszy dokument w dziejach Hetmańskiego Grodu. Podpisany w niedzielę przewodnią 10 kwietnia 1580 r. w Jarosławcu, otwierał możliwości gospodarczej i społecznej organizacji renesansowego miasta, zgodnie z ideą jego pomysłodawcy i fundatora Jana Zamoyskiego, kanclerza i hetmana wielkiego koronnego oraz architekta Bernarda Moranda. Projekt Zamościa nawiązywał do nigdy niezrealizowanego w praktyce pomysłu Leonarda da Vinci na miasto idealne.

Pamięć
Polski

Data:
10 kwietnia 1580 r.

Instytucja przechowująca:
**Archiwum Państwowe
w Zamościu**

9

MAPA BENIOWSKIEGO

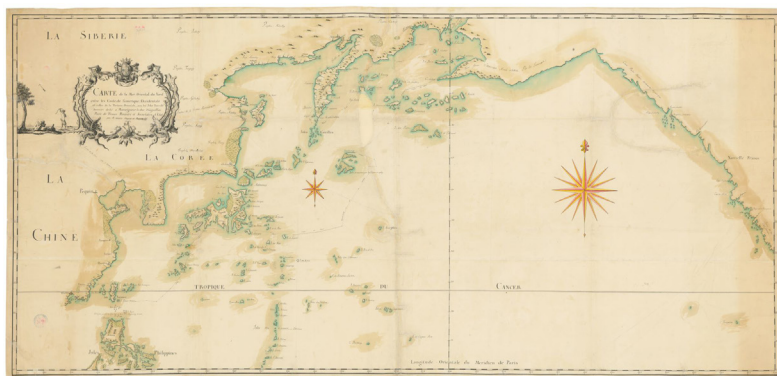
Mapa, będąca zabytkiem osiemnastowiecznej kartografii, została wykonana ręcznie na lnianym, czerpanym papierze przez Maurycego Augusta Beniowskiego – kosmopolitę, uczestnika konfederacji barskiej, podróżnika i autora pamiętników. Dokumentuje trasę ucieczki wielonarodowej grupy zesłańców politycznych z Kamczatki. Przedstawia obszar północno-wschodniej Azji, wybrzeża Alaski i zachodnie wybrzeża Ameryki oraz nieznane wówczas Europejczykom obszary północnego i środkowego Pacyfiku.

Pamięć
Polski

Data:
1772 r.

Instytucja przechowująca:
**Instytut Geografii
i Przestrzennego
Zagospodarowania im.
Stanisława Leszczyckiego,
Polska Akademia Nauk**

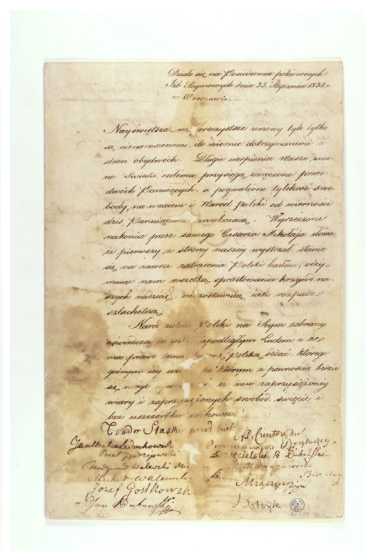
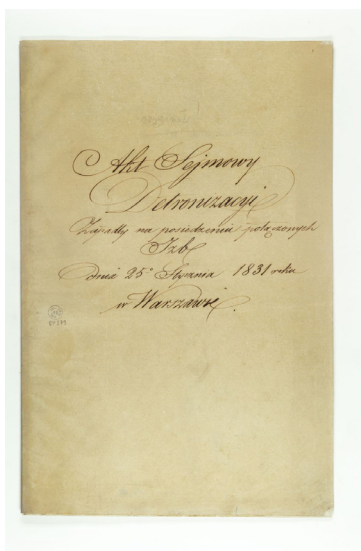
AKT DETRONIZACJI CARA MIKOŁAJA I

Epokowy akt polskiego parlamentaryzmu, który wstrząsnął porządkiem powiedeńskim w Europie i stał się testamentem duchowym Wielkiej Emigracji. Uchwalony 25 stycznia 1831 r. na Zamku Królewskim w Warszawie przez połączone izby sejmowe Akt detronizacji cara Mikołaja I jest symbolem dążeń niepodległościowych narodu polskiego. Ogłaszając bezkrólewie Polska rozpoczęła formalną wojnę z Rosją.

Data:
25 stycznia 1831 r.

Instytucja przechowująca:
Biblioteka Polska w Paryżu

CHŁOPI. POWIEŚĆ WSPÓŁCZESNA

„Wybitny epos narodowy” autorstwa Władysława Reymonta, nagrodzony literacką Nagrodą Nobla. Dwa woluminy z rękopisami, różniącymi się od pierwodruku (pierwszy z brulionami części „Jesień”, „Zima” i „Wiosna”, drugi z czystopisem części „Zima”) znalazły się w zbiorze rękopisów Władysława S. Reymonta, zakupionym przez Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Lwowie w 1935 r. od wdowy po pisarzu Aurelii 2 v. Czeszerowej.

Data:
1901-1905

Instytucja przechowująca:
**Zakład Narodowy im.
Ossolińskich we Wrocławiu**

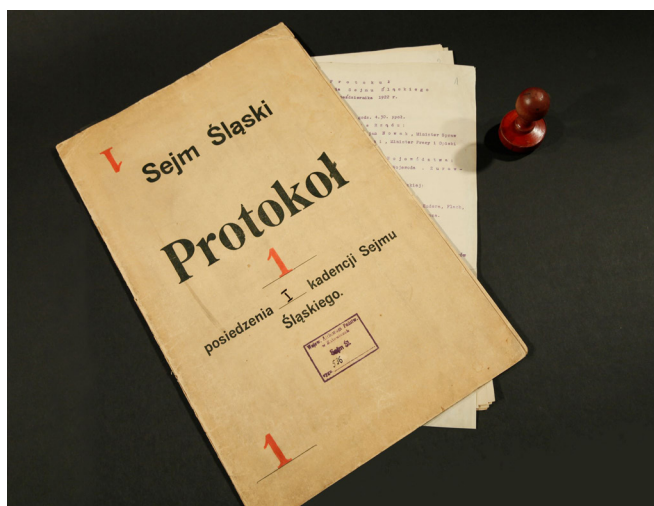
PIERWSZE POSIEDZENIE SEJMU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

Dokumentacja organu władzy ustawodawczej autonomicznego województwa śląskiego, który był w niepodległej Rzeczypospolitej unikalnym symbolem silnie rozwiniętej samorządności. Jej integralną częścią jest protokół z pierwszego posiedzenia Sejmu, otwartego przez premiera II RP Juliusza Nowaka, z udziałem Janiny Omańkowskiej, drugiej na świecie kobiety przewodniczącej obradom parlamentarnym.

Data:
10 października 1922 r.

Institucja przechowująca:
**Archiwum Państwowe
w Katowicach**

fot. Ewelina Kisiel

ZBIÓR DOKUMENTÓW POCHODZĄCYCH Z MASOWYCH MOGIŁ W KATYNIU, CHARKOWIE I MIEDNOJE

Kolekcja 2 649 obiektów odkrytych podczas prac ekshumacyjnych przy ciałach rozstrzelanych polskich oficerów, policjantów, pracowników innych służb mundurowych i przedstawicieli polskiej inteligencji w dołach śmierci w Charkowie, Miednoje i Katyniu, stanowiąca poruszające świadectwo jednego z najtragiczniejszych wydarzeń w polskiej historii, potwierdzające i dokumentujące sprawstwo zbrodni dokonanej przez Sowiećów.

Data:
1900 – maj 1940 r.

Institucja przechowująca:
**Muzeum Katyńskie
Oddział Martyrologiczny
Muzeum Wojska Polskiego
w Warszawie**

fot. G. Jakubczyk

DZIENNIK ZYGMUNTA KLUKOWSKIEGO Z LAT OKUPACJI ZAMOJSZCZYZNY

Poruszające świadectwo lekarza, społecznika, bibliofila, żołnierza Armii Krajowej i świadka w procesach norymberskich, opisujące doświadczenia hitlerowskiego terroru w rodzinnym Szczepieszynie i okolicach, martyrologię Żydów i tragizm życia Polaków, a także wspomnienia z okresu uwięzienia przez władze komunistyczne.

Data:

18 listopada 1939 r. –

18 marca 1954 r.

Institucja przechowująca:
**Biblioteka Uniwersytecka
Katolickiego Uniwersytetu
Lubelskiego Jana Pawła II**

fot. Urszula Szymańska

RĘKOPISY DZIEŁ SYMFONICZNYCH, KAMERALNYCH I FILMOWYCH HENRYKA WARSA

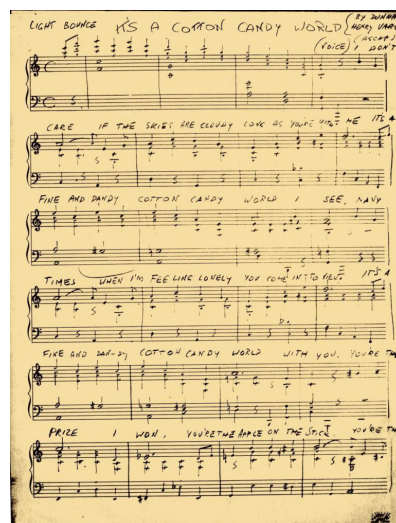
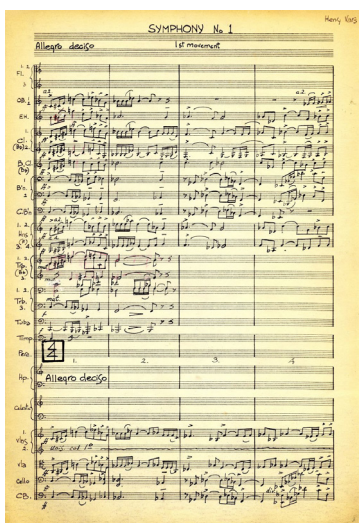
Zbiór rękopisów dzieł symfonicznych jednego z najwybitniejszych polskich kompozytorów XX w., o wyjątkowym znaczeniu dla historii muzyki polskiej. Henryk Wars był uznanym twórcą muzyki filmowej, rewiowej i rozrywkowej, pionierem jazzu w Polsce, ale też ważnym kompozytorem w Hollywood.

Data:

1947-1974

Institucja przechowująca:
**Polish Music Center
w Los Angeles**

16

SPUŚCIZNA JERZEGO KUKUCZKI – DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Zbiór ponad 10 tysięcy fotografii wykonanych podczas wypraw w najwyższe góry świata przez jednego z najwybitniejszych himalaistów, drugiego zdobywcę Korony Himalajów i Karakorum, stanowiący wyjątkowe świadectwo Złotej Dekady Polskiego Himalaizmu.

Data:
1948-1989

Instytucja przechowująca:
Fundacja Wielki Człowiek

17

ZAPIS SOCJOLOGICZNY ZOFII RYDET

Obejmujący kilkanaście tysięcy negatywów, powstający na przestrzeni dwóch dekad, portret mieszkańców PRL-owskich wsi, miast i miasteczek autorstwa artystki nazywanej pierwszą damą polskiej fotografii. Uchwyczone w kadrach wizerunki łączy ścisły rygor kompozycyjny. Ukazują one ludzi – pojedynczo, w parach lub w grupie – patrzących prosto w obiektyw, pozujących centralnie na tle wybranej ściany ich mieszkania.

Data:
1978-1990

Instytucja przechowująca:
Fundacja im. Zofii Rydet

Uroczyste **wręczenie certyfikatów wpisu** na Polską Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata” w jubileuszowej 5. edycji odbyło się 26 czerwca 2024 r. w Belwederze w Warszawie. Wydarzenie, zorganizowane przez Polski Komitet Programu UNESCO „Pamięć Świata” oraz Archiwa Państwowe z udziałem MKiDN, Narodowego Centrum Kultury i Kordegardy. Galerii Narodowego Centrum Kultury, zostało objęte Patronatem Honorowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy. Patronat medialny objęła Polska Agencja Prasowa. Podczas gali odbyła się również premiera filmu prezentującego obiekty wpisane na Listę w 5. edycji.

Uroczystość wręczenia certyfikatów wpisu na Polską Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata”, fot. Michał Gmitruk

*Dyrektorzy Archiwów Państwowych w Zamościu, Krakowie, Katowicach i Poznaniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych.
fot. Michał Gmitruk*

Wydarzenie poprzedziło otwarcie **wystawy plenerowej „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja”**, ukazującej wyróżnione obiekty. Oficjalny wernisaż odbył się na dziedzińcu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 25 czerwca 2024 r. Ekspozycja w wielkogabarytowej przestrzennej formie mebla miejskiego, zaprojektowana również w świetlnej aranżacji nocnej, była prezentowana w Warszawie przed Kordegardą. Galerią Narodowego Centrum Kultury, a następnie wyruszyła w podróż po Polsce odwiedzając miasta, w których przechowywane są uhonorowane obiekty.

Wystawie towarzyszył katalog z poszerzonymi komentarzami historycznymi do poszczególnych obiektów oraz specjalna albumowa publikacja okolicznościowa, prezentująca wszystkie dokumenty i zbiory wpisane w dotychczasowych edycjach Listy Krajowej.

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja”.
Na pierwszym planie kurator wystawy dr hab. Anna Krochmal. Fot. Michał Gmitruk

W dniach 28-29 października 2024 r. w siedzibie UNESCO w Paryżu odbyła się **Międzynarodowa Konferencja Programu UNESCO „Pamięć Świata”** oraz **4. edycja Global Policy Forum**, w których uczestniczył dr Paweł Pietrzyk – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i Przewodniczący Polskiego Komitetu Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Wydarzenie przebiegało pod hasłem „Pamięć Świata: Na styku międzynarodowego zrozumienia i współpracy” (*Memory of the World: At the crossroads of International Understanding and Cooperation*). Konferencja zgromadziła ekspertów z krajowych i regionalnych komitetów „Pamięci Świata”, a także kluczowe organizacje międzynarodowe działające w dziedzinie dziedzictwa dokumentacyjnego. Uczestnicy próbowali odpowiedzieć na pytanie, w jaki sposób może ono zostać wykorzystane jako źródło wiedzy służące międzynarodowemu porozumieniu i współpracy w czasach kryzysów. Podczas 4. edycji Global Policy Forum zaprezentowany został międzyregionalny mechanizm i praktyczne przykłady wdrożenia działań w zakresie zarządzania dokumentacją w czasie kryzysu.

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja”

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Warszawie, fot. Michał Gmitruk

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Zamościu, fot. Ewelina Nawrocka/AP w Zamościu

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Krakowie, fot. Wojciech Staszkievicz

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Katowicach, fot. E. Kisiel

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Poznaniu, fot. W. Kasińska/AP w Poznaniu

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Kaliszu, fot. Magdalena Bartnik (Urząd Miasta Kalisza) i Karol Andrzejewski (AP w Kaliszu)

DZIEDZICTWO
ARCHIWALNE

KOMPETENTNE
KADRY

NOWOCZESNY
URZĄD

STRATEGIA ROZWOJU ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH NA LATA 2021-2030

STRATEGIA ROZWOJU ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH NA LATA 2021-2030

W roku sprawozdawczym kontynuowana była realizacja celów „Strategii rozwoju Archiwów Państwowych na lata 2021-2030” we wszystkich trzech zdefiniowanych obszarach:

- **DZIEDZICTWO ARCHIWALNE** Narodowy zasób archiwalny jako szeroko rozpoznawalna, powszechnie dostępna i ważna część dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury,
- **KOMPETENTNE KADRY** fundamentem funkcjonowania i rozwoju Archiwów Państwowych oraz ich pozytywnego wizerunku,
- **NOWOCZESNY URZĄD** Archiwa Państwowe sprawnym, nowoczesnym urzędem i silną organizacją działającą w sieci (Power-Of-One. W jedności siła).

Wdrażanie Strategii odbywało się poprzez zarządzanie projektowe. Poza dalszym prowadzeniem przedsięwzięć rozpoczętych w latach poprzednich, w 2024 r. zorganizowane zostały 3 nabory. W portfolio projektów strategicznych prowadzone były następujące nowe inicjatywy:

- **Edukacyjno-popularyzatorska gra planszowa „James Archiwista z licencją na brakowanie”** – projekt zgłoszony przez AP w Katowicach, przewidziany do realizacji we współpracy z AP we Wrocławiu, AP w Opolu, AP w Lesznie oraz AP w Płocku, wpisujący się w cel strategiczny „Dziedzictwo archiwalne. Narodowy zasób archiwalny jako szeroko rozpoznawalna, powszechnie dostępna i ważna część dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury”, cel operacyjny 1.5. „#PopArch. Popularyzacja w Archiwach Państwowych i działania związane z pozycjonowaniem marki Archiwa Państwowe”. Celem inicjatywy jest poprawa rozpoznawalności marki Archiwów Państwowych oraz zwiększenie skuteczności przekazu o ich działalności poprzez zmodyfikowanie i rozwój gry zaprezentowanej na warsztatach w ramach 7. Śląskiego Festiwalu Nauki w Katowicach w 2023 r., zapoznającej w interesujący i nieszablony sposób z instytucją, jaką jest archiwum, jej zadaniami oraz pracą archiwistów. Projekt zakłada także przeprowadzenie kampanii społecznej w postaci warsztatów z użyciem gry;

Edukacyjno-popularyzatorska gra planszowa „James Archiwista z licencją na brakowanie”, fot. E. Kisiel

Spotkanie projektowe w AP w Katowicach, fot. E. Kisiel

- **Archiwum.gov.pl. Etap 2** – projekt zgłoszony przez NAC, przewidziany do realizacji we współpracy z AAN, AP w Opolu, AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz NDAP, wpisujący się w cel strategiczny „Dziedzictwo archiwalne. Narodowy zasób archiwalny jako szeroko rozpoznawalna, powszechnie dostępna i ważna część dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury”, cel operacyjny 1.1. „Archiwum Archiwów. Opracowanie i wdrożenie kanonów działalności archiwalnej”. Stanowi kontynuację inicjatywy prowadzonej w roku poprzednim i ma na celu zapewnienie możliwości systematycznego zabezpieczania dla przyszłych pokoleń witryn internetowych z domeny gov.pl, co pozwoli na poszerzenie spektrum dokumentacji zabezpieczanej przez Archiwa Państwowe. W roku sprawozdawczym opracowano wytyczne dotyczące wymagań w zakresie sposobu prezentacji i udostępniania zarchiwizowanych danych, wyłoniono wykonawcę oraz ustalono wytyczne w zakresie przygotowania portalu, poprzez który możliwy będzie dostęp do tych danych;
- **Pamięć dla przyszłości. Historia mówiona w Archiwach Państwowych** – projekt zgłoszony przez AP w Olsztynie, przewidziany do realizacji we współpracy z AP w Opolu, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Lublinie, AP w Szczecinie, AP w Białymstoku, AP we Wrocławiu oraz AP w Warszawie, wpisujący się w cel strategiczny „Dziedzictwo archiwalne. Narodowy zasób archiwalny jako szeroko rozpoznawalna, powszechnie dostępna i ważna część dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury”, cel operacyjny 1.4. „Archiwa Państwowe w synergii z otoczeniem społecznym. Rozwijanie współpracy z instytucjami z obszaru nauki i kształcenia, edukacji i kultury oraz instytucjami społecznymi”. Jego celem jest scalenie i ratowanie rozproszonych w całym kraju zbiorów relacji wspomnieniowych świadków i uczestników historii. Inicjatywa ma także zapewnić profesjonalizację tej dziedziny poprzez zwiększenie kompetencji archiwistów państwowych w zakresie historii mówionej.

Ponadto do portfela projektów strategicznych przyjęta została jedna inicjatywa przedstawiona poza naborem – **„Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce – etap II”**. Projekt został szczegółowo opisany w części „Infrastruktura Archiwów Państwowych”.

Została zgłoszona również ciekawa inicjatywa AN w Krakowie pn. „Strona informacyjna jako narzędzie otwartej komunikacji i edukacji dla otoczenia Archiwów Państwowych”, mająca na celu stworzenie kompendium wiedzy z zakresu szeroko pojętego postępowania z materiałami archiwalnymi i innymi dokumentami, prezentowanej w przyjaznej formie wykładu, porady eksperckiej, instruktażu filmowego, fotografii poglądowych, dostępnego online. Ze względu na okoliczności zewnętrzne projekt nie został uruchomiony.

Łącznie w 2024 r. realizowane były 24 projekty przyjęte do portfela projektów strategicznych. Ich zestawienie zawiera poniższa tabela.

Tabela 6. Projekty strategiczne realizowane w 2024 r.

LP.	NAZWA PROJEKTU	PROGRAM STRATEGICZNY	STAN REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2024 R.
1.	Budowa i utrzymanie Archiwów Państwowych w formule PPP	Poprawa i rozwój infrastruktury AP	zamknięty bez osiągnięcia głównych produktów (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 4 września 2024 r.)

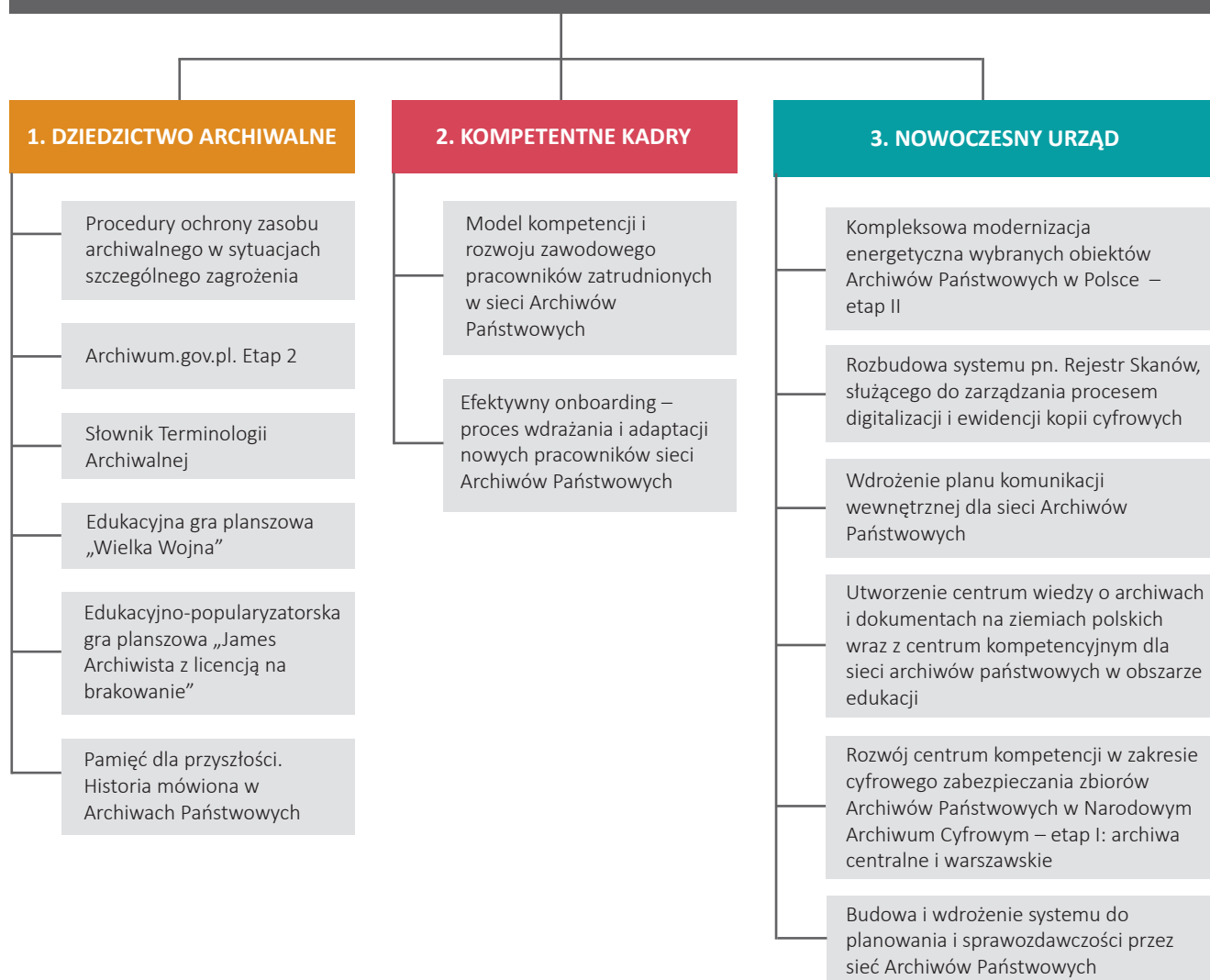
LP.	NAZWA PROJEKTU	PROGRAM STRATEGICZNY	STAN REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2024 R.
2.	Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce – etap I – przygotowanie dokumentacji	Archiwa dla klimatu	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 22 maja 2024 r.)
3.	Budowa i wdrożenie systemu do planowania i sprawozdawczości przez sieć Archiwów Państwowych	Zintegrowany System Zarządzania Urzędem	w trakcie realizacji
4.	Wdrożenie EZD RP w sieci Archiwów Państwowych	Zintegrowany System Zarządzania Urzędem	zakończony bez osiągnięcia głównych produktów (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 24 lipca 2024 r.)
5.	Wdrożenie planu komunikacji wewnętrznej dla sieci Archiwów Państwowych	Skomunikujmy się!	w trakcie realizacji
6.	Rozbudowa systemu pn. Rejestr Skanów, służącego do zarządzania procesem digitalizacji i ewidencji kopii cyfrowych	–	w trakcie realizacji
7.	Edukacyjna gra planszowa „Wielka Wojna”	–	w trakcie realizacji
8.	Utworzenie centrum wiedzy o archiwach i dokumentach na ziemiach polskich wraz z centrum kompetencyjnym dla sieci archiwów państwowych w obszarze edukacji	Sieć centrów kompetencji	w trakcie realizacji
9.	Konkurs genealogiczny dla uczniów klas 4-7 „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja wielka i mała ojczyzna” - edycja II	Ogólnopolskie konkursy edukacyjne	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 26 stycznia 2024 r.)
10.	Model kompetencji i rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w sieci Archiwów Państwowych	Coraz bardziej doskonali	w trakcie realizacji
11.	Akademia menadżera	Coraz bardziej doskonali	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 26 stycznia 2024 r.)

LP.	NAZWA PROJEKTU	PROGRAM STRATEGICZNY	STAN REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2024 R.
12.	Procedury ochrony zasobu archiwalnego w sytuacjach szczególnego zagrożenia (przed 16 kwietnia 2024 r. projekt realizowany pod nazwą Zabezpieczenie dóbr kultury – dziedzictwa archiwalnego)	Kanony działalności archiwalnej KonAR	wstrzymany uchwałą nr 43/2024 Komitetu Sterującego z dnia 23 października 2024 r.
13.	Prototyp Archiwum.gov.pl	Kanony działalności archiwalnej KonAR	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 26 stycznia 2024 r.)
14.	Organizacja centrów dystrybucji na wypadek ewakuacji	–	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 24 lipca 2024 r.)
15.	Akademia Zarządzania Bezpieczeństwem	Coraz bardziej doskonali	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 26 stycznia 2024 r.)
16.	Słownik Terminologii Archiwalnej	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji
17.	Efektywny onboarding – proces wdrażania i adaptacji nowych pracowników sieci Archiwów Państwowych	Coraz bardziej doskonali	w trakcie realizacji
18.	Rozwój centrum kompetencji w zakresie cyfrowego zabezpieczania zbiorów Archiwów Państwowych w Narodowym Archiwum Cyfrowym – etap I: archiwa centralne i warszawskie	Sieć centrów kompetencji	w trakcie realizacji
19.	Opracowanie koncepcji i budowa zintegrowanego systemu informacji archiwalnej. Część II. Budowa i wdrożenie w Sieci Archiwów Państwowych zintegrowanego systemu informacji archiwalnej	Wspólne standardy IT w sieci Archiwów Państwowych	zakończony bez osiągnięcia głównych produktów (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 22 maja 2024 r.)
20.	Edukacyjno-popularyzatorska gra planszowa „James Archiwista z licencją na brakowanie”	#PopArch popularyzacja w wersji archiwalnej	w trakcie realizacji
21.	Strona informacyjna jako narzędzie otwartej komunikacji i edukacji dla otoczenia Archiwów Państwowych	Programowa współpraca z otoczeniem	zakończony (raport zamknięcia przyjęty przez Komitet Sterujący 22 października 2024 r.)

LP.	NAZWA PROJEKTU	PROGRAM STRATEGICZNY	STAN REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2024 R.
22.	Archiwum.gov.pl. Etap 2	Kanony działalności archiwalnej KonAR	w trakcie realizacji
23.	Kompleksowa modernizacja energetyczna wybranych obiektów Archiwów Państwowych w Polsce – etap II	Archiwa dla klimatu	w trakcie realizacji
24.	Pamięć dla przyszłości. Historia mówiona w Archiwach Państwowych	–	w trakcie realizacji

Na koniec roku sprawozdawczego portfel projektów strategicznych obejmował 14 inicjatyw, w tym 6 z obszaru „Dziedzictwo archiwalne”, 2 z obszaru „Kompetentne kadry” oraz 6 z obszaru „Nowoczesny urząd”.

PORTFEL PROJEKTÓW STRATEGICZNYCH WEDŁUG STANU NA 31 GRUDNIA 2024 R.

DZIAŁALNOŚĆ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH W 2024 R.

DZIAŁALNOŚĆ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH W 2024 R.

Ze względu na przygotowania do projektu modernizacji energetycznej, wymagającej odpowiedniego zabezpieczenia zasobu na czas prac budowlano-instalacyjnych, działalność Archiwów Państwowych koncentrowała się na przedsięwzięciach z zakresu profilaktyki i ochrony zasobu. We wszystkich jednostkach sieci duży nacisk położony był na zwiększenie przygotowania na wypadek wystąpienia różnorodnych zagrożeń. Rok 2024 to także kolejny rok charakteryzujący się bardzo dużą aktywnością Archiwów Państwowych na polu popularyzatorskim i edukacyjnym.

Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego

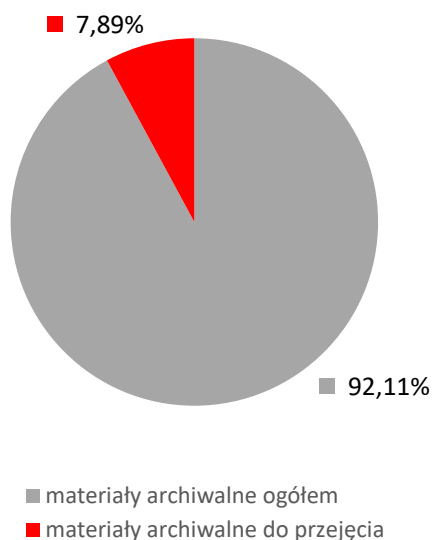
Państwowy zasób archiwalny

Archiwa Państwowe sprawowały nadzór nad 10 332 jednostkami organizacyjnymi zarówno państwowymi, jak i samorządowymi. W roku sprawozdawczym ustalono pod nadzór łącznie 63 jednostki organizacyjne, a wykreślono 29 podmiotów.

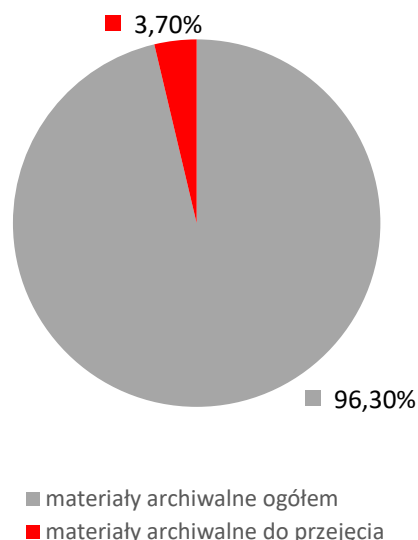
Według stanu na koniec 2024 r. w jednostkach nadzorowanych przez Archiwa Państwowe znajdowało się 820 346,49 m.b., 7 956 104 jednostki oraz 16 902 506,80 GB materiałów archiwalnych wytworzonych i zgromadzonych w toku ich działalności. Rozmiar materiałów archiwalnych, które zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa powinny zostać przekazane do zasobu Archiwów Państwowych na koniec roku sprawozdawczego wynosił 70 254,66 m.b., 340 712 jednostek oraz 650 272,29 GB.

Na wniosek niektórych organów lub jednostek organizacyjnych, przejmujących zadania i kompetencje zlikwidowanych podmiotów, Archiwa Państwowe pozostawiały – na podstawie użyczeń i porozumień – materiały archiwalne niezbędne do ich działalności. W roku sprawozdawczym z użyczeń korzystało 115 jednostek. Rozmiar użyczonych materiałów archiwalnych wynosił 2 789,20 m.b., 275 359 j.a. Na podstawie porozumienia 13 jednostkom pozostawiono materiały archiwalne o łącznym rozmiarze 139,59 m.b., 1 520 j.a. Z powierzenia korzystały 93 jednostki.

Wykres 6. Materiały archiwalne w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejścia według stanu na koniec 2024 r. w m.b.

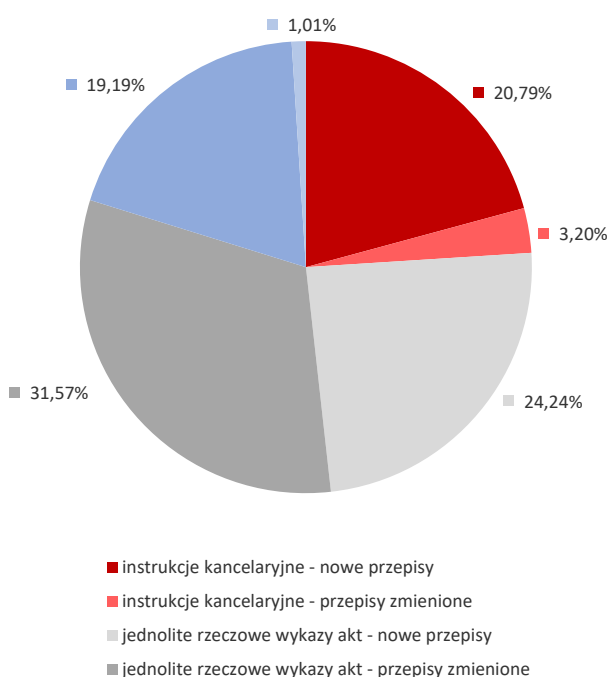

Wykres 7. Materiały archiwalne w jednostkach nadzorowanych ogółem i materiały archiwalne do przejścia według stanu na koniec 2024 r. w GB

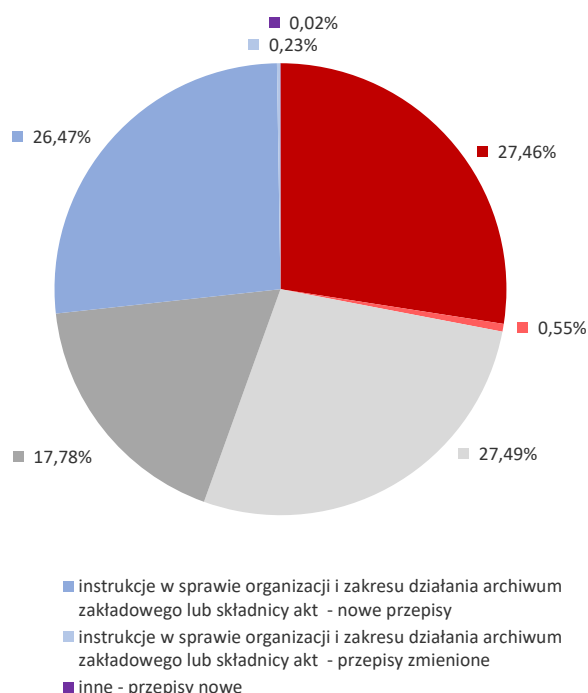

W 2024 r. Archiwa Państwowe uzgodniły 5 627 normatywów (instrukcji kancelaryjnych, jednolitych rzeczowych wykazów akt, instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego lub składnicy akt oraz innych przepisów) dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych, zarówno nadzorowanych, jak i nienadzorowanych. Dokonano także 1 534 zmian ww. przepisów.

Wykres 8. Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nadzorowanych w 2024 r.

Wykres 9. Struktura przepisów uzgodnionych dla jednostek nienadzorowanych w 2024 r.

Dla jednostek nadzorowanych uzgodniono 247 instrukcji kancelaryjnych, 288 jednolitych rzeczowych wykazów akt oraz 228 instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego. Ponadto dokonano zmian w 38 instrukcjach kancelaryjnych, 375 jednolitych rzeczowych wykazach akt i 12 instrukcjach w sprawie organizacji i zakresu działania archiwum zakładowego.

Dla jednostek niebędących pod nadzorem, uzgodniono 1 640 instrukcji kancelaryjnych, 1 642 jednolite rzeczowe wykazy akt, 1 581 instrukcji w sprawie organizacji i zakresu działania składnicy akt oraz 1 inny przepis. Dodatkowo dokonano zmian w 33 instrukcjach kancelaryjnych, 1 062 jednolitych rzeczowych wykazach akt oraz w 14 instrukcjach w sprawie organizacji i zakresu działania składnicy akt.

W 2024 r. Archiwa Państwowe przeprowadziły łącznie 1 875 kontroli oraz 3 159 ekspertyz archiwalnych. Dyrektorzy Archiwów Państwowych rozpatrzyli 22 574 wnioski i wydali 20 538 zezwoleń na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej obejmującej 466 529,537 m.b., 4 820 254 jednostki oraz 153 185,106 GB.

Niepaństwowy zasób archiwalny

Archiwa Państwowe wspierały zarządzanie dokumentacją oraz działalność archiwalną podmiotów, których materiały archiwalne wchodzą w skład ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

W 2024 r. w realizacji pozostawało 12 porozumień o współpracy z jednostkami ze sfery ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego. Ponadto, na podstawie prowadzonego rozpoznania, Archiwa Państwowe identyfikowały jednostki mające istotne dla regionu znaczenie społeczne, gospodarcze, kulturalne, polityczne lub naukowe, z którymi nawiązywały kontakt. Jego wymiernym efektem było pozyskanie do zasobu kolejnych cennych materiałów archiwalnych. Istotny obszar współpracy stanowiło opiniowanie dokumentacji przeznaczonej do brakowania oraz opiniowanie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych. łącznie w 2024 r. dyrektorzy Archiwów Państwowych rozpatrzyli 426 wniosków dotyczących wartościowania dokumentacji, wydając 393 opinie w sprawach dotyczących zniszczenia dokumentacji na łączny rozmiar 7 298,87 m.b., 4 443 jednostek i 0,70 GB. Zaopiniowali także 24 przepisy kancelaryjne i archiwalne. Ponadto Archiwa Państwowe przeprowadziły 78 ekspertyz archiwalnych. Udzielały również konsultacji i porad dotyczących postępowania z dokumentacją, jej porządkowania, zabezpieczania, przechowywania, przygotowywania przepisów kancelaryjnych i archiwalnych.

Archiwa Państwowe prowadziły też współpracę z osobami prywatnymi, obejmującą przede wszystkim udzielanie porad związanych z tworzeniem archiwów rodzinnych. Współpracowały również z osobami, które wykazały chęć przekazania swoich zbiorów, co zaowocowało kolejnymi przejęciami ciekawych dokumentów.

AP w Warszawie kontynuowało rozpoczętą w lipcu 2023 r. akcję **Archiwum Odbudowy Stolicy**, mającą na celu stworzenie społecznej kolekcji dokumentów świadczących o wojennych zniszczeniach i odrodzeniu się stolicy do życia. Powojenna odbudowa Warszawy została udokumentowana w zbiorach Biura Odbudowy Stolicy, przechowywanych w warszawskim Archiwum. Zostały one uznane w 2011 r. za jeden z najważniejszych zbiorów dokumentów w dziejach ludzkości i wpisane na międzynarodową listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”. Podjęta inicjatywa pozwoliła na wzbogacenie zasobu o 51 j.a. dokumentacji aktowej, fotograficznej, pocztówek i innych pamiątek osobistych dotyczących Mieczysława Gmitrzaka,

szefa stolarni Uniwersytetu Warszawskiego i stolarza w PKZ, pracującego na rzecz odbudowy Warszawy.

**ARCHIWUM
ODBUDOWY
STOLICY**

Podziel się swoją historią!

Archiwum Państwowe w Warszawie
WARSZAWA . A P . G O V . P L

**Zapraszamy do udziału w akcji
Archiwum Odbudowy Stolicy!**

Pokaż światu swoje rodzinne pamiątki z odbudowy stolicy! Czy chcesz, żeby Twoje archiwalia stały się częścią historii odbudowy Warszawy, pojawiły się na wystawach i w albumach? Czy wiesz, że mogą stać się uzupełnieniem skarbów wpisanych na listę „Pamięć Świata” UNESCO?

Przełaził Archiwum Państwowe w Warszawie swoje archiwalia. Namawiamy do sięgnięcia po fotografie z rodzinnych zbiorów. Po pamiątki, listy, pocztówki, rysunki, plakaty... Zapraszamy świadków historii i ich rodziny do dzielenia się wspomnieniami i materialną spuścizną obrazującą odbudowę Warszawy po II wojnie światowej.

Powojenna odbudowa Warszawy została udokumentowana w zbiorach Biura Odbudowy Stolicy, przechowywanych w Archiwum Państwowym w Warszawie. Wartość tych akt uznano za taką, że w 2011 r. archiwum BOS zostało wpisane na międzynarodową Listę Światową Programu UNESCO „Pamięć Świata”, obejmującą najważniejsze dokumenty w dziejach ludzkości.

Archiwum Państwowe w Warszawie od lat specjalizuje się w pozyskiwaniu, zabezpieczaniu oraz ewidencjonowaniu i popularyzowaniu zbiorów historycznych. Chcemy wspólnie z Wami stworzyć spójną całość dokumentów świadczących o ważnych zniszczeniach oraz odrodzeniu się stolicy do życia.

Jeśli chcesz, żeby Twoje zbiory ujrzały światło dzienne, zachwyciły tysiące entuzjastów historii i przetrwały pokolenia, napisz do nas na adres:

popularyzacja@warszawa.ap.gov.pl
lub zadzwoń pod nr tel.:
734 115 618
Zapraszamy!

ul. Krzywe Koło 7, 00-270 Warszawa
734 115 618 | 22 635 92 42 | 22 635 92 43
popularyzacja@warszawa.ap.gov.pl

Materiały informacyjne dotyczące akcji „Archiwum odbudowy Stolicy”, AP w Warszawie

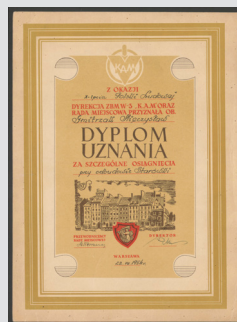
Wybrane materiały archiwalne pozyskane przez AP w Warszawie w ramach akcji „Archiwum odbudowy Stolicy”

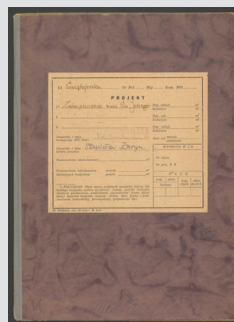
Zarząd Okręgu ZZZ Warszawa odgruzowuje Warszawę na Muranowie, 4 września 1949 r., dar Claudii Katarzyny Rell, AP w Warszawie, sygn. 72/4407/0/2/2/1

Zarząd Okręgu ZZZ Warszawa odgruzowuje Warszawę na Muranowie, 4 września 1949 r., dar Claudii Katarzyny Rell, AP w Warszawie, sygn. 72/4407/0/2/2/2

Dyplom uznania dla Mieczysława Gmitrzaka za szczególne osiągnięcia przy odbudowie Starówki, 22 lipca 1954 r., dar Anieli Kopeć i Elżbiety Latoszek, ze zbiorów AP w Warszawie

Projekt zabezpieczenia ruin kościoła św. Jerzego (okładka i dokumentacja techniczna) 1958 r., dar Włodzimierza Sroczyńskiego, AP w Warszawie, sygn. 72/4407/0/1/1

Archiwa Państwowe w całej Polsce w ramach akcji **Archiwum Zjednoczonej Europy – #ArchiwumPLUE** podjęły inicjatywę pozyskania od osób prywatnych, stowarzyszeń, fundacji, wspólnot społecznych dokumentów związanych z okresem integracji naszego kraju z Unią Europejską. W 20. rocznicę przystąpienia Polski do wspólnoty zachęcały do przekazywania relacji i materiałów (zdjęć, albumów, listów, pocztówek, rysunków, plakatów, pamiątek, dzienników, ulotek, wycinków prasowych, gazetek okolicznościowych, a także memów, nagrań audio i wideo) dotyczących tego wydarzenia, które stanowić będą cenne źródła historyczne dla kolejnych pokoleń.

Inne działania

W związku z powodzią, która nawiedziła południowo-zachodnią część kraju, oraz rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 września 2024 r. o wprowadzeniu stanu klęski żywiołowej na obszarze części województwa dolnośląskiego, opolskiego oraz śląskiego, Archiwa Państwowe przygotowały zalecenia dla wszystkich instytucji i firm zmagających się z problemem zalania wytworzonej przez nie dokumentacji. Oferowały także bezpośrednie wsparcie polegające na wizytach pracowników w podmiotach, które ucierpiały wskutek powodzi oraz przekazywaniu na miejscu niezbędnych instrukcji i wskazówek dotyczących postępowania z zalanymi aktami. Archiwa pomagały również w nawiązywaniu kontaktów z firmami zewnętrznymi zajmującymi się suszeniem i dezynfekcją akt. Końcowym efektem działań było sporządzanie ekspertyz konserwatorskich wraz z dokumentacją fotograficzną. W działania te zaangażowani byli zarówno pracownicy nadzoru archiwalnego, przeprowadzający ekspertyzy, jak i konserwatorzy archiwalni, którzy udzielali merytorycznych porad w zakresie zabezpieczania zalanych akt.

*Zniszczona dokumentacja Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa we Wrocławiu – Biura Powiatowego w Kłodzku.
Zdjęcia zrobione podczas ekspertyzy przeprowadzanej przez AP we Wrocławiu, fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu*

*Zalana dokumentacja Ośrodka Pomocy Społecznej w Bardzie,
fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu*

*Zalana dokumentacja Szkoły Podstawowej nr 9 im. Mikołaja
Kopernika w Dzierżoniowie, fot. Ryszard Bacmaga/AP we
Wrocławiu*

*Zalana dokumentacja Zespołu Szkół Publicznych w Łądku-Zdroju,
ul. Kościelna 31, fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu*

Wsparciu podlegały podmioty będące pod bezpośrednim nadzorem archiwalnym jak również instytucje nienadzorowane.

Tematyka zabezpieczania zbiorów w czasie klęski żywiołowej była poruszana także podczas spotkań z archiivistami zakładowymi w ramach Dnia Archiwisty.

Archiwa Państwowe aktywnie działały na polu **budowania kompetencji zarządców dokumentacji**. Wśród inicjatyw w tym zakresie należy wymienić m.in. I Bydgosko-Toruńskie Warsztaty Archiwalne (30 września 2024 r.) skierowane do archiivistów zakładowych z terenu województwa kujawsko-pomorskiego, poświęcone profilaktyce konserwatorskiej, współorganizowane przez AP w Bydgoszczy ze Stowarzyszeniem Archiivistów Polskich Oddział w Bydgoszczy i w Toruniu. AP w Kaliszu, w ramach Marcowego Maratonu Archiwalnego przeprowadziło szkolenie kancelaryjno-archiwalne dla osób zatrudnionych w państwowych, samorządowych i prywatnych jednostkach organizacyjnych oraz organizacjach społecznych, mające na celu przekazanie słuchaczom podstawowej wiedzy teoretycznej z zakresu archiwistyki i spraw kancelarii niezbędnej do pełnienia funkcji archiwisty zakładowego i referenta kancelaryjnego.

*Bezpłatne szkolenie kancelaryjno-archiwalne
zorganizowane przez AP w Kaliszu w ramach
Marcowego Maratonu Archiwalnego,
fot. AP w Kaliszu*

Gromadzenie i opracowanie zasobu archiwalnego

Zasób Archiwów Państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2024 r. obejmował ogółem 105 478 zespołów (zbiorów) archiwalnych, w tym 46 212 272 j.a., co stanowi łącznie 390 434,35 m.b. oraz 492 450 plików o rozmiarze 45 716 934,28 MB.

Większość zasobu Archiwów Państwowych, aż 99,81%, stanowiły materiały archiwalne w postaci tradycyjnej (46 122 744 j.a.). Materiały archiwalne w postaci elektronicznej stanowiły jedynie 0,19% zasobu (89 528 j.a.).

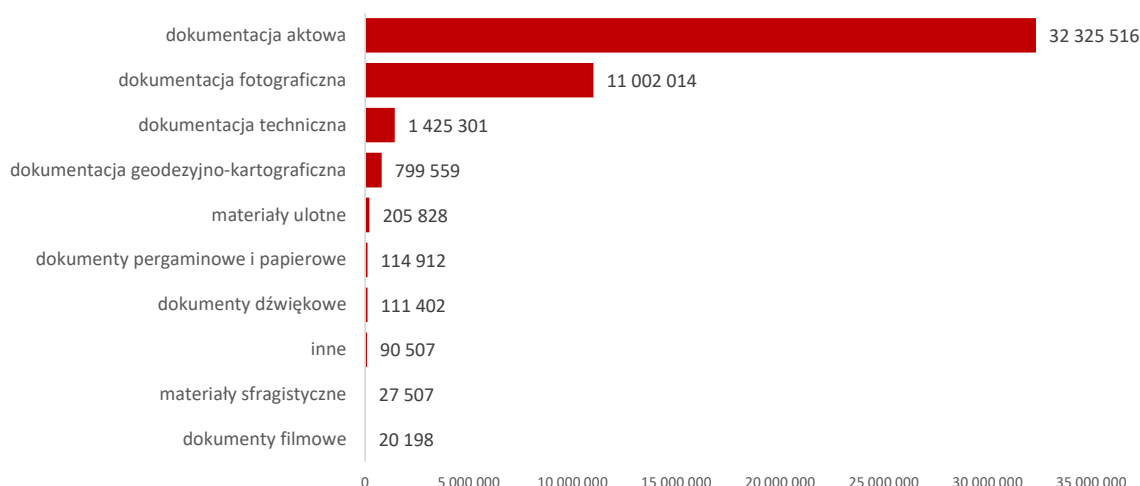
Tabela 7. Zasób archiwalny ogółem według rodzajów materiałów archiwalnych na dzień 31 grudnia 2024 r.

RODZAJ MATERIAŁÓW ARCHIWALNYCH	J.A. OGÓŁEM	MATERIAŁY ARCHIWALNE W POSTACI TRADYCYJNEJ		MATERIAŁY ARCHIWALNE W POSTACI ELEKTRONICZNEJ		
		j.a.	m.b.	j.a.	pliki	MB
dokumentacja aktowa	32 329 030	32 325 516	369 861,76	3 514	248 711	550 484,45
dokumenty pergaminowe i papierowe	114 912	114 912	345,82	0	0	0
dokumentacja techniczna	1 425 302	1 425 301	14 284,99	1	0	242,00
dokumentacja geodezyjno-kartograficzna	799 913	799 559	1 181,54	354	2 050	13 139,00
dokumentacja fotograficzna	11 076 290	11 002 014	2 092,84	74 276	210 850	1 758 990,89
dokumenty filmowe	28 569	20 198	559,66	8 371	13 023	43 154 177,20
dokumenty dźwiękowe	113 245	111 402	1 195,29	1 843	2 492	173 841,82
materiały ulotne	206 841	205 828	278,95	1 013	1 466	17 344,50

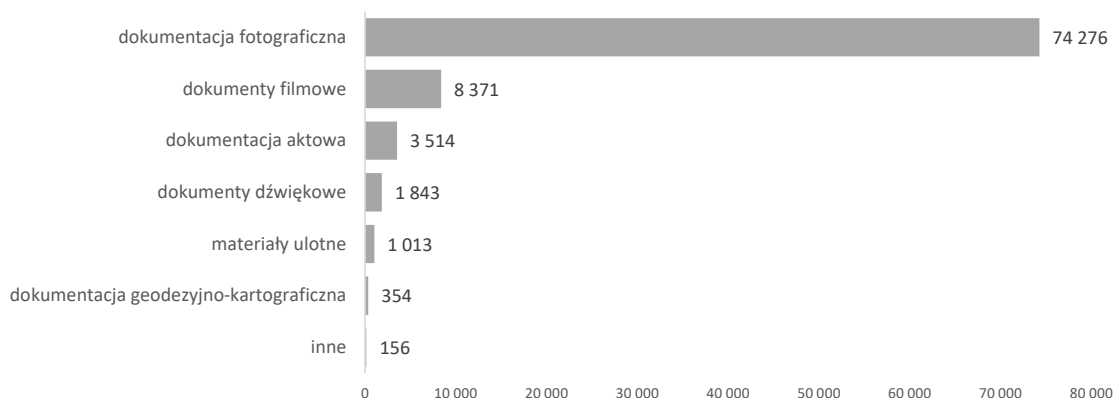
materiały sfragistyczne	27 507	27 507	1,32	0	0	0
inne	90 663	90 507	632,18	156	13 858	48 714,42

Największą liczbę jednostek archiwalnych przechowuje w swoim zasobie NAC, ponad 9,7 mln, gdyż zasób tego Archiwum składa się w znacznej mierze z fotografii. Zasób AAN, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie przekracza 3 mln j.a. Ponad 2 mln j.a. przechowują AN w Krakowie oraz AP we Wrocławiu. Powyżej 1 mln j.a. liczy zasób AP w Bydgoszczy, AP w Gdańsku, AP w Kielcach, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Opolu, AP w Poznaniu, AP w Szczecinie oraz AP w Toruniu. Pozostałe Archiwa Państwowe przechowują zasób nieprzekraczający 1 mln j.a.

Wykres 10. Struktura zasobu w postaci tradycyjnej według stanu na 31 grudnia 2024 r. w j.a.

Wykres 11. Struktura zasobu w postaci elektronicznej według stanu na 31 grudnia 2024 r. w j.a.

Największy metraż materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej przechowuje AP w Warszawie, ponad 49,5 tys. m.b. Następne są AAN, z metrażem ponad 39 tys. m.b., oraz AP we Wrocławiu, z metrażem ponad 31 tys. m.b. Powyżej 20 tys. m.b. materiałów archiwalnych przechowują w swoim zasobie AP w Katowicach oraz AN w Krakowie, a powyżej 10 tys. m.b. Archiwa Państwowe w Bydgoszczy, Gdańsku, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie. Pozostałe Archiwa Państwowe posiadają zasób nieprzekraczający 10 tys. m.b.

W porównaniu z rokiem poprzednim zasób Archiwów Państwowych zwiększył się o 1 720 zespołów (zbiorów) archiwalnych, ponad 648 tys. j.a. Materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej przybyło ponad 5,7 tys. m.b., a rozmiar materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej wzrósł o ponad 1,39 mln MB. Oprócz przejęć materiałów archiwalnych pochodzących z państwowego zasobu archiwalnego od jednostek państwowych i samorządowych, Archiwa Państwowe pozyskały również materiały z niepaństwowego zasobu archiwalnego, w tym od osób prywatnych.

Wybrane nabytki

AAN pozyskało unikatowe **archiwalia rodziny Rodowiczów**, zawierające m.in. album ze zdjęciami Władysława Rodowicza – badacza i podróżnika, zawierający fotografie z jego wyprawy do Konga Belgijskiego (Katanga) w Afryce w 1911 r. oraz publikację „Listy z Afryki”. Do Archiwum trafił również album z fotografiami rodzinnymi przodków rodziny Rodowiczów. Przekazaniu dokumentów towarzyszyła konferencja, której gościem specjalnym była Maryla Rodowicz, królowa polskiej piosenki, wywodząca się z tego rodu. Zaprezentowała ona dzieje wileńskiej gałęzi Rodowiczów. Archiwalia rodziny Rodowiczów to kolejna kolekcja przekazana do Archiwów Państwowych w ramach projektu Archiwa Rodzinne Niepodległej, mającego na celu zwrócenie uwagi na unikalną wartość rodzinnych pamiątek.

Konferencja poświęcona rodowi Rodowiczów w AAN. Od lewej: dyrektor AAN Mariusz Olczak, Wojciech Rodowicz, Maryla Rodowicz, Jan Rodowicz, fot. AAN

Archiwalia rodziny Rodowiczów przekazane do AAN, fot. AAN

Zasób AAN wzbogacił się również o **dokumenty dotyczące prof. Zbigniewa Religi** – pioniera polskiej kardiologii, który w 1985 r. w kierowanej przez siebie Katedrze i Klinice Kardiologii w Zabrze przeprowadził pierwszy w Polsce udany zabieg przeszczepienia serca. Bogate archiwum prof. Zbigniewa Religi to zbiór różnorodnych, unikatowych i dotąd niepublikowanych materiałów archiwalnych związanych z jego działalnością zarówno w obszarze medycyny, jak i polityki, z którą związał się pełniąc m.in. funkcję senatora, ministra zdrowia i posła na Sejm RP.

Spuścizna prof. Zbigniewa Religi przekazana do AAN, fot. Beata Żelazek/NDAP

Kolejną cenną spuścizną pozyskaną przez AAN było **archiwum pierwszego premiera III RP Tadeusza Mazowieckiego**. Uroczyste przekazanie dokumentów polityka i jego rodziny, obejmujących m.in. akta instytucjonalne związane z jego działalnością publiczną, odbyło się 9 grudnia 2024 r. w Sejmie RP. W 35-lecie Senatu RP do zasobu AAN swoje archiwalia przekazał **Andrzej Wielowieyski**, wicemarszałek Senatu RP I kadencji.

Ponadto AAN zainicjowało cykl przejmowania **archiwaliów polskich mistrzów sportu**, pozyskując dokumenty Kajetana Broniewskiego, wybitnego sportowca, brązowego medalisty Igrzysk Olimpijskich w Barcelonie w 1992 r.

Wzbogaciło też swój zasób o **archiwalia Powstańca Warszawskiego – ppłk. Wacława Janaszka** ps. „Bolek”, Szefa Sztabu Zgrupowania AK „Radosław” oraz **archiwalia Macieja Pawła Piekarskiego** – wybitnego historyka sztuki, dziennikarza i warsawianisty, zawierające m.in. dokumentację fotograficzną śladów walk w Warszawie, wykonaną w okresie powojennym oraz negatywy zdjęć wydarzeń z historii Warszawy i Polski.

Przekazanie archiwum premiera Tadeusza Mazowieckiego do Archiwów Państwowych, fot. AAN

Archiwalia Macieja Pawła Piekarskiego przekazane do AAN, fot. AAN

Do AP w Gdańsku została przekazana **dokumentacja dotycząca budowy autostrady A-1**, obejmująca akta organizacyjne Stowarzyszenia Gmin Pomorskich na Rzecz Budowy Autostrady A1, protokoły posiedzeń jego członków oraz korespondencję z przedstawicielami lokalnej społeczności.

AP w Kaliszu pozyskało m.in. trzy **kroniki kaliskich pszczelarzy**. Bogato ilustrowane fotografiami i dokumentami księgi stanowią nieocenione źródło do poznania dziejów

pszczelarstwa w Kaliszu i powiecie kaliskim w latach 1937-2019. Archiwum otrzymało także kolejną część **spuścizny kaliskiego filmowca i fotografa Józefa Wojciecha Krenza**.

Przekazanie do AP w Gdańsku dokumentacji budowy autostrady A-1, fot. K. Szczepanik

Fragment spuścizny Józefa Wojciecha Krenza przekazanej do AP w Kaliszu, fot. AP w Kaliszu

AP w Katowicach wzbogaciło swój zasób o niezwykle cenne **materiały archiwalne wytworzone na terenie ziemi wadowickiej w okresie od pierwszej połowy XVI w. do lat 40. XX w.** Wśród nich znajdują się m.in.: seria sądowych ksiąg gromady (wsi) Chocznia, wiejska księga sądowa wsi Andrychów i Targanice, księgi gromadzkie wsi Rzyki, Barwałd, Chocznia, Gołuchowice, Jaroszowice. Ponadto do zasobu Archiwum trafiła księga uposażenia szpitala św. Krzyża w Zatorze oraz – mające wielką wartość źródłową dla miejscowej historii – wyciąg z metryki gruntowej wsi Jaroszowice, księga wpisów dokumentów w sprawach spornych sporządzonych na zamku zatorskim czy też mapa okolic Krakowa z 1942 r.

Księgi przekazane AP w Katowicach, fot. AP w Katowicach

Księga gromadzka (wiejska) wsi Andrychów i Targanice, fot. AP w Katowicach

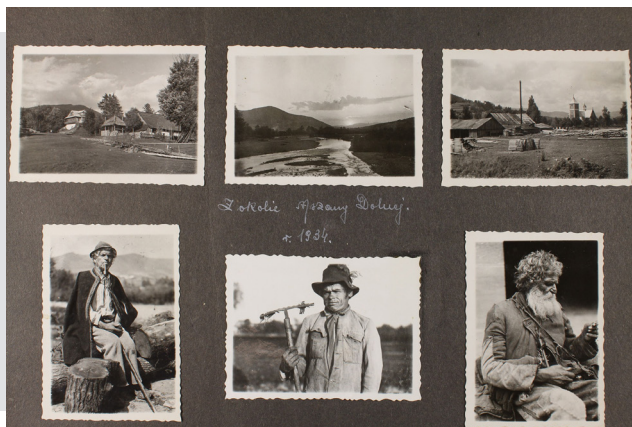
AP w Koszalinie otrzymało w darze unikatowy zbiór kilkuset czarno-białych i kolorowych **fotografii przedstawiających Szczecinek i okolice** w latach 1955-1992, wykonanych przez znanego szczecineckiego fotografa Henryka Zdona.

AN w Krakowie pozyskało **kolekcję zdjęć Stanisława Pennara**. Zbiór kilku tysięcy fotografii wykonanych w większości w okresie międzywojennym, z niewielką częścią z czasów okupacji, poza dokumentowaniem licznych wycieczek krajowych i zagranicznych autora przedstawia wydarzenia publiczne, które miały miejsce w Nowym Sączu (defilady członków Sokola, przemarsze żołnierzy 1 Pułku Strzelców Podhalańskich) oraz zwykłych mieszkańców

miasta i regionu. Obejmuje też cenne zdjęcia z budowy zapory wodnej w Rożnowie, zamku w Nowym Sączu, powodzi z 1934 r., zawodów sportowych.

Fotografie Szczecinka i okolic podarowane AP w Koszalinie,
fot. AP w Koszalinie

Zdjęcia z kolekcji Stanisława Pennara pozyskane przez AN w Krakowie,
fot. AN w Krakowie

Do AP w Lublinie przekazane zostały materiały zrabowane z **Jeszywas Chachmej Lublin** w trakcie II wojny światowej, obejmujące ponad 30 pocztówek i kopert adresowanych do Jesziwy, pisanych głównie po hebrajsku i w jidysz. Chociaż jest to niewielki zbiór, zawiera on niezwykle cenne i niepowtarzalne informacje, które przybliżą badaczom historię Uczelni Mędrców Lublina.

AP w Łodzi poszerzyło swoje zbiory o unikatowe dokumenty **związane z Wiesławem Lisowskim**, łódzkim architektem, autorem blisko stu obiektów w przestrzeni miejskiej. Na przekazane materiały archiwalne złożyło się ponad pięćset sztuk fotografii, w tym negatywów na podłożu szklanym i syntetycznym oraz odbitki pozytywowe na podłożu papierowym.

Zbiór kart pocztowych przekazanych do AP w Lublinie,
fot. Marek Krzykała/AP w Lublinie

Fotografia kościoła św. Jakuba Apostoła w Głownie ze zbioru
Wiesława Lisowskiego przekazanego do AP w Łodzi, fot. AP w Łodzi

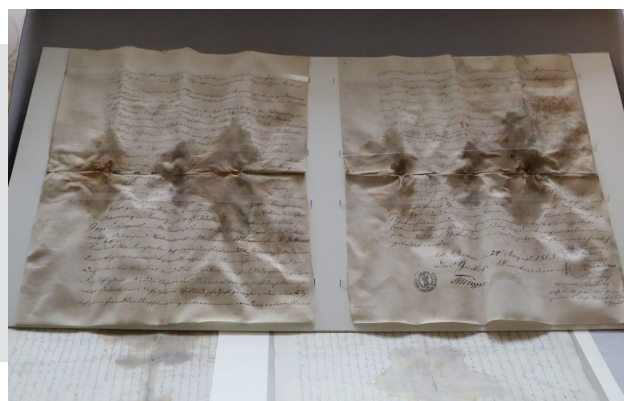
Zasób AP w Poznaniu wzbogacił się m.in. o **dokumentację fotograficzną z wizyty w Gnieźnie w 1905 r. cesarza Wilhelma II**. Ciekawym nabytkiem były **materiały związane z działalnością spółek wodnych dorzecza rzeki Wełny**.

AP w Szczecinie pozyskało **plan gmachu Politechniki Morskiej w Szczecinie** przedstawiający budynek według pierwotnego projektu. Dokument został odnaleziony podczas prac porządkowych w Wydziale Mechatroniki i Elektrotechniki. Jest to pochodząca z ok. 1930 r. kopia planu z 1914 r. Do Archiwum trafił także **XIX-wieczny pergaminowy dokument fundacyjny kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Szczecinie-Dąbiu**, znaleziony podczas przeprowadzanych w kościele prac remontowych.

Zasób szczecińskiego Archiwum wzbogacił się również o ciekawe **spuścizny**: **Bogusława Borysowicza** – powstańca warszawskiego, wieloletniego pracownika i kronikarza Przedsiębiorstwa Połowów Dalekomorskich i Usług Rybackich „Gryf” w Szczecinie, **Jana Matury** – nauczyciela, regionalisty, miłośnika historii i propagatora sportu oraz **Władysława Filipowiaka** – historyka i archeologa, mediewisty, afrykanisty, muzeologa, profesora nauk humanistycznych, w latach 1955–2000 dyrektora Muzeum Narodowego w Szczecinie. Archiwum pozyskało także **dokumentację działalności artystycznej Chóru Uniwersytetu Szczecińskiego** (1969-2005) oraz **Zespołu Wokalistów i Instrumentalistów „Camerata Nova”** (1984-2019).

Przekazanie projektu gmachu Politechniki Morskiej do AP w Szczecinie, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Dokument fundacyjny kościoła w Szczecinie-Dąbiu przekazany do AP w Szczecinie, fot. Małgorzata Duras/AP w Szczecinie

Fotografie wykonane w Niani (Gwinea) w 1968 r. ze spuścizny Władysława Filipowiaka przekazanej do AP w Szczecinie, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Fotografie i dokumentacja działalności artystycznej zespołu „Camerata Nova” przekazane do AP w Szczecinie, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Do AP we Wrocławiu trafiła **księga rachunkowa z Bystrzycy Kłodzkiej z lat 1568-1569**. Zawiera ona wykaz członków Rady Miejskiej Bystrzycy Kłodzkiej, zestawienie czynszów, które wpłynęły do kasy miasta od 28 lutego 1568 r. do 17 lutego 1569 r., wykaz mieszkańców oraz wpływy i wydatki miasta. Jest to wyjątkowy nabytek z uwagi na to, że wróciła ona do państwowego zasobu archiwalnego w wyniku działań restytucyjnych prowadzonych przez MKiDN.

Ponadto wrocławskie Archiwum otrzymało w darze m.in. oprawny kompletny poszyt **gazety „Solidarność”** z 1981 r., pojedynczy egzemplarz „Walki Młodych” z 1945 r. wydawany przez Zarząd Główny Związku Walki Młodych, afisz teatralny do sztuki „Kłopot z mężczyznami” wystawionej przez Dom Kultury Państwowego Zjednoczenia Przemysłu Budowlanego (niedatowany), list „Kriegsgefangenenpost” więźnia z oflagu Warschau – Tadeusza Borowika z 1944 r. oraz blankiet kartek na żywność z 1944 r. W ramach obchodów Dnia Darczyńcy wzbogaciło się m.in. o unikatowy **album des Königlichen Friedrichs-Gymnasium in Breslau z lat 1907-1938**.

Księga rachunkowa z Bystrzycy Kłodzkiej z lat 1568-1569,
fot. Joanna Niwińska/AP we Wrocławiu

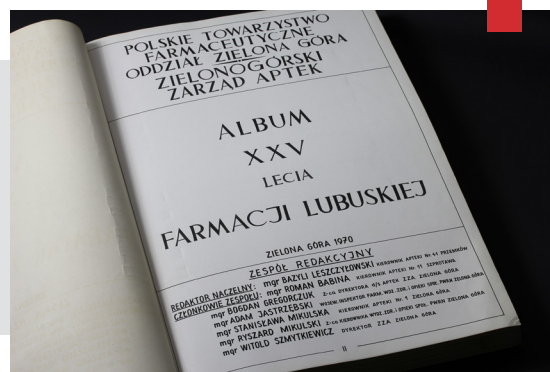
Dokumentacja podarowana AP we Wrocławiu,
fot. Danuta Płókarz/AP we Wrocławiu

AP w Zamościu wzbogaciło swój zasób m.in. o cenne **materiały dotyczące Lucyny Książ** – nauczycielki oraz dyrektorki II Liceum Ogólnokształcącego im. Marii Konopnickiej w Zamościu, niezwykle ważnej dla miasta postaci.

AP w Zielonej Górze otrzymało w darze m.in. **dokument pergaminowy z XVII w., zbiór teleksów z komunikatami biura informacyjnego Regionalnego Komitetu Strajkowego w Zielonej Górze** dotyczących strajku okupacyjnego w Zakładzie Rolnym w Lubogórze oraz strajków solidarnościowych w zakładach w Świebodzinie i Zielonej Górze, **„Album XXV-Lecia Farmacji Lubuskiej”** z 1970 r. prezentujący stan sieci aptekarskiej w dawnym województwie zielonogórskim, oraz **archiwum Eugeniusza Kurzawy**, poety, redaktora książek i wydawnictw, animatora kultury, prasoznawcy, dziennikarza, członka Związku Literatów Polskich.

Dokumentacja Lucyny Książ przekazana do AP w Zamościu,
fot. Ewelina Nawrocka

Album XXV-lecia farmacji lubuskiej, fot. dr Paweł Kalisz

Na koniec 2024 r. zasób całkowicie zewidencjonowany, obejmował 105 169 zespołów (zbiorów), posiadających pomoce ewidencyjne do każdej j.a., co stanowiło 99,71% łącznej liczby przechowywanych zespołów (zbiorów). Na zasób ten składają się 38 504 292 j.a. (83,32% ogółu). Rozmiar zewidencjonowanej części zasobu w postaci tradycyjnej wyniósł 38 414 827 j.a., 385 352,6 m.b., a w postaci elektronicznej 89 465 j.a., 484 193 pliki i 45 565 099,74 MB.

W roku sprawozdawczym zewidencjonowano 139 zespołów archiwalnych. Łącznie pracami z tego zakresu objęto 222 497 j.a. Ewidencjonowanie dotyczyło w większości materiałów archiwalnych w postaci tradycyjnej – 222 283 j.a. o rozmiarze 625,39 m.b. Zewidencjonowano także 214 j.a. w postaci elektronicznej o rozmiarze 14 877,43 MB.

Kontynuowane były również działania mające na celu zwiększenie dostępności ewidencji zasobu archiwalnego online. Łączna liczba opisów materiałów archiwalnych na poziomie

jednostki archiwalnej, które prezentowane były w serwisie szukajwarchiwach.gov.pl, na koniec roku sprawozdawczego wyniosła 16 100 489.

W 2024 r. opracowanie zasobu archiwalnego było prowadzone w większości Archiwów Państwowych. Zatwierdzonych zostało 275 nowych inwentarzy zespołów (zbiorów) archiwalnych. Łącznie opracowano 105 407 j.a. (wszystkie w postaci tradycyjnej) o rozmiarze 890,76 m.b. Do zespołów archiwalnych o dużej wartości historycznej opracowanych w roku sprawozdawczym należały m.in.:

- **3/153/0 Archiwum fotograficzne Jana Magierskiego** z lat 1957-2007 o rozmiarze 1 842 j.a., 1,50 m.b., na który składają się czarno-białe i kolorowe negatywy oraz diapozytywy, przedstawiające pejzaże i dokumentujące różne pola zainteresowań artystycznych znanego w kraju fotografa, znawcy historii fotografii lubelskiej, autora licznych tekstów poświęconych fotografii;
- **10/112/0 Urząd Katastralny w Gdańsku** z lat [1862-1864] 1865-1945 [1947] o rozmiarze 4 551 j.a., 27,58 m.b. jako pozostałość dokumentacji aktowej i kartograficznej funkcjonowania urzędów administracji skarbowej. Szczególnie cenny zbiór kartograficzny liczy 3 257 map gmin, obszarów dworskich i powiązanych z nimi obszarów leśnych z obszaru powiatu gdańskiego (niem. Danzig Land) w granicach Wolnego Miasta Gdańska oraz z okresu II wojny światowej;
- **35/71/0 Archiwum Ordynacji Zamojskiej ze Zwierzyńca** z lat [1581-1588] 1589-1944 o rozmiarze 32 507 j.a., 517,11 m.b. Opracowano dopływ do zespołu stanowiący uzupełnienie akt o charakterze gospodarczym. Spośród zachowanych materiałów na uwagę zasługuje księga rewersowa archiwum ordynackiego za lata 1906-1944;
- **65/78/0 Archiwum Państwowe w Szczecinie Staatsarchiv Stettin** z lat [1500] 1831-1945 [1971] o rozmiarze 2 328 j.a., 26,20 m.b. Opracowano dopływ do zespołu w postaci inwentarzy zespołów i zbiorów archiwalnych z podziałem na 84 repozytury funkcjonujące w szczecińskim archiwum do 1945 r. Interesującą grupę stanowią pomoce archiwalne do źródeł do dziejów Pomorza;
- **89/1749/0 Sąd Powiatowy w Żaganiu** z lat [1909] 1950-1975 [2016] o rozmiarze 2 316 j.a., 15,26 m.b. z dobrze zachowaną dokumentacją spraw cywilnych i karnych oraz wydziału dla nieletnich;
- **89/1616/0 Żarskie Zakłady Przemysłu Bawełnianego w Żarach** z lat [1902] 1945-1990 [1999] o rozmiarze 21 572 j.a., 101,00 m.b. Opracowano dopływ do zespołu obejmujący akta osobowe pracowników.

Znaczną grupę materiałów archiwalnych opracowanych w 2024 r. w Archiwach Państwowych stanowiły akta powstałe w wyniku działalności instytucji gospodarczych (m.in. zespoły opracowane w AP w Łodzi, AP w Przemyśle, AP w Zielonej Górze, AP we Wrocławiu) oraz organów wymiaru sprawiedliwości (m.in. zespoły opracowane w AP w Poznaniu, AP w Siedlcach, AP w Suwałkach, AP w Szczecinie, AP w Zielonej Górze). Na wspomnienie zasługują także licznie opracowane, niewielkie zespoły archiwalne organizacji PZPR różnego szczebla (m.in. opracowane w AP w Łodzi 32 zespoły archiwalne i opracowane w AP we Wrocławiu 22 zespoły archiwalne).

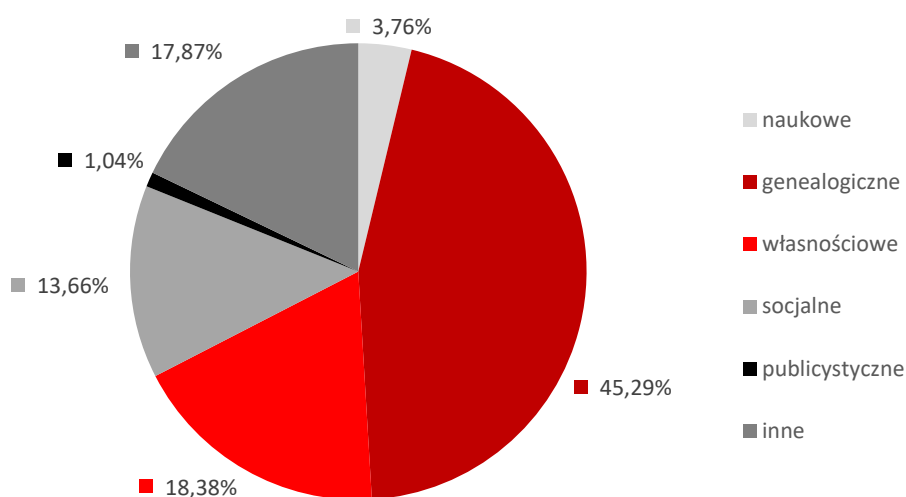
Archiwiści podejmowali także inne działania mające na celu ułatwienie dostępu do poszukiwanych archiwaliów oraz wzbogacenie prezentowanej informacji archiwalnej. Jednym z nich jest tworzenie indeksów osobowych, geograficznych i rzeczowych. Łącznie w roku sprawozdawczym sporządzonych zostało 579 146 haseł indeksowych.

Udostępnianie zasobu archiwalnego

W 2024 r. czytelnie i pracownie Archiwów Państwowych odwiedziło 18 332 użytkowników, składając w nich 44 965 wizyt i korzystając z 466 975 j.a.

Archiwa Państwowe w roku sprawozdawczym zrealizowały 82 744 kwerendy, czyli przeprowadziły na zlecenie zainteresowanych osób i instytucji poszukiwania dokumentów lub informacji. Zlecniodawcami 65 211 kwerend były osoby prywatne, a 17 533 – instytucje. Przeprowadzono 37 471 kwerend do celów genealogicznych, 15 209 do celów własnościowych, 11 306 do celów socjalnych, 3 112 do celów naukowych, 859 do celów publicystycznych oraz 14 784 innych. Ponadto w NDAP udzielono 769 pisemnych informacji dotyczących zasobu Archiwów Państwowych i ukierunkowujących poszukiwania.

Wykres 12. Struktura tematyczna kwerend wykonanych przez Archiwa Państwowe w 2024 r.

Archiwa Państwowe udostępniały swój zasób także online, przede wszystkim w SwA (szukajwarchiwach.gov.pl). Według stanu na koniec roku sprawozdawczego w serwisie dostępne były zdigitalizowane materiały archiwalne ze wszystkich Archiwów Państwowych w liczbie ponad 70 mln skanów z prawie 1,2 mln j.a. W ciągu roku serwis zarejestrował 1,6 mln unikalnych użytkowników oraz ponad 70,7 mln odsłon.

Ponadto cyfrowe kopie materiałów archiwalnych z zasobu Archiwów Państwowych prezentowane są w innych jeszcze serwisach internetowych. Wyróżnia się pod tym względem wspólny projekt archiwów w Bydgoszczy i w Toruniu „Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego”. W portalu genealogiawarchiwach.pl zamieszczono 3,8 mln skanów akt metrykalnych i ewidencji ludności. Odpowiada to liczbie ponad 46 tys. zdigitalizowanych j.a. W 2024 r. portal zarejestrował ponad 86 tys. unikatowych użytkowników i ponad 406 tys. odsłon.

Zabezpieczanie zasobu archiwalnego

Archiwa Państwowe kontynuowały działania mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa zgromadzonego zasobu archiwalnego, w tym przygotowania na wypadek wystąpienia różnorodnych zagrożeń. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim realizację przedsięwzięcia strategicznego pn. „**Organizacja centrów dystrybucji na wypadek ewakuacji**”. Projekt realizowany był przez AP w Rzeszowie we współpracy z NDAP, AP w Przemyślu, AP w Białymstoku oraz AP w Lublinie i miał na celu usprawnienie funkcjonowania sieci Archiwów Państwowych w sytuacjach kryzysowych poprzez wypracowanie zasad organizacji i uruchomienie pierwszego centrum dystrybucji, będącego regionalnym magazynem utrzymującym i przechowującym zapasy niezbędnych środków materiałowych koniecznych dla sprawnego przeprowadzenia ewakuacji. W roku sprawozdawczym wydane zostało zarządzenie Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych regulujące tworzenie centrów oraz określające ramowe zasady ich funkcjonowania (zarządzenie nr 13 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 17 kwietnia 2024 r. w sprawie tworzenia i działalności centrów dystrybucji środków zabezpieczających ewakuację zasobu archiwalnego archiwów państwowych). Pierwsze centrum dystrybucji zostało utworzone w czerwcu 2024 r. w AP w Rzeszowie. Powołanie centrów skróci czas reakcji na zidentyfikowane zagrożenia i usprawni potencjalną ewakuację części lub całości zasobu Archiwów Państwowych.

Ze względu na brak rozporządzeń wykonawczych do ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej, które w znaczący sposób mogą wpłynąć na kształt i zakres projektu pn. „Procedury ochrony zasobu archiwalnego w sytuacjach szczególnego zagrożenia”, inicjatywa ta została wstrzymana do momentu ukazania się tych normatywów.

16 maja 2024 r. zostało podpisane **porozumienie o współpracy między Archiwami Państwowymi i Międzynarodowym Ośrodkiem Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu**. Na jego podstawie będą realizowane wspólne działania edukacyjne i szkoleniowe (m.in. kursy, szkolenia, publikacje, konferencje, warsztaty i spotkania). Współpraca obejmie również wymianę informacji i doświadczeń w zakresie związanym z ochroną dziedzictwa materialnego na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Zawarcie porozumienia wpisało się w obchody 70-lecia podpisania w Hadze Konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego z 4 maja 1954 r.

*Podpisanie porozumienia z Międzynarodowym Ośrodkiem Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu,
fot. Beata Żelazek*

W celu jak najlepszego przygotowania pracowników Archiwów Państwowych do realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa w sytuacji kryzysowej, zorganizowana została kolejna edycja **Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem**. Odbędzie się ona w październiku 2024 r. i została przygotowana we współpracy z Akademią Pożarniczą oraz (podczas jednego dnia zajęć) z Międzynarodowym Ośrodkiem Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu. Program obejmował 10-dniowy cykl szkoleń praktyczno-teoretycznych prowadzonych w formule stacjonarnej, poruszających takie zagadnienia jak: system administracji rządowej w zarządzaniu bezpieczeństwem, zarządzanie bezpieczeństwem w ochronie ludności, organizacja bezpieczeństwa w sytuacjach kryzysowych, pierwsza pomoc przedmedyczna, ochrona przeciwpożarowa oraz bezpieczeństwo i ochrona dóbr kultury. Zajęcia prowadzone były w różnorodnych formach: warsztatów, pracy grupowej, symulacji, ćwiczeń na poligonie oraz ewakuacji. W Akademii wzięło udział 20 pracowników sieci Archiwów Państwowych odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu bezpieczeństwa lub ich zastępujących.

Akademia Zarządzania Bezpieczeństwem

Podobnie jak w latach ubiegłych Archiwa Państwowe prowadziły systematyczne działania związane z konserwacją i profilaktyką konserwatorską materiałów archiwalnych oraz ich zabezpieczaniem poprzez digitalizację.

Działalność konserwatorska

W 2024 r. w Archiwach Państwowych działały 4 pracownie konserwacji masowej prowadzące odkwaszanie papieru. Konserwację jednostkową i zachowawczą materiałów archiwalnych realizowała sieć pracowni konserwatorskich pod nadzorem merytorycznym Centralnego Laboratorium Konserwacji Archiwaliów działającego w strukturze AGAD. Ponadto w sieci Archiwów Państwowych funkcjonowały pracownie zabezpieczania archiwaliów o charakterze introligatorsko-renowatorskim.

W minionym roku konserwacji jednostkowej i zachowawczej poddanych zostało łącznie ponad 24 tys. j.a. Działania w tym zakresie prowadziło 29 Archiwów Państwowych. Znaczna część prac wykonanych w ramach konserwacji jednostkowej i zachowawczej była związana z przygotowaniem materiałów archiwalnych do procesu digitalizacji zabezpieczającej, reprografii,

udostępniania oraz do celów wystawienniczych.

Masowemu odkwaszaniu, głównie w pracowniach konserwacji masowej, poddano ponad 10 tys. j.a. Ponadto zdezynfekowano ponad 1 mln j.a.

Zabiegami z zakresu profilaktyki konserwatorskiej objęto łącznie ponad 2,8 mln j.a., w tym odkurzaniu ponad 1,6 mln j.a., opakowaniu i przepakowaniu w specjalistyczne opakowania ochronne ponad 718 tys. j.a. oraz przeglądów stanu zachowania ponad 460 tys. j.a.

Działania w tym zakresie były priorytetem w archiwach, w których – w związku z planowaną modernizacją energetyczną budynków – konieczne będzie zabezpieczenie zasobu na czas prowadzonych prac.

W roku sprawozdawczym koncentrowano się także na zwiększeniu poziomu ochrony zasobu przed zagrożeniami biologicznymi. Jedną z form prewencyjnego zabezpieczania zasobu stanowił monitoring obecności owadów w ramach wdrożonego w roku poprzednim systemu IPM (Integrated Pest Management).

Kontynuowana była współpraca między archiwami zatrudniającymi konserwatorów dyplomowanych, a archiwami pozostającymi pod ich opieką. Obejmowała ona m.in. wizyty studyjne i robocze, udzielanie porad w zakresie prowadzenia bieżących prac konserwatorskich (stosowanych metod i materiałów konserwatorskich), profilaktyki konserwatorskiej, a także wsparcie w procesie przygotowania zasobu do relokacji w związku z planowaną modernizacją energetyczną budynków.

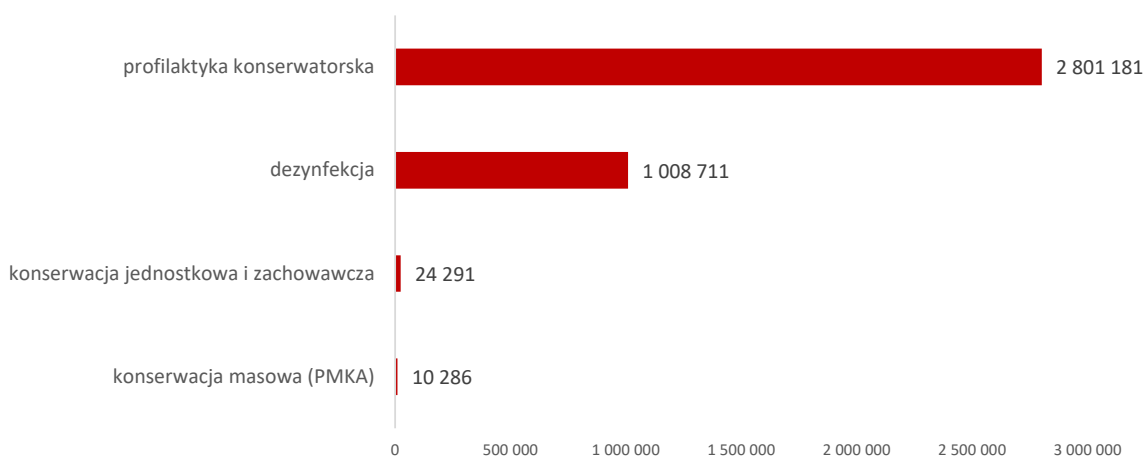

Konserwacja jednostkowa materiałów archiwalnych
w AP w Katowicach, fot. E. Kisiel

Konserwacja masowa materiałów archiwalnych
w AP w Katowicach, fot. Natalia Kolbiarz

Wykres 13. Liczba jednostek archiwalnych poddanych zabiegom konserwatorskim i profilaktycznym w 2024 r.

W 10 Archiwach Państwowych prowadzono badania skażeń biologicznych. Łącznie przebadano 1 498 próbek:

- badania skażeń biologicznych zasobu – 1 204 próbki,
- badania stężenia bioaerozolu w powietrzu – 95 próbek,
- kontrola skuteczności procesu dezynfekcji – 199 próbek.

W celu planowania strategii ochrony zasobu archiwalnego przed fotodegradacją w AGAD wykonana została seria **badan światłotrwałości dokumentów**. Badaniom mikrofedometrem, przeprowadzonym przez dr. hab. Tomasza Łojewskiego, objęte zostały przede wszystkim najcenniejsze archiwalia, m.in. dokumenty przewidziane do wypożyczenia na wystawy w przyszłym roku.

Archiwa Państwowe czynnie uczestniczyły w wydarzeniach związanych z ochroną zasobu archiwalnego, starając się podkreślać wagę właściwego zabezpieczania dziedzictwa dokumentacyjnego. Były to m.in.:

- konferencja naukowa **„Wojna a ochrona dziedzictwa kultury”** (19 kwietnia 2024 r.), podczas której Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych Ryszard Wojtkowski przedstawił zagrożenia ochrony zasobu archiwalnego na wypadek szczególnych zagrożeń w świetle doświadczeń wojennych Ukrainy. Wydarzeniu, współorganizowanemu przez MKiDN, Ministerstwo Obrony Narodowej, Archiwa Państwowe, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, Zamek Królewski w Warszawie, Stowarzyszenie Konserwatorów Zabytków oraz Polski Komitet Błękitnej Tarczy towarzyszyła wystawa „Warszawa silniejsza od wojny” przygotowana przez AP w Warszawie. Na ekspozycji zaprezentowane zostały różnorodne materiały – zdjęcia, szkice, plany, opisy i inne dokumenty – związane z odbudową stolicy po II wojnie światowej;
- ekspercka dyskusja **„Wojna i kultura – doświadczenia i wyzwania”** (20 czerwca 2024 r.), zorganizowana wspólnie przez Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, AP w Warszawie, MKiDN oraz Polski Komitet Błękitnej Tarczy.

Badania światłotrwałości dokumentów w AGAD,
fot. Anna Czajka

Konferencja naukowa „Wojna a ochrona dziedzictwa kultury”

Debata „Wojna i kultura – doświadczenia i wyzwania”,
fot. AP w Warszawie

Wydarzenie było także okazją do zaprezentowania w kolejnym mieście wystawy „Warszawa silniejsza od wojny”;

- **dwie edycje kursów doskonalących dla funkcjonariuszy Straży Granicznej z całego kraju, dotyczące ochrony dóbr kultury i przeciwdziałania ich nielegalnemu wywozowi,** przygotowane przez AP w Koszalinie we współpracy z Wyższą Szkołą Straży Granicznej.

Ponadto Archiwa Państwowe zostały partnerem **II Kongresu Bezpieczeństwa Dziedzictwa KOBED**, który odbył się w Krakowie w dniach 2-5 czerwca 2024 r. i przebiegał pod hasłem „Dziedzictwo kulturowe w konflikcie zbrojnym”. Inicjatywa, zorganizowana przez Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa, Akademię Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie oraz Miasto Gdynia, miała na celu prezentację możliwości ochrony dóbr kultury w obliczu współczesnych zagrożeń kryzysowych, w tym również konfliktów zbrojnych. Jego uczestnicy podjęli wieloaspektowe rozważania o potrzebie aktualizacji obowiązujących regulacji krajowych i międzynarodowych w obszarze ochrony dziedzictwa.

Kolejna konferencja naukowa, w której jako partner brały udział Archiwa Państwowe, nosiła tytuł

„Wyzwania dla ochrony dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego – 70-lecie konwencji haskiej”.

Wydarzenie odbyło się w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni w dniach 19-20 września 2024 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych dr Paweł Pietrzyk zasiadał w Komitecie naukowym konferencji, a Dyrektor Generalna NDAP Marta Muszyńska w ramach panelu poświęconego przygotowaniom instytucji kultury na czas wojny przedstawiła zagadnienie zabezpieczenia narodowego zasobu archiwalnego na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego w perspektywie działań strategicznych realizowanych w sieci Archiwów Państwowych.

W związku z powodzią, która nawiedziła tereny województwa dolnośląskiego, opolskiego oraz śląskiego, Archiwa Państwowe znajdujące się na obszarze objętym zagrożeniem **zabezpieczyły swoje budynki i zasób przed ewentualnym zalaniem**. Czynnie działały w tym zakresie przede wszystkim AP we Wrocławiu, AP w Opolu, AP w Częstochowie oraz AP w Katowicach. Dodatkowo archiwa, których właściwość miejscowa obejmowała tereny przez które przechodziła fala powodziowa (AP w Zielonej Górze, AP w Gorzowie Wielkopolskim, AP w Szczecinie) na bieżąco monitorowały sytuację. Dzięki zaangażowaniu pracowników oraz sprawnemu przeprowadzeniu działań prewencyjnych udało się uchronić przechowywane materiały archiwalne. Wsparcie Archiwów Państwowych dla instytucji, których dokumentacja ucierpiała podczas powodzi, opisane zostało w częściach „Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego” oraz „Wspieranie działań archiwalnych”.

Zajęcia dla funkcjonariuszy Straży Granicznej w AP w Koszalinie, fot. AP w Koszalinie

Konferencja naukowa „Wyzwania dla ochrony dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego – 70-lecie konwencji haskiej”, panel V. Przygotowanie instytucji kultury na czas wojny, fot. Akademia Marynarki Wojennej

ZABEZPIECZANIE PRZED POWODZIĄ BUDYNKU I ZASOBU ODDZIAŁU W KAMIEŃCU ZĄBKOWICKIM AP WE WROCŁAWIU – RELACJA

Pierwsze działania związane z ratowaniem zasobu archiwalnego, po uzyskaniu 14 września 2024 r. niepokojących informacji ze sztabu kryzysowego o możliwym zagrożeniu zalaniem wodami powodziowymi, miały miejsce w Oddziale zamiejscowym w Kamieńcu Ząbkowickim. Została podjęta decyzja o ewakuacji archiwaliów z magazynów znajdujących się w bezpośrednim zagrożeniu na poziomie „0”. Grupa 15 pracowników z centrali Archiwum w godzinach nocnych z 14 na 15 września 2024 r. udała się do Kamieńca Ząbkowickiego w celu wsparcia działań tamtejszej załogi związanych z ratowaniem akt. Otrzymano również wsparcie ze sztabu kryzysowego w postaci przydzielenia kilkunastu żołnierzy Wojsk Ochrony Terytorialnej oraz wolontariuszy. W bezpośrednim zabezpieczeniu budynku uczestniczyła również Państwowa Straż Pożarna. Działania ratownicze polegały na relokacji zasobu archiwalnego na wyższe poziomy wewnątrz budynku archiwalnego oraz zabezpieczeniu otworów okiennych do piwnic i drzwi wejściowych na poziomie „0”. Akcja przenoszenia akt trwała kilkanaście godzin, w sumie przeniesiono na wyższe poziomy budynku około 300 m.b. akt. Materiały archiwalne umieszczano na korytarzach i schodach na wyższych poziomach, otwory okienne i drzwiowe zabezpieczono folią oraz workami z piaskiem. W wyniku powodzi zalana została piwnica poprzez wody gruntowe. Częściowemu zalaniu uległ również agregat prądotwórczy na zewnątrz budynku. Materiały archiwalne nie uległy uszkodzeniu.

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

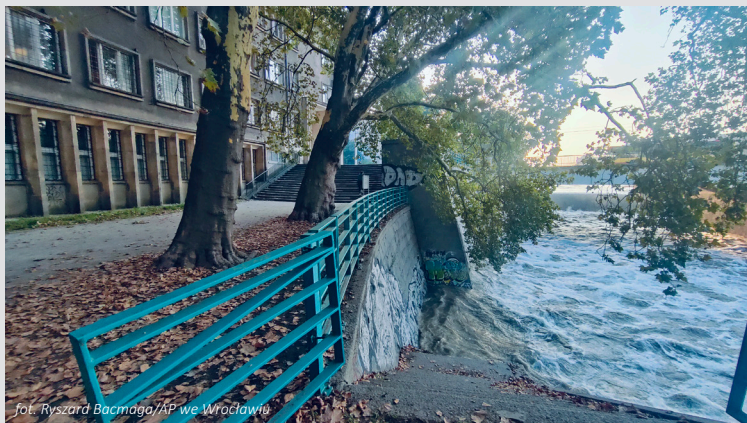

ZABEZPIECZANIE PRZED POWODZIĄ BUDYNKU I ZASOBU CENTRALI AP WE WROCŁAWIU – RELACJA

Działania związane z zabezpieczaniem zasobu archiwalnego miały miejsce także w centrali AP we Wrocławiu. W dniach 17-18 września 2024 r. przeprowadzona została akcja relokacji akt z magazynów archiwalnych zagrożonych zalaniem na poziomie „0” na wyższe piętra. Ze względu na specyfikę magazynów wyposażonych w regały jezdne, możliwości uczestnictwa w ewakuacji większej liczby osób były mocno ograniczone. Ustalono skład zespołów z podziałem na sekcje i harmonogram ich prac. Przemieszczanie akt przebiegało dwutorowo, część akt z dolnych półek przewożono wózkami na wyższy poziom budynku, a część akt ułożono na górnej części regatów. Ogółem zabezpieczeniu podlegało 800 m.b. materiałów aktowych i kilkaset z materiałami kartograficznymi. Równoległe trwały prace związane z zabezpieczaniem budynku Archiwum.

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

fot. Ryszard Bacmaga/AP we Wrocławiu

Wykonywanie kopii zabezpieczających

W 2024 r., podobnie jak w latach ubiegłych, Archiwa Państwowe prowadziły digitalizację zabezpieczającą materiałów archiwalnych ze swojego zasobu w pracowniach własnych, a także na podstawie umów i porozumień oraz w ramach usługi zewnętrznej. Digitalizowane były m.in. akta stanu cywilnego, akta urzędów różnego szczebla, akta miast, gmin i wsi, księgi grodzkie i ziemskie, akta sądowe, akta notariuszy, archiwa rodzin i spuścizny, dokumentacja zakładów przemysłowych, dokumentacja szkół, akta związków i stowarzyszeń, akta cechów, akta klasztorów, fotografie, materiały kartograficzne, w tym wielkoformatowe.

Łącznie w roku sprawozdawczym Archiwa Państwowe zdigitalizowały ponad 222 tys. j.a., pozyskując:

- 5,9 mln kopii cyfrowych z materiałów statycznych,
- ponad 185 tys. minut kopii materiałów audiowizualnych,
- prawie 1,9 mln kopii cyfrowych wykonanych z mikrofilmów.

Mimo podejmowanych wysiłków i wielotorowego prowadzenia digitalizacji, jej skala wciąż pozostaje niezadowalająca. Na dzień 31 grudnia 2024 r. Archiwa Państwowe miały zdigitalizowane jedynie 2,99% całości przechowywanego zasobu.

Digitalizacja dokumentu z 1440 r., mocą którego stany i powszechność królestwa Węgier zatwierdzają elekcję Władysława (nazwanego później Warneńczykiem), króla polskiego, na tron węgierski i unieważniają koronację Władysława Pogrobowca (Zb. dok. perg., nr 5575) z zasobu AGAD. Przy dokumencie zachowało się 85 pieczęci na paskach pergaminowych. Fot. Małgorzata Witecka

30 Archiwów Państwowych prowadziło digitalizację w pracowniach własnych. Na podstawie umów i porozumień digitalizowało zasób 9 Archiwów Państwowych: AAN, AP w Katowicach, AP w Kielcach, AP w Łodzi, AP w Poznaniu, AP w Rzeszowie, AP w Toruniu, AP w Warszawie oraz AP we Wrocławiu. Natomiast w ramach usługi zewnętrznej zabezpieczające

kopie cyfrowe pozyskało 17 archiwów państwowych: AGAD, AAN, NAC, AP w Częstochowie, AP w Gdańsku, AP w Gorzowie Wielkopolskim, AP w Kaliszu, AP w Kielcach, AN w Krakowie, AP w Lesznie, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Opolu, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Poznaniu, AP w Siedlcach oraz AP w Toruniu.

Tabela 8. Digitalizacja zabezpieczająca w 2024 r.

DIGITALIZACJA	LICZBA J.A. PODDANYCH DIGITALIZACJI	LICZBA WYKONANYCH I/LUB POZYSKANYCH KOPII CYFROWYCH		
		Z MATERIAŁÓW STATYCZNYCH	Z MATERIAŁÓW AUDIOWIZUALNYCH [W MINUTACH]	Z MIKROFILMÓW
w pracowni digitalizacji archiwum	86 031	3 545 263	19 874,00	1 899 677
na podstawie umów i porozumień	18 840	911 529	108 140,00	0
w ramach usługi zewnętrznej	117 831	1 457 036	57 696,10	0

Digitalizacja dwóch bezcennych ksiąg pergaminowych: Księgi praw miejskich miasta Głubczyce z 1421 r. i Mszału Nyskiego z 1467 r. z zasobu AP w Opolu z użyciem mobilnego stanowiska digitalizacyjnego z wyposażenia NAC, fot. Monika Wojdyńska, Konrad Sosnowski

Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego

Archiwa Państwowe w roku sprawozdawczym prowadziły szereg działań mających na celu upowszechnianie wiedzy o materiałach archiwalnych, przybierających najczęściej formy:

- wystaw archiwalnych (tradycyjnych i wirtualnych galerii),
- lekcji i warsztatów archiwalnych,
- wycieczek archiwalnych,
- pokazów, prelekcji i wykładów,
- publikacji przybliżających i promujących zasób archiwalny.

Inicjatywy te podejmowane były samodzielnie, a także we współpracy z instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami oraz mediami.

Zaangażowanie sieci archiwalnej na tym polu oraz otwartość na współpracę zostały zauważone i docenione. Archiwa Państwowe otrzymały **Złotego BohaterONa 2024 im. Powstańców Warszawskich w kategorii „Instytucja”** za „kluczową rolę w ochronie i promocji dziedzictwa narodowego”, „konserwację cennych dokumentów historycznych, organizację wydarzeń edukacyjnych, wydawanie wartościowych publikacji z zakresu historii i archiwistyki, prowadzenie portali tematycznych oraz udzielanie wsparcia finansowego na projekty dotyczące ochrony świadectw przeszłości”. Nagroda ma na celu wyróżnienie osób i instytucji, których działania w szczególny sposób promują wiedzę o historii Polski XX w. (lata 1918-1989) oraz edukację historyczno-patriotyczną, a także współczesny wyraz patriotyzmu i wcielania w życie wartości, jakimi kierowali się Powstańcy Warszawscy.

AP w Bydgoszczy podczas rocznicowych uroczystości otrzymało m.in. **Medal Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego „Unitas Durat Cuiaviano-Pomeraniensis”** oraz **Medal Prezydenta Miasta Bydgoszczy**.

AP w Katowicach oraz AP w Szczecinie otrzymały wyróżnienia przyznane przez Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej. Katowickie archiwum zostało uhonorowane odznaczeniem „**Za Zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej**” za otwartość i pomoc w zabezpieczeniu

Gala rozdania nagród BohaterON 2024 im. Powstańców Warszawskich, fot. Tomasz Tolloczko

Odznaczenie „Za Zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” przyznane AP w Katowicach, fot. E. Kisiel

dokumentów dotyczących jego działalności. AP w Szczecinie otrzymało **medal 30-lecia Okręgu Szczecin** tej organizacji oraz **odznaczenie za zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Szczecin** w podziękowaniu za aktywną postawę w niesieniu etosu żołnierzy Armii Krajowej.

AAN otrzymało **nagrodę z okazji 35. rocznicy powołania Związku Powstańców Warszawskich** za działalność na rzecz pamięci o Powstaniu Warszawskim i Armii Krajowej.

AP w Piotrkowie Trybunalskim zostało uhonorowane **medalem „Działaj i miej nadzieję”** przez Fundację im. Stanisława Pomian-Srzednickiego. Wyróżnienia te przyznawane są osobom i instytucjom szczególnie zasłużonym dla pielęgnowania pamięci o Stanisławie Srzednickim herbu Pomian, wybitnym prawniku i działaczu społecznym, który w 1917 r. jako pierwszy objął stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Spuścizna po nim przechowywana jest w zasobie AP w Piotrkowie Trybunalskim. Piotrkowskie Archiwum uhonorowanie zostało także złotym **medalem „Za Zasługi dla Piotrkowa Trybunalskiego”** jako instytucja zasłużona dla miasta i jego mieszkańców.

AP w Gorzowie Wielkopolskim otrzymało **wyróżnienie za aktywną współpracę z Oddziałem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych** w Gorzowie Wielkopolskim w zakresie popularyzacji wiedzy i rozwoju ubezpieczeń społecznych.

AP w Lublinie zostało wyróżnione **dyplomem Prezydenta Miasta Lublin** za aktywne zaangażowanie w rozwój sektora edukacji zawodowej, twórczą współpracę z lokalną społecznością w doskonaleniu umiejętności praktycznych uczniów i nauczycieli oraz kreatywne działania na zmieniającym się rynku pracy.

AP we Wrocławiu, organizujące okolicznościowe pokazy kolekcjonersko-filatelistyczne, otrzymało **Srebrną Odznakę Honorową** „w uznaniu wybitnych zasług w popularyzacji kolekcjonerstwa filatelistycznego oraz pracy na rzecz Polskiego Związku Filatelistycznego”.

AP w Koszalinie już po raz drugi otrzymało od Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego **certyfikat „Miejsce Przyjazne Rowerzystom”**. Tym samym Archiwum zostało wpisane do wykazu atrakcji turystycznych województwa zachodniopomorskiego.

Odznaczenie „Za Zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Szczecin” oraz podziękowanie dla AP w Szczecinie, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Odznaczenie „Działaj i miej nadzieję”, fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

Certyfikat „Miejsce Przyjazne Rowerzystom” przyznany AP w Koszalinie, fot. AP w Koszalinie

Wybrane projekty popularyzatorskie Archiwów Państwowych realizowane w 2024 r.

Wśród ogólnopolskich projektów popularyzacyjnych należy wymienić dwa konkursy: trzecią edycję konkursu genealogicznego pn. „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna” oraz ogłoszony w 2023 r., a rozstrzygnięty w roku sprawozdawczym, konkurs „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...”.

Konkurs genealogiczny **„Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna”**, skierowany był do uczniów klas 4-7 szkół podstawowych i ich nauczycieli. Zadanie uczestników, podobnie jak w poprzednich edycjach, polegało na przygotowaniu drzewa genealogicznego i opisanu dziejów swojej rodziny na podstawie m.in. rozmów z bliskimi oraz informacji, dokumentów i zdjęć znalezionych w archiwum rodzinnym i w Archiwach Państwowych. Celem inicjatywy było zainteresowanie młodzieży tematyką poszukiwań genealogicznych i archiwalnych oraz kulturą i historią społeczności lokalnej, państwa i narodu, a także uwrażliwienie jej na wartość wspólnego dziedzictwa i pamięci oraz szacunek dla przeszłości. Projekt w swoich założeniach ma także wpływać na zwiększenie świadomości własnej przynależności społecznej i na poprawę relacji rodzinnych. Konkurs stanowi wspólne, cykliczne, przedsięwzięcie Archiwów Państwowych oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej. Koordynatorem edycji z 2024 r. było AP w Lublinie. Spośród 46 prac, które zakwalifikowały się do szczebla ogólnopolskiego, Kapituła Konkursu wyłoniła 3 laureatów i 12 wyróżnionych oraz przyznała 3 nagrody specjalne. Laureaci odebrali nagrody z rąk Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dr. Pawła Pietrzyka i Wicewojewody Lubelskiego Wojciecha Wołocha podczas uroczystej gali w Teatrze Starym w Lublinie, która odbyła się 11 września 2024 r.

Gala 3. edycji konkursu „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja wielka i mała Ojczyzna”. Rozdanie nagród, fot. Mirosław Urbaniak

Uczestnicy wydarzenia mieli także okazję zwiedzić Lublin z przewodnikiem oraz zobaczyć, jak wygląda praca w Archiwum Państwowym.

fot. Małgorzata Blach-Margos

fot. K. Maj

fot. Małgorzata Blach-Margos

fot. Mirosław Urbaniak

fot. Mirosław Urbaniak

KONKURS GENEALOGICZNY „BEZ KORZENI NIE ZAKWITNIESZ. MOJA WIELKA I MAŁA OJCZYZNA” – FOTORELACJA

fot. Mirosław Urbaniak

fot. Małgorzata Blach-Margos

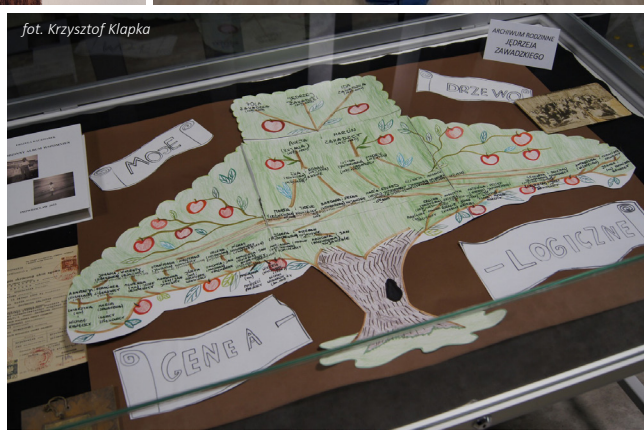
fot. AP w Opolu

fot. Małgorzata Blach-Margos

fot. Mirosław Urbaniak

fot. Krzysztof Klapka

W marcu 2024 r. rozstrzygnięty został konkurs **„Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...”**, skierowany do uczniów klas 4-7 szkół podstawowych i uczniów szkół ponadpodstawowych. Zadaniem uczestników było przygotowanie tekstu z elementami pracy badawczej na temat historii rodziny Ulmów lub własnej rodziny pomagającej Żydom w czasie II wojny światowej. Uczestnicy opracowywali projekt na podstawie m.in. rozmów z rodziną, literatury historycznej i kwerend w archiwum rodzinnym oraz w Archiwach Państwowych. Spośród nadesłanych prac Kapituła Konkursu wybrała po 3 laureatów w dwóch kategoriach wiekowych i wyróżniła 7 uczniów. Konkurs został zorganizowany przez Archiwa Państwowe oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej. Laureaci odebrali nagrody z rąk Sekretarz Stanu, Wiceminister Edukacji Narodowej dr Katarzyny Lubnauer oraz Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dr. Pawła Pietrzyka podczas uroczystej gali finałowej konkursu, która odbyła się 19 marca 2024 r. w AAN.

Poza inicjatywami ogólnokrajowymi realizowane były także liczne projekty na poziomie lokalnym. Przykładowo AP w Szczecinie wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Kultury, Sportu i Rekreacji w Przecławiu przeprowadziło projekt **„Powstanie Styczniowe – Czas Kurierów”**, w ramach którego w swojej siedzibie gościło ponad 100 osób – uczniów szkół podstawowych oraz seniorów. Odwiedzający wysłuchali wykładów na temat genezy, przebiegu i skutków powstania styczniowego, poznali dzieje i działalność Archiwum, przyjrzeni się bliżej wybranym materiałom archiwalnym oraz wzięli udział w warsztatach, obejmujących m.in. pisanie piórem i odlewanie lakowych pieczęci. Zwieńczeniem inicjatywy była prezentacja wystawy „Echa Powstania Styczniowego – Wielopolscy w Szczecinie i na Pomorzu”. Ekspozycja przybliżała ten największy zryw narodowy, reakcję państwa pruskiego i działania podejmowane na terenie ówczesnej prowincji Pomorze, wyprawę gen. Łapińskiego przez Morze Bałtyckie z pomocą dla powstańców oraz epizod związany z pobytem margrabiego Aleksandra Wielopolskiego w Szczecinie latem 1863 r. Projekt otrzymał dofinansowanie ze środków Biura „Niepodległa” w ramach programu dotacyjnego „Powstanie Styczniowe 1863-1864”.

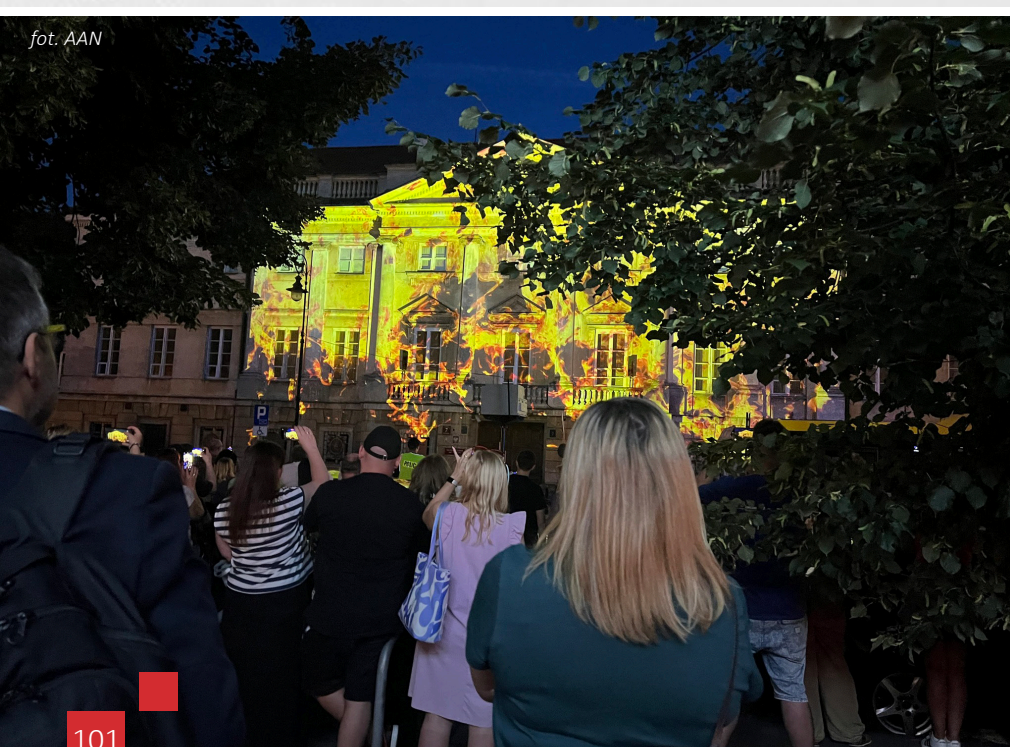
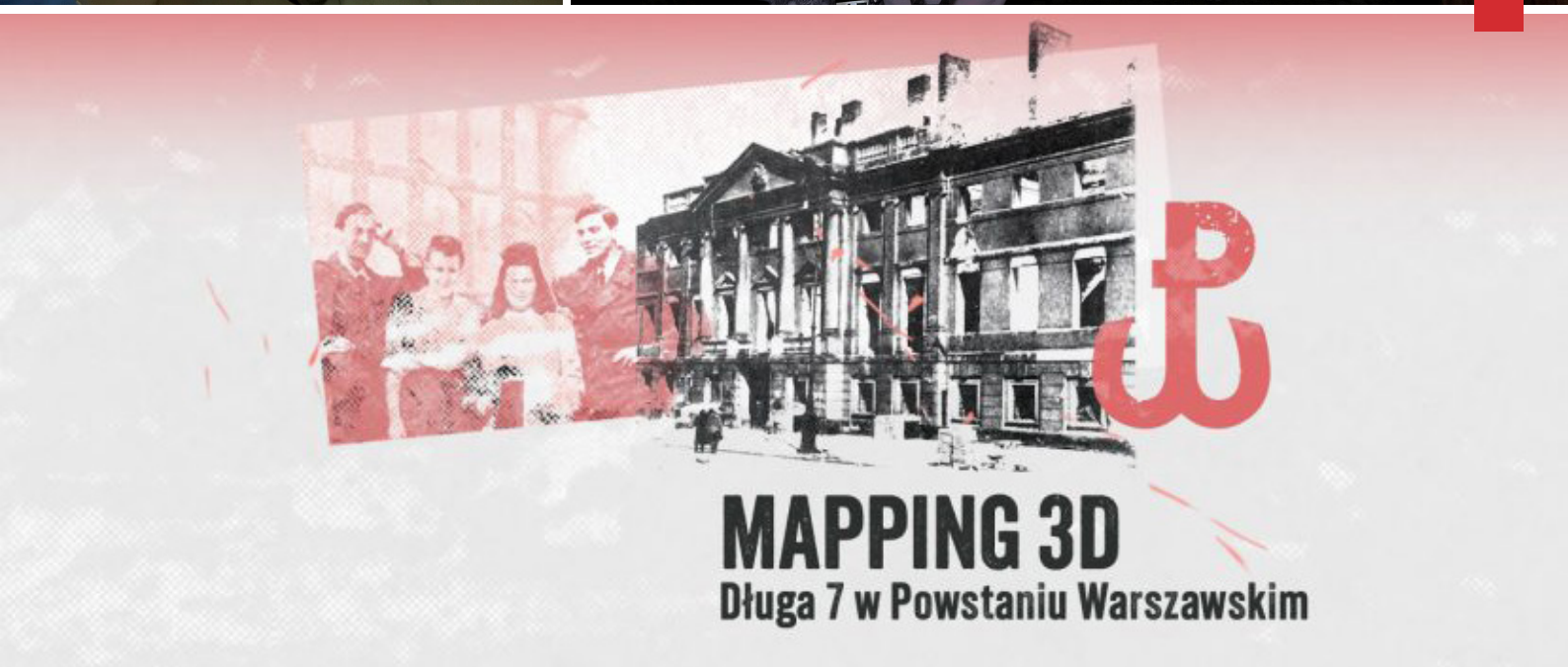
Jako przykład innowacyjnego podejścia do popularyzacji dziedzictwa dokumentacyjnego i historii Polski należy wymienić projekt **„Mapping 3D – Długa 7 w Powstaniu Warszawskim”**, zrealizowany przez AAN, NAC i AGAD, będący hołdem Archiwów Państwowych dla bohaterów powstania. Inicjatywa – wpisująca się w obchody 80. rocznicy zrywu – obejmowała cykl pokazów multimedialnych na fasadzie siedziby AGAD w Warszawie. Łącznie od 26 lipca do 25 sierpnia 2024 r. odbyło się 49 pokazów w języku polskim oraz angielskim. W niezwykle wizualnej podróży przez historię stolicy dziedzictwo historyczne (materiały archiwalne z zasobu AAN i NAC) połączone zostało z nowoczesną technologią, tworząc unikalny obraz dawnej Warszawy.

Gala rozdania nagród w konkursie „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...”, fot. Rafał Kierzkowski/AAN

Wizyty w AP w Szczecinie w ramach projektu „Powstanie Styczniowe – Czas Kurierów”, fot. AP w Szczecinie

W roku sprawozdawczym 5-lecie obchodziła mobilna galeria AP w Koszalinie pn. **„Archibus. Podróżuj z historią”**. Jest to projekt realizowany przez koszalińskie Archiwum wspólnie z Miejskim Zakładem Komunikacji w Koszalinie. W autobusie, który kursuje po ulicach miasta, prezentowane są wystawy przygotowane przez Archiwum, przybliżające historię regionu w oparciu m.in. o archiwalne fotografie. Archibus jeździ na trasach różnych linii, co umożliwia dotarcie z przekazem do szerszego grona odbiorców. Ekspozycje zmieniane są co miesiąc. Przez 5 lat trwania projektu w autobusie zaprezentowano kilkadziesiąt wystaw o różnorodnej tematyce.

Od ponad 20 lat AAN prowadzi akcję dokumentowania śladów walk toczonych w czasie Powstania Warszawskiego w ramach projektu **„Zraniona Stolica”**. Ukazuje on zniszczenia zabudowy Warszawy powstałe w czasie powstania. Zdjęcia, na których utrwalone zostały wojenne blizny, dostępne są poprzez przygotowaną przez Archiwum stronę internetową <https://www.aan.gov.pl/zraniona-stolica/>. Prezentuje ona także miejsca, w których ślady walk powstańczych zostały w należyty sposób zabezpieczone dla potomnych. Projekt zwraca uwagę na znaczenie wtopionych we współczesną zabudowę świadectw powstania, potrzebę objęcia ich opieką oraz budzenia powszechnej wrażliwości społeczeństwa na ślady historii.

Archibus przed budynkiem AP w Koszalinie, fot. Marcin Betliński

Wystawa z okazji Dnia Kobiet w koszalińskim Archibusie, fot. AP w Koszalinie

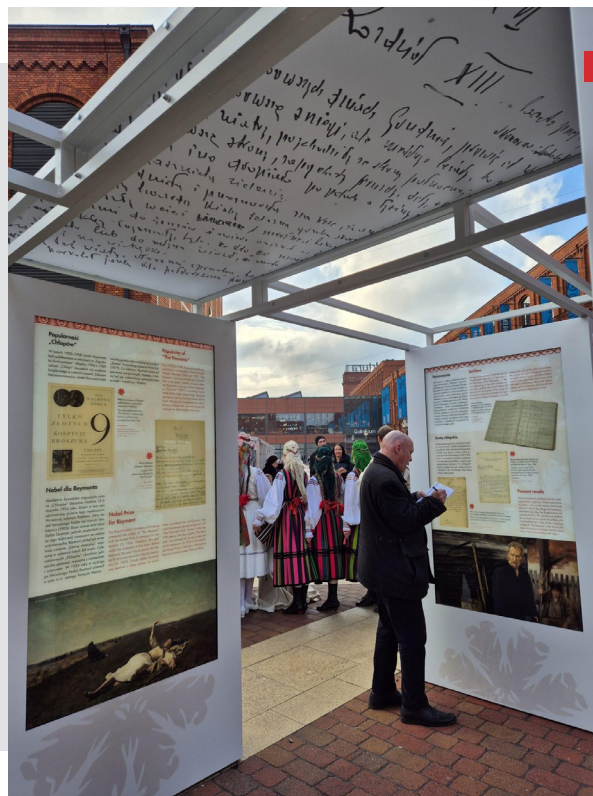
Zraniona Stolica 1944-2004-2024, projekt graficzny: Beata Świerczyńska/AAN

Działalność edukacyjna i informacyjna

Jedną z podstawowych form działalności edukacyjnej i informacyjnej Archiwów Państwowych były wystawy tradycyjne oraz prezentacje online. Łącznie w 2024 r. Archiwa Państwowe zorganizowały lub współorganizowały 249 tradycyjnych wystaw oraz przygotowały w oparciu o przechowywane materiały archiwalne 736 wirtualnych galerii.

Aktywność popularyzatorska, a w szczególności wystawiennicza, sieci archiwalnej koncentrowała się w znacznej mierze wokół ważnych wydarzeń rocznicowych, wśród których wymienić należy:

- **100. rocznicę przyznania Władysławowi Reymontowi literackiej Nagrody Nobla** – z tej okazji Archiwa Państwowe przygotowały plenerową ekspozycję „Chłopi w Archiwach”. Na wystawie kadry z animowanych „Chłopów” zostały zestawione z dokumentami, zdjęciami, gazetami, wycinankami, pocztówkami, planami, szkicami, rękopisami i grafikami z zasobu Archiwów Państwowych w całym kraju. Opowiadają one o historii chłopów, ich życiu, tradycjach i folklorze, zmianach społecznych, a także o Władysławie Reymoncie oraz sztuce Młodej Polski, która wywarła wyraźny wpływ na autora powieści. Oficjalne otwarcie ekspozycji z udziałem gości specjalnych z ekipy filmowej „Chłopów” odbyło się 10 lutego 2024 r. w Łodzi – stolicy polskiej sztuki filmowej. Wernisażowi towarzyszyła prezentacja „Korona Jagny” oraz występ zespołu tańca ludowego Harnam.

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Łodzi, fot. Lucyna Harc/NDAP

Wystawa plenerowa „Chłopi w Archiwach” została zorganizowana we współpracy z Breakthru Films, które udostępniło kadry z filmu. Przez cały rok podróżowała po Polsce i prezentowana była m.in. w Piotrkowie Trybunalskim, Koszalinie, Międzyzdrojach, Białymstoku, Kielcach. W obchody rocznicy wpisała się także ogólnopolska konferencja naukowa „Chłopi w źródłach, literaturze i sztuce”, opisana w części „Wydarzenia naukowe i popularnonaukowe”.

Wystawa „Chłopi w Archiwach”

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Piotrkowie Trybunalskim,
fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Koszalinie,
fot. AP w Koszalinie

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Międzyzdrojach,
fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Kielcach,
fot. Konrad Maj/AP w Kielcach

- **230. rocznicę wybuchu insurekcji kościuszkowskiej** – AP w Łodzi zaprezentowało wystawę stacjonarną „Naczelnik Kościusko. Życie – działalność – apoteoza”, AP w Szczecinie przeprowadziło lekcje archiwalne poświęcone insurekcji kościuszkowskiej, AN w Krakowie przygotowało wraz ze stowarzyszeniem Pospolite Ruszenie grę RPG na mechanice gry „Wiarusi”, osadzoną w realiach powstania kościuszkowskiego, AP w Poznaniu w serwisie SwA zamieściło kolekcję „Rodzina Kościuszków w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”, w której zaprezentowane zostały materiały z dóbr w powiecie kobryńskim należącym do rodziny Kościuszków.
- **80. rocznicę bitwy o Monte Cassino** – AAN i NAC poświęciły zagadnieniom związanym z bitwą wydarzenie w ramach Nocy Muzeów, AP w Katowicach w wystawie online pt. „W 80. rocznicę bitwy o Monte Cassino” zaprezentowało materiały archiwalne związane ze służbą śląskiego weterana bitwy, sierż. Alojzego Kocurka, AP w Lesznie we współpracy ze Stowarzyszeniem Oficerów Rezerwy 69 Leszczyńskiego Pułku Przeciwlotniczego im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grota” i Garnizonu Leszno przygotowało wystawę „Od Buzułuku przez Monte Cassino do Bolonii” oraz okolicznościowy wykład, AP w Kielcach wzięło udział w pikniku historycznym poświęconym 80. rocznicy bitwy, podczas którego zaprezentowało fragment wystawy „Z Zagnańska do Londynu” Szlakiem Mieczysława Białkiewicza i 2 Korpusu Polskiego”.
- **80. rocznicę Powstania Warszawskiego** – archiwa warszawskie przygotowały szereg inicjatyw upamiętniających zryw: mapping 3D „Długa 7 w Powstaniu Warszawskim”, wystawy „Zetrzyj z włosów pył bitewny” (ekspozycja fotografii Ryszarda Białousa, dowódcy batalionu „Zośka” i Tadeusza Sumińskiego, żołnierza tego oddziału) oraz „Od barykad do odbudowy” (ekspozycja plenerowa na Barbakanie prezentująca zdjęcia i unikatowe szkice warszawskich barykad oraz imponującą panoramę Warszawy z listopada 1944 r. złożoną z kilkunastu fotografii lotniczych), AP w Białymstoku przygotowało wystawę „Łomżyniacy – uczestnicy Powstania Warszawskiego – Powstańcze biogramy”, AP w Kaliszu konferencję „Śladami Powstania Warszawskiego na Ziemi

Uczestnicy gry zorganizowanej przez AN w Krakowie dotyczącej insurekcji kościuszkowskiej, fot. AN w Krakowie

Lekcja poświęcona Tadeuszowi Kościuszcze w AP w Szczecinie, 11.03.2024 r., fot. Anna Cichy/AP w Szczecinie

„Od Buzułuku przez Monte Cassino do Bolonii” – wystawa i okolicznościowy wykład w AP w Lesznie, fot. Alicja Bodylska

Wystawa „Warszawa na barykadach”, fot. Adrian Kossowski/AP w Warszawie

Kaliskiej” oraz wystawę „Powstanie Warszawskie w archiwaliach”, AP w Poznaniu wystawę online „80. rocznica Powstania Warszawskiego w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”, a AP w Szczecinie wraz z Kuratorium Oświaty w Szczecinie zorganizowało konkurs historyczny pn. „Powstanie warszawskie” dla młodzieży szkół ponadpodstawowych z województwa zachodniopomorskiego.

- **100. rocznicę wprowadzenia do obiegu polskiej złotówki** – w związku z rocznicą AP w Płocku przygotowało wystawę „Od grosza do grosza 100 lat w Niepodległej”, AP w Siedlcach wystawę online „Czym płacili Polacy w regionie siedleckim? 100-lecie wprowadzenia polskiej złotówki”, a AP w Kaliszu wystawę online „Pieniądz zastępczy na terenie Wielkopolski Południowej w latach 1914-1924”.
- **300. rocznicę urodzin Immanuela Kanta** – Archiwa Państwowe przygotowały obchody Roku Immanuela Kanta na Warmii i Mazurach, ustanowionego przez Sejmik Województwa Warmińsko-Mazurskiego na wniosek AP w Olsztynie. Cykl wydarzeń poświęconych słynnemu filozofowi z Królewca zainaugurowany został 25 stycznia 2024 r. w olsztyńskim Archiwum, które przechowuje materiały archiwalne dotyczące Uniwersytetu Albrechta (Albertyny) w Królewcu. Podczas spotkania zaprezentowano unikatowe archiwalia związane z Immanuelem Kantem oraz stronę internetową przedstawiającą filozofa i życie akademickie Uniwersytetu Albrechta w Królewcu w tamtych czasach. Projekt obchodów 300. rocznicy urodzin Immanuela Kanta obejmował: warsztaty poświęcone archiwaliom związanym z Uniwersytetem Albrechta, trzy publikacje: edycję źródłową dotyczącą 200. rocznicy powstania Uniwersytetu Albrechta, wspomnienia Teodora Tripplina z pobytu w Królewcu w latach 30. XIX wieku oraz wznowienie pracy Kazimierza Ławrynowicza poświęconej dziejom Albertyny, spotkania naukowe z cyklu „Kant i jego czasy”, wystawę stacjonarną w przestrzeni miejskiej, a także sympozjum naukowe.
- **650. rocznicę urodzin królowej Jadwigi Andegaweńskiej** – z tej okazji AN w Krakowie zorganizowało wykład prof. dr hab. Stanisława

Wystawa „80. rocznica Powstania Warszawskiego w zasobie Archiwum Państwowego w Poznaniu”

Wernisaż wystawy „Od grosza do grosza 100 lat w Niepodległej” w AP w Płocku, fot. Jarosław Józwiak

Inauguracja obchodów Roku Immanuela Kanta na Warmii i Mazurach, fot. AP w Olsztynie

Wernisaż wystawy „KRÓLEWIEC - ALBERTYNA - KANT” w AP w Olsztynie, fot. AP w Olsztynie

A. Sroki z Uniwersytetu Jagiellońskiego „Czy o królowej Jadwidze wiemy już wszystko?” oraz przygotowało wystawę „Królowa Jadwiga Andegaweńska. Dokumenty i pieczęcie z zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie”.

- **71. urodziny warszawskiej Starówki** – AP w Warszawie zaprezentowało wystawę „Od barykad do odbudowy”, na Barbakanie spacerowicze mogli oglądać ekspozycję plenerową „Warszawa na barykadach” korespondującą z 80. rocznicą wybuchu Powstania Warszawskiego, po której 20 lipca 2024 r. oprowadzał Zygmunt Walkowski – varsavianista i współautor ekspozycji, AGAD zaprosiło na spektakl artystyczny w reżyserii i z udziałem Olgierda Łukaszewicza, poświęcony Wojciechowi B. Jastrzębowskiemu i jego „Konstytucji dla Europy”, ponadto AP w Warszawie oraz AGAD były współorganizatorami gry miejskiej „Tajemnica Urodzin Starówki” przygotowanej przez Centrum Interpretacji Zabytku.
- **80. rocznicę likwidacji Litzmannstadt-Getto** – AP w Łodzi przygotowało wystawę plenerową „Łódzkie getto w dokumencie i fotografii”, spotkanie z autorką ekspozycji pt. „Jak hartowała się stal, czyli jak powstały dokumenty w getcie?”, a w ramach wydarzeń towarzyszących obchodom zaprosiło do swojej siedziby na dwa pokazy specjalne (w języku polskim i angielskim) dokumentów z getta łódzkiego.

W roku sprawozdawczym **jubileusz 100-lecia** w sieci polskich Archiwów Państwowych obchodziło **AP w Bydgoszczy**. Uroczysta gala jubileuszowa z udziałem przedstawicieli Archiwów Państwowych z całej Polski, władz państwowych i samorządowych, dyrektorów instytucji kulturalnych i oświatowych z Bydgoszczy i regionu oraz byłych i obecnych pracowników Archiwum odbyła się 26 listopada 2024 r. w Teatrze Kameralnym w Bydgoszczy. Z tej okazji przygotowana została okolicznościowa wystawa, prezentowana na Wyspie Młyńskiej, ukazująca historię Archiwum i jego teraźniejszość – codzienną pracę archiwistów, a także wybrane najciekawsze i najcenniejsze dokumenty z zasobu.

Okazją do popularyzacji zasobu archiwalnego oraz działalności Archiwów Państwowych był udział w wydarzeniach cyklicznych, takich jak: Międzynarodowy Dzień Archiwów, Noc Muzeów, Dzień Archiwisty, Dzień

Otwarcie wystawy „Królowa Jadwiga Andegaweńska. Dokumenty i pieczęcie z zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie”, fot. Anna Seweryn/AN w Krakowie

Spektakl „Konstytucja dla Europy” Wojciecha B. Jastrzębowskiego, fot. Magdalena Morawska

Otwarcie wystawy „Łódzkie getto w dokumencie i fotografii”, fot. AP w Łodzi

Uroczystość 100-lecia AP w Bydgoszczy, fot. Aleksander Głowski/AP w Bydgoszczy

Darczyńcy, które na stałe wpisały się w kalendarz archiwalnych inicjatyw. Obchody obfitowały w szereg atrakcji dla odwiedzających: wystawy, pokazy archiwaliów, warsztaty (genealogiczne, konserwatorskie, kaligraficzne, arabeski, z marmoryzowania papieru), promocje wydawnictw, konkursy, wykłady i prelekcje, koncerty, pokazy archiwalnych filmów oraz wiele innych.

Ciekawą inicjatywą w ramach obchodów **Międzynarodowego Dnia Archiwów** był **FotoDzień Otwarty** w AP w Lublinie, czyli zwiedzanie archiwalnych zakamarków z aparatem połączone z lekcją na temat historii zapisanej w dokumentach. W ten sposób Archiwum dało pasjonatom fotografii możliwość wykonania artystycznych i dokumentacyjnych zdjęć w przestrzeniach swoich budynków. Uczestnicy wspólnie z pracownikami Archiwum odwiedzili magazyny archiwalne, zobaczyli i sfotografowali cenne i wizualnie atrakcyjne archiwalia oraz poznali pracę archiwistów. Mogli wziąć również udział w konkursie na najlepsze zdjęcie wykonane podczas wydarzenia.

AP w Katowicach razem ze Stowarzyszeniem Archiwistów Polskich Oddział w Katowicach i Towarzystwem Przyjaciół Archiwum zorganizowało **wyjazd naukowy do Cieszyna dla archiwistów państwowych i samorządowych**.

AP w Poznaniu jako jedną z atrakcji Międzynarodowego Tygodnia Archiwów przygotowało – wspólnie ze Stowarzyszeniem Rowerowy Poznań – **I Archiwalny Rajd Rowerowy**, integrujący poznańskie środowisko archiwalne i biblioteczne.

Międzynarodowy Dzień Archiwów 2024 w AP w Lublinie. FotoDzień Otwarty, fot. Mirosław Urbaniak/AP w Lublinie, projekt plakatu Marek Krzykała/AP w Lublinie

Wyjazd naukowy do Cieszyna dla archiwistów państwowych i samorządowych zorganizowany przez AP w Katowicach, fot. E. Kisiel

I Archiwalny Rajd Rowerowy zorganizowany przez AP w Poznaniu, fot. Wojciech Nawrocki

Noc Muzeów 2024 w AP we Wrocławiu

Warsztaty pieczęci i kaligrafii dla dzieci, wykład i prezentacja „Historia zakuta w kamieniu. Uratowane od zapomnienia śląskie płyty nagrobne i epitafia w zbiorze Adriana Josefa von Hoverden-Plencken”, nocne zwiedzanie Archiwum oraz pokaz materiałów archiwalnych „Nie/zwyczajne historie ukryte w archiwalnych albumach i kronikach”

NOC MUZEÓW W ARCHIWACH PAŃSTWOWYCH – FOTORELACJA

Sobieski by night w AGAD

Noc z królem Janem III Sobieskim z okazji 350. rocznicy jego elekcji – pokaz oryginalnych dokumentów królewskich, w tym autentycznego królewskiego tłoka pieczętnego, jedyne zachowanego w całości tłoka staropolskich kancelarii królewskich z XVII w.

Wesele Jagny w AP w Warszawie

Poznawanie świata „Chłopów”, możliwość przymierzenia ślubnego wieńca Jagny i obejrzenia fotografii z autentycznych wiejskich wesel oraz tworzenia słynnych łowickich wycinanek, pokaz dokumentów, ksiąg i grafik z tamtej epoki przybliżających historię chłopów i chłopiek, ich życie, folklor i tradycje, a także postać Reymonta

Noc Muzeów w AAN i NAC

Wydarzenie poświęcone 80. rocznicy Bitwy o Monte Cassino – film, wystawa, prelekcja, konkurs i warsztaty związane z bohaterami bitwy

Noc z Napoleonem w AP w Gdańsku

Pokaz niezwykłych dokumentów, oprawionych w aksamity i safian, opatrzonych cesarskimi pieczęciami, ukazujących historię Gdańska w burzliwych czasach Napoleona

Noc „Pod gwiazdami Europy” w AP w Opolu

Wystawa plenerowa „Od kołyski aż po grób. Najważniejsze momenty życia człowieka w tradycji śląskiej”, śląska izba i pokaz unikatowych dokumentów dotyczących tradycji na Śląsku oraz śląskie wesele – gra rodzinna przybliżająca typowe elementy śląskiego wesela

Noc z aktem lokacyjnym Zamościa

Prezentacja historycznych dokumentów: aktu lokacyjnego Zamościa Jana Zamoyskiego z 10 kwietnia 1580 r. oraz jego potwierdzenia wydane przez króla Stefana Batorego z 12 czerwca 1580 r., wykład „Zawiła historia aktu lokacyjnego”

Noc Muzeów 2024 w AP w Szczecinie

Poznawanie losów Szczecina i Pomorza, wystawa „Zapisane w dokumentach, czyli archiwalny opis Pomorza Zachodniego od średniowiecza do współczesności”, warsztaty z odlewania pieczęci lakowych, zwiedzanie Archiwum

MDA 2024 we Wrocławiu

Obóz Wikingów – warsztaty malowania tarcz dla dzieci, pokaz i prezentacja „Wikingowie i Słowianie – kim byli i jak walczyli?”, warsztaty kaligraficzne, pokaz walk grupowych w formacji ściany tarcz i pojedynków szermierczych wrocławskiej drużyny Panser Galter Drott, możliwość przymierzenia hełmu i zbroi, sfotografowania się z wojami i postrzelania z łuku na historycznej strzelnicy

fot. Andrzej Grodziński/AP we Wrocławiu

MDA 2024 w Poznaniu

Otwarcie wystawy „Smoleń wiecznie żywy” na skwerze Bohdana Smolenia

fot. AP w Poznaniu

MIĘDZYNARODOWY DZIEŃ ARCHIWÓW 2024 – FOTORELACJA

MDA 2024 w Koszalinie

fot. Marek Betliński Fotografia/AP w Koszalinie

Koncerty grup Dżamani oraz Hoshii w ramach Festiwalu Good Vibe Festival

MDA 2024 w Płocku

fot. AP w Płocku

Wystawa „Od pergaminu do filmu. Ciekawostki archiwalne z zasobu Archiwum Państwowego w Płocku”

MDA 2024 w Piotrkowie Trybunalskim

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

Otwarcie Archiwalnego Fotoplastikonu – kontynuacja cyklicznego projektu NAC, w ramach którego można było zobaczyć unikatowe zdjęcia Piotrkowa Trybunalskiego i regionu w formacie 2D i 3D, fotografie sprzed 1914 r., a także kadry z lat 20. i 30. XX w.

MDA 2024 w Kielcach

fot. AP w Kielcach

Dzień Otwarty w AP w Kielcach

fot. AP w Kielcach

MDA 2024 w Lesznie

Wernisaż wystawy „W cieniu Ratusza. Kamienice leszczyńskiego Rynku”

fot. AP w Lesznie

MDA 2024 w Kaliszu

Szkolenia dla archiwistów zakładowych

fot. AP w Kaliszu

MDA 2024 w Łodzi

fot. Marcin Dybański/AP w Łodzi

Dzień otwarty w AP w Łodzi

fot. Marcin Dybański/AP w Łodzi

MDA 2024 w Warszawie

fot. AAN

XIV Warszawski Piknik Archiwalny. Stoisko AAN z Traktatem Ryskim

MDA 2024 w Częstochowie

fot. AP w Częstochowie

Wernisaż wystawy „Moja Promcia – 50 lat Promenady Czesława Niemena”, poświęconej najpopularniejszemu deptakowi w Częstochowie

Dzień Archiwisty, obchodzony 30 września, koncentrował się na spotkaniach branżowych, mających na celu integrację środowiska polskich archiwistów. W te działania wpisał się także zorganizowany przez AP w Kielcach oraz Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Kielcach **I Świętokrzyski Rajd Archiwistów im. Św. Hieronima** wraz z towarzyszącą mu konferencją szkoleniową „Od dokumentu tradycyjnego do pliku cyfrowego. Dziedzictwo i współczesne wyzwania archiwistyki”, który odbył się w Hucie Szklanej, Jeleniowie i Świętym Krzyżu w dniach 6-8 września 2024 r. Wydarzenie było okazją nie tylko do poszerzenia wiedzy o zagadnieniach związanych z archiwizacją plików cyfrowych, ale także poznania dziejów regionu podczas pieszych wędrówek. Jednym z punktów na szlaku był Jeleniów, gdzie w 1886 r. urodził się Kazimierz Bogdan Konarski – wybitny historyk, archiwista, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, dyrektor Archiwum Akt Dawnych w Warszawie, a także twórca nowożytnej archiwistyki polskiej. Postać profesora przybliżył uczestnikom rajdu prof. dr hab. Adam Massalski w plenerowym referacie pt. „Wspomnienie o profesorze Kazimierzu Konarskim – synu Ziemi Świętokrzyskiej, wybitnym współtwórcy teorii polskiej archiwistyki”. Wśród innych odkrywanych podczas rajdu atrakcji regionu świętokrzyskiego znalazły się Nowa Słupia, Święty Krzyż oraz Huta Szklana.

Dzień Archiwisty to święto ustanowione przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 r., którego ideą jest integracja całego środowiska archiwistów oraz zwrócenie uwagi na znaczenie i społeczną odpowiedzialność tego zawodu.

I ŚWIĘTOKRZYSKI RAJD ARCHIWISTÓW IM. ŚW. HIERONIMA – FOTORELACJA

Konferencja „Od dokumentu tradycyjnego do pliku cyfrowego. Dziedzictwo i współczesne wyzwania archiwistyki”, fot. K. Maj

Referat „Wspomnienie o profesorze Kazimierzu Konarskim – synu Ziemi Świętokrzyskiej, wybitnym współtwórcy teorii polskiej archiwistyki”, fot. K. Maj

Uczestnicy rajdu na tle ruin dworu, w którym urodził się Kazimierz Konarski, fot. K. Maj

Uczestnicy rajdu na tle Opactwa na Świętym Krzyżu, fot. K. Maj

Dzień Archiwisty 2024 w Lublinie
– konferencja szkoleniowa
„Przekazywanie materiałów
archiwalnych — co, gdzie, kiedy, jak?”
w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim
przygotowana przez AP w Lublinie

DZIEŃ ARCHIWISTY W ARCHIWACH PAŃSTWOWYCH – FOTORELACJA

fot. AP w Częstochowie

fot. Ewelina Kisiel/AP w Katowicach

fot. AP w Opolu

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Częstochowie – spotkanie z archiwistami zakładowymi

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Katowicach – wystawa „Patroni 2024 roku – Polscy Olimpijczycy w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach”

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Opolu – spotkanie z muzealnikami

fot. AP w Gdańsku

fot. AP w Rzeszowie

fot. AP w Płocku

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Gdańsku – spotkanie z archiwistami zakładowymi

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Rzeszowie – spotkanie z cyklu „Tydzień z Archiwistą”

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Płocku – „Wystawa kolejowa. 40 lat zelektryfikowanej linii Płock-Kutno”

fot. AP w Łodzi

fot. AP w Siedlcach

fot. Michał Kłoczko/AP w Suwałkach

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Łodzi – zawody szkoleniowe „Łódzki Archmagedon”

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Siedlcach – promocja 2 tomów z serii „Światy Archiwalne” oraz publikacji „Ojczyzna. Nauka. Cnota. Wspomnienia Jadwigi Zbuckiej”

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Suwałkach – spotkanie archiwistów zakładowych

fot. AP w Gorzowie Wielkopolskim

fot. AP w Toruniu

fot. AP w Warszawie

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Gorzowie Wielkopolskim – warsztaty dla archiwistów zakładowych

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Toruniu – spotkanie z archiwistami zakładowymi z wystawą „Żabieniec, Cegielnia, Zofijówka – tajemnice Przedmieścia Bydgoskiego”

Dzień Archiwisty 2024 w AP w Warszawie

W **Dzień Darczyńcy** obchodzony 6 grudnia Archiwa Państwowe wyróżniały osoby, dzięki którym do narodowego zasobu archiwalnego trafiły cenne dokumenty, będące źródłem do dziejów Polski i Polaków. Podczas spotkań Darczyńcy dzielili się wrażeniami ze współpracy, opowiadali o swoich zbiorach oraz motywach, które skłoniły ich do podzielenia się ze społeczeństwem częścią swojego życia, rodzinnych tradycji czy dorobku zawodowego.

DZIEŃ DARCYŃCY W ARCHIWACH PAŃSTWOWYCH – PRZYKŁADOWE INICJATYWY

Dzień Darczyńcy w AP w Lublinie. Spotkanie z darczyńcami, wręczenie dyplomów i okolicznościowych statuetek, fot. AP w Lublinie

Dzień Darczyńcy w AP w Płocku. Wernisaż wystawy „Major Leopold Konrad Peszkowski (1896-1974). Życie i działalność” z kolekcji Darczyńców Iwony Anioł-Dziadkowiec i Wojciecha Celmera, fot. Jarosław Józwiak

Dzień Darczyńcy w AP w Siedlcach. Spotkanie z darczyńcami, fot. AP w Siedlcach

Dzień Darczyńcy w AP w Gorzowie Wielkopolskim. Spotkanie poświęcone darczyńcy gorzowskiego Archiwum – Ryszardowi Dyrakowi, fot. AP w Gorzowie Wielkopolskim

Archiwa Państwowe uczestniczyły także w Europejskich Dniach Dziedzictwa, Dniu Dziecka w KPRM, Europejskim Pikniku Rodinnym, Nocy Kultury oraz w lokalnych wydarzeniach cyklicznych, np. Kaliskim Festiwalu Nauki, Olsztyńskich Dniach Nauki i Sztuki (AP w Olsztynie), VI Piotrkowskim Pikniku Nauki i Techniki „Explorer” (AP w Piotrkowie Trybunalskim), Rzeszowskim Pikniku Nauki i Techniki MOC ODKRYWCÓW (AP w Rzeszowie), Toruńskim Festiwalu Nauki i Sztuki (AP w Toruniu).

Kontynuowane były też stałe formy popularyzowania historii regionalnej i zasobów dokumentacyjnych adresowane do różnych grup wiekowych odbiorców, a przede wszystkim dzieci i młodzieży, do których należały:

- **lekcje i warsztaty archiwalne** dotyczące m.in. historii regionalnej, ważnych wydarzeń w dziejach kraju (powstania styczniowego, insurekcji kościuszkowskiej), genealogii, konserwacji, a także zapoznające zainteresowanych z działalnością archiwum i pracą archiwisty, a w ramach akcji „Archiwa Rodzinne Sprawiedliwych” poświęcone osobom, którym został przyznany tytuł „Sprawiedliwy wśród Narodów Świata”, inicjatywy o tym charakterze podejmowane były też we współpracy z innymi instytucjami, np. lokalnymi ośrodkami pamięci i kultury;

Warsztaty historii mówionej „Codzienność opowiedziana. Warmia i Mazury” współorganizowane przez AP w Olsztynie
fot. AP w Olsztynie

- **wycieczki** przyjmowane w archiwach, podczas których uczestnicy mogli m.in. zapoznać się z działaniem archiwum i jego zasobem, poznać zasady korzystania z materiałów archiwalnych, zwiedzić magazyny archiwalne, zobaczyć najbardziej interesujące dokumenty, zapoznać się z pracą specjalistycznych pracowni (digitalizacji, konserwacji), a niejednokrotnie wziąć także udział w zajęciach praktycznych.

Wycieczka uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 21 w Lublinie w AP w Lublinie, fot. Mirosław Urbaniak/AP w Lublinie

Łącznie w 2024 r. Archiwa Państwowe zorganizowały **915 lekcji** z udziałem ponad 20 tys. uczestników. Przyjęły też **663 wycieczki** liczące ogółem ponad 15 tys. osób.

Wycieczki i warsztaty archiwalne (genealogiczne, kaligraficzne, heraldyczne, kryptograficzne, dotyczące dziejów małych ojczyzn oraz dokumentów i działalności archiwów) wpisały się w ofertę Archiwów Państwowych dla **uczniów spędzających ferie i wakacje w mieście**. Przykładowo AP w Szczecinie dla uczestników półkolonii przygotowało zajęcia, podczas których dzieci mogły dowiedzieć się, m.in. czym jest historia i skąd historycy czerpią wiedzę o przeszłości, jak ważne są dla nas źródła pisane oraz na czym pisano w dawnych wiekach, czym jest pergamin, jak brzmiał język łaciński ze średniowiecznego dokumentu, a także jaka dynastia książęca rządziła niegdyś na Pomorzu Zachodnim. AP w Przemyślu uczestnikom warsztatów zaproponowało poznawanie przemyskich legend i rozwiązywanie archiwalnych zagadek. Nie zabrakło również wolnego czasu, aby wspólnie zagrać w memory przygotowane w oparciu o archiwalne pocztówki, ułożyć puzzle, pokolorować i sfotografować się z monidłem przedstawiającym kobietę z archiwalnych zdjęć. W AP w Piotrkowie Trybunalskim w ramach akcji „Ferie w Archiwum” odbyły się warsztaty heraldyczne dla uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Drużbice, współorganizowane z Gminną Biblioteką Publiczną w Drużbicach. NAC zaprosiło na zajęcia warsztatowe pt. „Fotograficzny wehikuł czasu” grupy z przedszkoli, zerówek i szkół podstawowych. AP w Płocku wzięło udział w projektach edukacyjnych Straży Miejskiej w Płocku pt. „FERIOWISKO 2024” oraz „XII Wakacyjna Przygoda z Bezpieczeństwem”. AP w Koszalinie odwiedzili uczestnicy półkolonii z Klubu „Na Skarpie”, którzy obejrzelili stare książki, ćwiczyli pisanie gęsim piórem oraz rozwiązywali archiwalne zagadki. Bolesławicki oddział AP we Wrocławiu gościł uczestników Letnich Warsztatów Dziennikarskich dla Młodzieży z Gminnego Centrum Kultury w Warcie Bolesławieckiej. Młodzi adepci dziennikarstwa mogli zapoznać się z zasobem archiwalnym, sposobami przeprowadzania badań na użytek pisanych artykułów oraz odkryć przechowywane dokumenty dotyczące swoich przodków.

Ferie 2024 w AP w Przemyślu, fot. Małgorzata Stadnik

Zajęcia dla uczestników półkolonii letnich w AP w Koszalinie, fot. AP w Koszalinie

Zajęcia dla uczestników Letnich Warsztatów Dziennikarskich w AP we Wrocławiu, fot. Anna Puk/AP we Wrocławiu

Warsztaty z marmoryzowania papieru (AP w Kielcach)

Zajęcia praktyczne polegające na artystycznym barwieniu papieru za pomocą farb pływających na wodzie

116

Wędrówki po archiwalnych zakamarkach (AP w Olsztynie)

Zajęcia dla uczniów pierwszej klasy szkoły podstawowej. Pierwszaki poszukiwały znaków wodnych na papierze czerpanym, poznawały tajemnice konserwacji papieru, sprawdzały funkcjonowanie windy magazynowej, maszyny do pisania i czytnika mikrofilmów. Dowiedziały się również, w jaki sposób korzystać z materiałów archiwalnych i jakie informacje można w nich odnaleźć.

116

116

Zajęcia dla przedszkolaków (AAN)

Dzieci brały udział w przygotowanej lekcji archiwalnej i miały okazję zobaczyć, jak pracują archiwiści.

116

ARCHIWA DLA NAJMŁODSZYCH

116

Akcja „Ferie w Archiwum” (AP w Szczecinie)

Zajęcia dla grupy uczestników półkolonii zimowych ze szkół podstawowych

116

116

Warsztaty pieczęci i kaligrafii (AP we Wrocławiu)

Przyspieszony kurs sfragistyki (nauki o pieczęciach) połączony z samodzielnymi wykonanymi pieczęciami na dokumencie napisanym ręcznie gęsim piórem

116

116

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

fol. Małgorzata Zawada

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

DZIEŃ DZIECKA Z ARCHIWKĄ W KPRM

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

117

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

Archiwa Państwowe
zapraszają

1
czerwca
10:00 – 17:00

DZIEŃ DZIECKA w KPRM

ODWIEDZ NASZE STANOWISKO I DOŁĄCZ DO TEAMU ARCHIWKA!
Team Archiwa bez Archiwka? Odwiedź nasze stoisko i przybij
piłkę z Archiwkiem. Spędź z nami czas. Na pewno nie będziesz się
nudzić!

12:15 – 14:15

**Malowanie pieczęci
woskowych**

Pokoloruj gotowe odlewy wykonane z wosku na podstawie
otrzymanej ilustracji. A może stworzysz własny unikatowy wzór?
(przedział wiekowy 5-7 lat)

10:00 – 12:00

**Stwórz pudełko
na rodzinne historie**

Każda Rodzina ma swoją historię i związane z nią zdjęcia, pamiątki.
Nie pozwól, by nadal były schowane w szufladach! Przygotuj z nami
pudełko na dokumenty z archiwum rodzinnego, ozdób je i zabierz ze
sobą do domu.

**Zgaduj-
zgadula
Archiwalna**

Zgadrywanka o tematyce historycznej i archiwalnej. Wierszowane
zgadywanki ukryte w tajemniczych bałkach. Dowiedz się, co kryją.
Dołącz do nas! (przedział wiekowy 4-6 lat)

**Certyfikat Młodego
Archiwisty**

Zdobądź certyfikat Młodego Archiwisty! Stwórz własną
indywidualną pieczęć opłatkową, a poświadczenie zdobycia
certyfikatu podpisz gęsim piórem (przedział wiekowy 8-12 lat).

**Quizy
– zgadywanki**

Quiz „A co to?” Zgadnij, z jakiego materiału wykonano
pieczęć – to nie takie proste (przedział wiekowy 5-7 lat).
Quiz „Do czego służyły pieczęcie?” Ułóż puzzle i wypelnij quiz,
a dowiesz się jakie zastosowanie miały pieczęcie w przeszłości,
jakie mają dzisiaj i jakie zastosowanie mogą mieć w przyszłości.
(przedział wiekowy 8-12 lat).

14:30 – 17:00

**Warsztaty
kryptograficzne**

Bądź jak żołnierz Armii Krajowej i weź udział w warsztatach
kryptograficznych autentycznym szyfrem polskiego ruchu oporu
z 1944 r. W warsztatach można brać udział indywidualnie lub
zespółowo. Gwarantujemy dobrą zabawę ze szczyptą tajemnicy
przeszłości.

ARCHIWA
PAŃSTWOWE

fol. Iwona Kościelniak-Gawinek

Archiwa Państwowe były też organizatorami i współorganizatorami licznych **konkursów**, mających na celu upowszechnianie wiedzy historycznej, zainteresowanie poznawaniem historii swojej rodziny regionu i kraju, a także popularyzację działalności archiwów, przykładowo:

- jubileuszowej (30.) edycji konkursu **„Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego”**, skierowanego do uczniów szkół podstawowych i średnich z regionu kaliskiego, który w roku sprawozdawczym obejmował następującą tematykę: Maria Dąbrowska i jej związki z Kaliszem, Sprawiedliwi wśród Narodów Świata z terenu Ziemi Kaliskiej oraz Kalisz 1914 – miasto zrównane z ziemią (AP w Kaliszu);
- konkursu plastycznego **„Budynek Archiwum Państwowego w Radomiu oczami uczniów”** dla uczniów klas I-VIII ze szkół podstawowych z Radomia i okolic, zorganizowanego z okazji Międzynarodowego Dnia Archiwów (AP w Radomiu);
- konkursu fotograficznego **„Ocalić od zapomnienia – II wojna światowa w naszym regionie”**, polegającego na przygotowaniu fotografii miejsca, wydarzenia, osoby lub symbolu kojarzącego się z 85. rocznicą wybuchu II wojny światowej na terenie województwa podkarpackiego oraz opisu przesłanego zdjęcia, skierowany do uczniów podkarpackich szkół podstawowych i ponadpodstawowych (AP w Rzeszowie wspólnie z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie);
- V edycji konkursu **„Znajdź swoją pamiątkę rodzinną i opisz jej historię”**, skierowanego do uczniów zachodniopomorskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych, polegającego na napisaniu pracy historyczno-literackiej zawierającej interesujący opis pamiątki pochodzącej ze zbiorów rodzinnych i jej historii (AP w Szczecinie wspólnie z Kuratorium Oświaty w Szczecinie);
- **II Ogólnopolskiego Konkursu Plastycznego „Archiwa Przyszłości”**, skierowanego do uczniów szkół ponadpodstawowych o profilu artystycznym i studentów kierunków plastycznych (AP w Szczecinie wspólnie z Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego).

Laureaci konkursu „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego” fot. AP w Kaliszu

Prace nagrodzone w konkursie „Budynek Archiwum Państwowego w Radomiu oczami uczniów”, skany prac plastycznych Michał Mirkowski, obróbka graficzna Krzysztof Głowacki

Laureaci konkursu „Ocalić od zapomnienia – II wojna światowa w naszym regionie” przed AP w Rzeszowie, fot. AP w Rzeszowie

Prace nadesłane w konkursie „Archiwa Przyszłości” w trakcie oceniania przez jury, fot. M. Duras/AP w Szczecinie

fot. P. Kaleta

Wykład dla studentów w AP w Zamościu

Wykład dla studentów kierunku Rynek sztuki z Akademii Zamojskiej o afiszach i drukach ulotnych w Polsce i Europie. Studenci zapoznali się z afiszami, ulotkami, plakatami filmowymi i odezwaniami z lat 1913-1990.

fot. Ewelina Nawrocka

fot. Andrzej Grodziński/AP we Wrocławiu

Zajęcia dla studentów w AP we Wrocławiu

Archiwum zaprosiło studentów z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego do odkrywania świata map. Uczestnicy zajęć zostali zapoznani ze zbiorami kartograficznymi, a w części warsztatowej planowali trasy spacerów tematycznych śladami dawnego Wrocławia w oparciu o reprodukcje map z lat 30-tych XX w.

ARCHIWA DLA MŁODZIEŻY I STUDENTÓW

fot. Andrzej Grodziński/AP we Wrocławiu

Żywa lekcja historii „Prawdziwe historie spisane na archiwalnym papierze” w AP we Wrocławiu

Archiwum w ramach akcji Żonkile na podstawie dokumentów ze swojego zasobu przybliżyło młodzieży licealnej dramatyczne losy wrocławskich Żydów. Wykorzystując rekwizyty z epoki uczestnicy zajęć wcieliili się w rolę ludności żydowskiej powoli pozbawianej wszelkich praw. Wydarzenie zorganizowane zostało we współpracy z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

fot. Andrzej Grodziński/AP we Wrocławiu

Zajęcia dla studentów „Kształtowanie państwowego zasobu archiwalnego” w AP w Szczecinie

Zajęcia dla studentów trzeciego roku kierunku Administracja Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego przybliżające zagadnienia związane z postępowaniem z dokumentacją, w tym zasady przekazywania materiałów archiwalnych do Archiwów Państwowych. Uczestnicy zapoznali się także z historią i zasobem szczecińskiego Archiwum, a pod okiem konserwatorów mieli możliwość wykonania prostych prac zabezpieczających dokumenty oraz wypróbowania dawnych technik pisarskich.

fot. Anna Cichy/AP w Szczecinie

fot. Anna Cichy/AP w Szczecinie

fot. E. Kisiel

Zajęcia edukacyjno-historyczne w AP w Katowicach

Zajęcia edukacyjno-historyczne „Archiwum bez tajemnic” dla uczniów szkół średnich, obejmujące zapoznanie się z działalnością Archiwum oraz warsztaty.

fot. E. Kisiel

Zajęcia dla studentów w AP w Łodzi

Zajęcia archiwalne dla studentów kierunku planowania przestrzennego Politechniki Łódzkiej. Studenci zapoznali się ze strukturą, zadaniami oraz zasobem AP w Łodzi. Uzyskali również informacje dotyczące zbioru kartograficznego oraz możliwości jego wykorzystania w poszukiwaniach dotyczących rozwoju i rozbudowy miast i planowania przestrzennego.

fot. AP w Łodzi

Archiwa Państwowe dokładały starań, aby zapewnić dostępność oferty i zgromadzonych zasobów dziedzictwa dokumentacyjnego także **osobom ze szczególnymi potrzebami**. Przykładowo AP w Olsztynie zorganizowało warsztaty kreatywne „Artystyczne szlaki Hieronima Skurpskiego”, podczas których z uczestnikami Warsztatu Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Wyjątkowe Serce udało się w artystyczną podróż po twórczości Hieronima Skurpskiego, malarza, rysownika, historyka sztuki i działacza kultury, założyciela i pierwszego dyrektora Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie. W trakcie zajęć, inspirowanych materiałami archiwalnymi pochodzącymi

Warsztaty kreatywne „Artystyczne szlaki Hieronima Skurpskiego”
w AP w Olsztynie, fot. AP w Olsztynie

ze spuścizny artysty przechowywanej zasobie olsztyńskiego Archiwum, powstały unikalne prace, będące wariacją na temat wątków przewijających się w jego dorobku. Archiwum przeprowadziło też warsztaty dla podopiecznych Dziennego Domu Pomocy dla Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto pracownicy niektórych archiwów uczestniczyli w kursie języka migowego, co ułatwi obsługę użytkowników niesłyszących.

Wśród przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym wymienić należy **szkolenia** dla różnych grup odbiorców. Przykładowo w 2024 r. AP w Płocku we współpracy z Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli Wydział w Płocku przygotowało dla grona pedagogów szkolenie „Źródła archiwalne w edukacji historycznej”, podczas którego mieli okazję zapoznać się z materiałami archiwalnymi przydatnymi w dydaktyce.

AP w Radomiu zorganizowało zajęcia edukacyjne dla osadzonych z radomskiego Aresztu Śledczego.

Szkolenie dla nauczycieli „Źródła archiwalne w edukacji historycznej”
w AP w Płocku, fot. Jarosław Józwiak

Zajęcia dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wiek „Calisia” w AP w Kaliszu

Cykl 5 wykładów i warsztatów dla słuchaczy sekcji archiwalno-genealogicznej Uniwersytetu. Zajęcia odbywały się od 25 stycznia do 23 maja 2024 r. Studenci zostali zapoznani z działalnością statutową Archiwum, obejrzeli najcenniejsze archiwalia, poznali tajniki ewidencji, zapoznani się z zasadami udostępniania archiwaliów, zwiedzili czytelną, pracownię digitalizacji, pracownię konserwacji i magazyny, dowiedzieli się jak dbać o archiwalia oraz prowadzić poszukiwania genealogiczne.

fot. AP w Kaliszu

fot. AP w Kaliszu

ARCHIWA DLA SENIORÓW

fot. Konrad Kurys

Warsztaty pn. „Zostań rodzinnym archiwistą” dla słuchaczy Stowarzyszenia Radomski Uniwersytet Trzeciego Wiek w AP w Radomiu

Uczestnicy poznali dobre praktyki w porządkowaniu i systematyzacji dokumentów ukazujących historię rodzinną, dowiedzieli się o zasadach bezpiecznego przechowywania prywatnych zbiorów oraz konserwacji papieru. Otrzymali też zestawy narzędzi ułatwiających proste naprawy i zabezpieczenie dokumentów w rodzinnym archiwum. W ramach części praktycznej porządkowali przyniesione przez siebie dokumenty, uzupełniali przygotowane spisy inwentarzowe oraz z pomocą pań konserwatorek dokonali drobnych napraw.

fot. Konrad Kurys

Kreatywne warsztaty archiwalne dla seniorów w AP w Olsztynie

Olsztyńskie Archiwum przygotowało dla seniorów działających w grupie Zielona ulica, zielona okolica kreatywne warsztaty archiwalne z ekologią jako motywem przewodnim. Uczestnicy zajęć mieli okazję odbyć podróż po dawnym Olsztynie dzięki archiwalnym pocztówkom oraz fotografiom, ale przede wszystkim opowieściom i wspomnieniom, którymi podzielili się w trakcie spotkania. Motyw ekologii i tęsknoty za naturą posłużył jako inspiracja do stworzenia kolaży i zakładek książkowych w duchu eko.

fot. AP w Olsztynie

fot. Anna Cichy/AP w Szczecinie

Wykład dla seniorów o Powstaniu Styczniowym w AP w Szczecinie

Seniorzy z gminy Kołbaskowo wysłuchali wykładu na temat Powstania Styczniowego – jego genezy, przebiegu i skutków, zostali oprowadzeni po bibliotece i magazynie archiwalnym. W pracowni konserwacji wzięli udział w warsztatach, w trakcie których mieli okazję przeprowadzić proste prace zabezpieczające dokumenty, a nawet wykonać własne pieczęcie lakowe.

Informowanie o działalności popularyzacyjnej i edukacyjnej Archiwów Państwowych realizowane było przede wszystkim poprzez **stronę internetową www.archiwa.gov.pl**. Archiwa prowadziły też **41 tematycznych stron internetowych i portali edukacyjnych**. W roku sprawozdawczym powstała m.in. strona poświęcona Romualdowi Trauguttowi w 160. rocznicę jego stracenia („Romuald Traugutt. Ostatni Dyktator Powstania Styczniowego”), przygotowana przez AGAD.

Podobnie jak w ubiegłych latach AP we Wrocławiu prowadziło **Naukowy Portal Archiwalny ArchNet (www.archiwa.net)**, w którym zamieszczane były informacje o wydarzeniach naukowych w Polsce i innych krajach, o działalności polskich i zagranicznych instytucji archiwalnych, w tym Międzynarodowej Rady Archiwów, oraz o nowych normatywach i standardach dotyczących działalności archiwalnej.

Znaczącą rolę w działalności popularyzatorskiej odgrywała **aktywność Archiwów Państwowych w środkach masowego przekazu**, w szczególności w lokalnej telewizji, radiu i prasie. Przykładowo:

- AP w Kielcach gościło ekipę telewizyjną z TVP3 Kielce, która przygotowywała program pt. „Wielka Moc Świąt”, podczas którego zaprezentowana została wybrana dokumentacja z zasobu Archiwum dotycząca Świąt Wielkanocnych, w tym akta wsi Wielkanoc, kartki wielkanocne, dokumenty dotyczące obchodzenia świąt w czasie II wojny światowej czy w okresie PRL, ponadto przedstawiciel Archiwum w wakacyjnej audycji emitowanej przez Radio Kielce w oparciu o analizę dokumentacji przechowywanej w zasobie opowiadał słuchaczom, jak dawniej wyglądały kolonie dla dzieci i młodzieży;

*Przygotowywanie programu „Wielka Moc Świąt”
w AP w Kielcach, fot. K. Maj*

*Audycja w Radio Kielce z udziałem rzecznika prasowego
AP w Kielcach, fot. AP w Kielcach*

- AP w Poznaniu przygotowało 35 audycji radiowych z cyklu „Historia Konina” w „Meloradio-Konin”, pracownicy Archiwum udzielili także 2 wywiadów telewizyjnych dotyczących rocznic wydarzeń historycznych i związanych z nimi materiałów archiwalnych posiadanych w zasobie oraz przygotowali 6 artykułów prasowych opublikowanych na łamach „Koninianów”, dodatku do lokalnego tygodnika „Przegląd Koniński”.

Dużą aktywność Archiwa Państwowe przejawiały także w mediach społecznościowych, zarówno na profilu „Archiwa Państwowe” (Facebook, Twitter, Instagram, Youtube), jak również profilach poszczególnych archiwów.

Archiwa Państwowe podejmowały też działania mające na celu pielęgnowanie pamięci o osobach zasłużonych dla środowiska archiwalnego w Polsce. 16 lutego 2024 r. na warszawskich Powązkach odbyło się **spotkanie upamiętniające profesora Piotra Bańkowskiego**, z okazji 48. rocznicy jego śmierci. W uroczystym złożeniu wieńca na grobie profesora i jego żony wzięli udział Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wraz z Zastępcami oraz delegaci z AP w Lublinie, AGAD, AAN i Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, którego Piotr Bańkowski był jednym z założycieli i któremu przekazał swoją spuściznę. Uczestnicy wydarzenia z Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego odwiedzili AGAD i AAN, gdzie zapoznali się z dawnymi miejscami pracy profesora Bańkowskiego i zasobem archiwalnym, w tym zwłaszcza dokumentacją dotyczącą historii Łomży.

Uroczystość upamiętnienia profesora Piotra Bańkowskiego,
fot. M. Morawska/AGAD

Wizyta delegacji z Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego
w AGAD, fot. NDAP

Po długotrwałych staraniach, przed rocznicą śmierci profesora, udało się odbudować jego pomnik nagrobny. Renowacja odbyła się dzięki współpracy Archiwów Państwowych, Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, Narodowego Instytutu Konserwacji Zabytków oraz władz miasta Wysokie Mazowieckie.

Piotr Bańkowski (1885-1976)

Archiwista, historyk, znawca literatury polskiej, wieloletni redaktor „Archeionu”, najstarszego polskiego czasopisma naukowego poświęconego archiwistyce. Z Archiwami Państwowymi związał się poprzez pracę w AP w Lublinie w latach 1918-1924. W czasie powstania warszawskiego sprawował opiekę nad najcenniejszymi zasobami warszawskich archiwów państwowych i Biblioteki Narodowej złożonymi w Forcie Sokołnickiego. Po powstaniu pracował krótko w AP w Kielcach. Po wojnie został radcą w Wydziale Archiwów Państwowych, gdzie wznowił wydawanie „Archeionu”, którego redaktorem pozostał aż do śmierci. W międzyczasie prowadził też prace w AGAD, gdzie zajmował się porządkowaniem archiwów podworskich i prywatnych.

Odnowiony pomnik nagrobny profesora Piotra Bańkowskiego, fot. Magdalena Sadza/NDAP

W dniu 8 października 2024 r. odbyła się uroczystość nadania auli w AN w Krakowie imienia **dr. Sławomira Radonia** oraz odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej patronowi. Podczas uroczystości Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych przypomniał m.in. o wysiłkach dyrektora Radonia związanych z budową nowej siedziby AN w Krakowie. Dyrektor krakowskiego Archiwum prof. dr hab. Wojciech Krawczuk przybliżył osobę dyrektora Radonia oraz jego olbrzymi wkład w ochronę polskiego dziedzictwa narodowego i rozwój Archiwów Państwowych w Polsce. Dr Rita Majkowska – wieloletni, emerytowany dyrektor Archiwum Nauki PAN i PAU – omówiła współpracę instytucji w okresie pełnienia funkcji dyrektora przez dr. Sławomira Radonia. Uroczystość zakończyła się odsłonięciem tablicy pamiątkowej.

Sławomir Radoń (1957-2011)

Historyk, archiwista, dyrektor AP w Krakowie w latach 1991–2006, a następnie, w latach 2006–2011, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. Członek Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej oraz Rady Naukowej Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie. Odznaczony Srebrnym

i Złotym Krzyżem Zasługi oraz Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. Dyrektor Radoń był inicjatorem oraz redaktorem naczelnym czasopisma naukowego „Krakowski Rocznik Archiwalny”, wydawanego przez krakowskie Archiwum od 1995 r.

Odsłonięcie tablicy pamiątkowej poświęconej dr. Sławomirowi Radoniowi w AN w Krakowie, fot. Wojciech Staszewicz

Działalność wydawnicza

W 2024 r. sieć Archiwów Państwowych wydała łącznie 96 publikacji. Obejmowały one 70 wydawnictw zwartych i 26 wydawnictw ciągłych.

Na koniec roku sprawozdawczego na liście czasopism punktowanych Ministra Edukacji i Nauki znajdowało się 14 czasopism wydawanych przez Archiwa Państwowe: „Archeion”, „Teki Archiwalne”, „Miscellanea Historico-Archivistica”, „Krakowski Rocznik Archiwalny”, „Szkice Archiwalno-Historyczne”, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne”, „Przegląd Archiwalno-Historyczny”, „Rocznik Łódzki”, „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, „Archiwariusz Zamojski”, „Kronika Warszawy”, „Prace Historyczno-Archiwalne”, „Rocznik Leszczyński”, „Studia Archiwalne”.

„Archeion” znalazł się także na liście czasopism naukowych indeksowanych w bazie Index Copernicus Journals Master List za 2023 r., uzyskując w procesie ewaluacji maksymalne 100 pkt w kryterium „Jakość czasopisma”.

Wybrane publikacje sieci Archiwów Państwowych wydane w 2024 r.

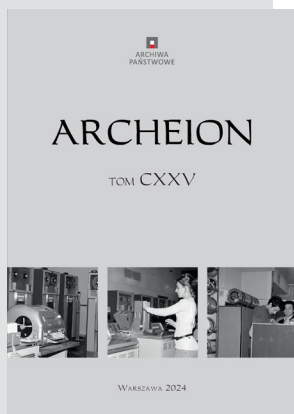
„Archeion”, NDAP

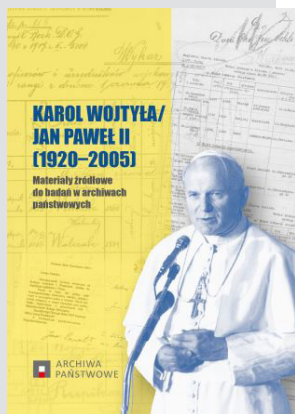
Temat przewodni 125 tomu czasopisma „Archeion” to „Nowe perspektywy archiwistyki – AI i RiC”. Opublikowane w nim artykuły eksplorują jak sztuczna inteligencja oraz nowy standard Międzynarodowej Rady Archiwów wpływają na praktykę archiwalną. W tomie ukazały się m.in.: zapis trzeciego wykładu z serii „Konarski Lectures”, wygłoszonego przez Geoffreya Yeo, zawierający przegląd najnowszych osiągnięć w dziedzinie sztucznej inteligencji oraz rozważania na temat ich związku z praktykami i koncepcjami archiwalnymi, artykuł dotyczący roli sztucznej inteligencji w poprawie dostępu do archiwów fotograficznych i zarządzaniu nimi, a także artykuł poruszający zagadnienia z obszaru styku pomiędzy sztuczną inteligencją a archiwami i ochroną prywatności. Nie zabrakło również omówień i recenzji publikacji polskich i zagranicznych dotyczących archiwistyki, kroniki wydarzeń naukowych oraz tekstów „In memoriam”.

Czasopismo dostępne jest online na portalu Czasopism Naukowych <https://www.ejournals.eu/Archeion/>.

Pomniki Polskiego Dziejstwa Dokumentacyjnego. 10 lat Polskiej Listy Krajowej Programu UNESCO Pamięć Świata, red. Anna Krochmal, Paweł Pietrzyk, NDAP

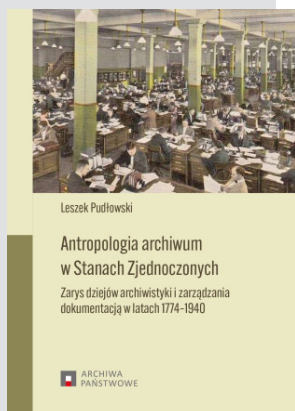
Jubileuszowa publikacja, wydana z okazji 10-lecia Listy Krajowej Programu UNESCO „Pamięć Świata”, przybliżyła w układzie rzeczowochronologicznym wszystkie 75 obiektów uhonorowanych do tej pory wpisem na Listę. Ze względu na treść dokumentów została podzielona na 6 działów tematycznych: geografia, gospodarka, historia i religia, literatura i sztuka, nauka i myśl polityczna oraz prawo i akty ustrojowe, poprzedzonych komentarzem wprowadzającym do danego zagadnienia. Zawiera również materiały ilustracyjne obrazujące zróżnicowanie formy dokumentów stanowiących wytwór intelektualnej działalności ludzkiej w różnych epokach dziejowych.

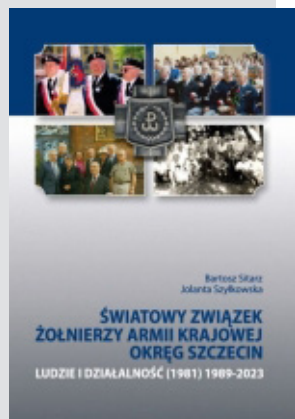
Karol Wojtyła/Jan Paweł II [1920-2005]. Materiały źródłowe do badań w archiwach państwowych, pod red. Barbary Berskiej, NDAP

Rocznicowa publikacja prezentująca archiwalia związane z osobą Papieża Polaka, jak również omówienia, relacje oraz wspomnienia historyków i archiwistów dotyczące niezwykle ciekawych lat z historii Polski i Kościoła ostatniego półwiecza, obejmujących pontyfikat Jana Pawła II. Zebrane w tomie teksty mają różnorodny charakter. Z jednej strony prezentują zgromadzone przez Archiwum Państwowe materiały archiwalne, wskazując na ich wielką różnorodność i tkwiące w nich możliwości badawcze, z drugiej zaś przypominają działania podjęte z okazji 100. rocznicy urodzin Papieża Polaka obchodzonej w 2020 r.

Leszek Pudłowski, Antropologia archiwum w Stanach Zjednoczonych. Zarys dziejów archiwistyki i zarządzania dokumentacją w latach 1774-1940, NDAP

Publikacja przedstawia dzieje archiwów i archiwistów amerykańskich na przestrzeni 200 lat. Nie jest suchą narracją o faktach, lecz barwną, bogato ilustrowaną opowieścią o czasach i ludziach. Nawiązuje do obecnie popularnego w historiografii trendu humanizującego wizję przeszłości. Opisuje, jak tworzyły się praktyczne i teoretyczne podwaliny amerykańskiej archiwistyki. Przybliża kontekst kulturowy i fizyczny, w jakim działali ówcześni kustosze dziedzictwa, ukazując antropologiczny wymiar amerykańskiej dziedziny archiwalnej.

Bartosz Sitarz, Jolanta Szyłkowska, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Szczecin. Ludzie i działalność (1981) 1989-2023, AP w Szczecinie

Publikacja przybliża ponad 30 lat funkcjonowania Okręgu Szczecin Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Jest wyrazem uznania dla kombatantek i kombatantów, którzy dożywszy wolnej Polski, zaangażowali się w życie społeczne, upamiętnianie wydarzeń i postaci związanych z Polskim Państwem Podziemnym oraz w edukację historyczną młodszych pokoleń. W książce czytelnik znajdzie historię związku w Polsce i w Szczecinie oraz wszystkie aspekty jego działalności społecznej, socjalnej, edukacyjnej i komemoratywnej. Dodatkową wartością publikacji jest ponad 400 zdjęć z lat 1981-2023 oraz wykaz kombatantów-członków Okręgu Szczecin, liczący 962 nazwiska.

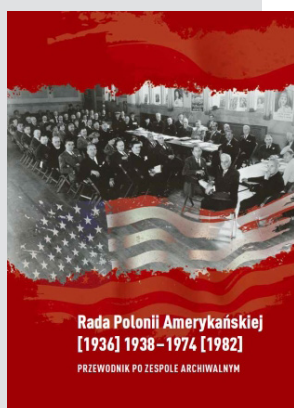
Bartosz Staręgowski, Na bojowym szlaku z powstańcami styczniowymi... Interaktywny zeszyt edukacyjny, AP w Lublinie

Publikacja powstała w związku ze 160. rocznicą wybuchu powstania styczniowego. W książeczce, będącej jednocześnie zeszytem ćwiczeń, zawarto historię przyjaciół, którzy zostali wciągnięci w wir wydarzeń lat 1863-1864. Historia ich udziału w powstaniu styczniowym jest przeplatana z kilkoma zadaniami do wykonania, wśród których znajdują się kolorowanki, krzyżówka, puzzle czy gra planszowa.

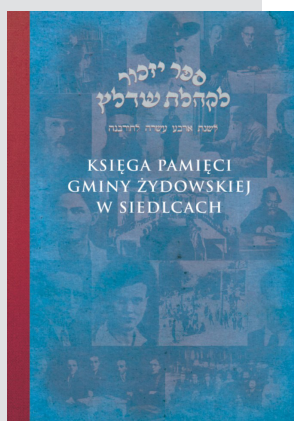
Jagna Rita Sobel, *Katalog pieczęci proboszczów śląskich kościołów parafialnych do 1419 roku*, AP we Wrocławiu

W książce znajdują się opisy katalogowe 77 zabytków z lat 1228-1419 oraz informacje m.in. na temat zachowanych odcisków, tekstu legendy, wyobrażenia napieczętnego i elementów formalnych. Są one uzupełnione komentarzem dotyczącym interpretacji pieczęci oraz jej dysponenta, a także wysokiej jakości fotografią najlepiej zachowanego odcisku. Publikacja prezentuje materiał niepoddawany dotąd szerszym badaniom i może być pomocna w dalszych studiach nad sfragistyką kleru parafialnego na średniowiecznym Śląsku.

Edyta Targońska, *Rada Polonii Amerykańskiej [1936] 1938-1974 [1982]. Przewodnik po zespole archiwalnym*, NDAP

Przewodnik przedstawia zarys dziejów Rady Polonii Amerykańskiej, działającej w latach 1938-1974 i omawia zawartość poświęconego jej zespołu – największego i jednego z najcenniejszych zespołów archiwalnych przechowywanych w Archiwum Muzeum Polskiego w Ameryce z siedzibą w Chicago. Publikacja prezentuje również biogramy wybranych działaczy polonijnych związanych z tą czołową organizacją charytatywną Polonii w Stanach Zjednoczonych. Zawiera również bogaty materiał ilustracyjny.

***Księga pamięci gminy żydowskiej w Siedlcach*, redakcja oryginału Abraham Wolf Jasny, redakcja naukowa wydania polskiego Małgorzata Krystyna Frąckiewicz i Mirosław Reczko, AP w Siedlcach**

Publikacja jest 10. z wydawanej w Polsce serii tzw. pinkasów przedniemieńskich, czyli ksiąg pamięci spisanych po II wojnie światowej w językach jidysz i hebrajskim przez mieszkańców poszczególnych miejscowości lub ich potomków. Przetłumaczona na język polski i wzbogacona licznymi fotografiami księga jest cennym źródłem do poznania dziejów siedleckich Żydów. Wydawnictwo powstało we współpracy AP w Siedlcach i Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów.

Publikacje Archiwów Państwowych lub autorstwa pracowników sieci w 2024 r. otrzymały następujące wyróżnienia:

- I nagrodę w XXIX Konkursie na pamiątki, wspomnienia, relacje i opracowania „Z dziejów OSP” Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej za album **„Ochotnicza Straż Pożarna w Sulisławicach”** otrzymał dr Piotr Sławiński (AP w Kielcach) razem ze współautorami: Alojzym Węderem i Tomaszem Kowalem;
- wyróżnienie w 8. Międzynarodowym Konkursie „Najlepsze Wydawnictwa o Górach” organizowanym przez Wydawnictwo „Karpaty”, Targi w Krakowie oraz Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego z siedzibą w Krakowie otrzymał 54. tom **Rocznika Jeleniogórskiego** wydany przez AP we Wrocławiu;
- wyróżnienie w konkursie Nagrody Literackiej im. ks. prof. B. Kumora otrzymała książka

Michała Wójcika pt. „**C.k. Sąd Powiatowy w Mszanie Dolnej w latach 1883–1914. Instytucja i ludzie**”, której współwydawcą było AN w Krakowie.

Wydarzenia naukowe i popularnonaukowe

Okazją do przedstawienia wyników badań naukowych oraz popularyzowania zasobu archiwalnego był również udział pracowników archiwów w konferencjach, seminariach, sympozjach. Znaczna część tych wydarzeń została zorganizowana lub współorganizowana przez Archiwa Państwowe. Wśród nich wymienić można m.in.:

- konferencję „**Archiwa kościołów i związków wyznaniowych w Polsce od roku 1918 do dnia dzisiejszego**”, zorganizowaną przez AAN w dniach 25-26 kwietnia 2024 r., poświęconą zagadnieniom związanym m.in. ze źródłami archiwalnymi do badań religioznawczych w zbiorach państwowych, zasobom i historii archiwów diecezjalnych i zgromadzeń zakonnych, archiwów kościołów starokatolickich i kościołów sui iuris, kościołów protestanckich, a także zbiorom dokumentów religii niechrześcijańskich;
- **II Ogólnopolską Konferencję Naukową „Zarządzanie dokumentacją. Dokument elektroniczny w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości”**, współorganizowaną przez AP w Szczecinie, Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Szczecińskiego, Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Szczecinie w dniach 14-15 maja 2024 r., której tematyka obejmowała przede wszystkim zagadnienia związane z dokumentem elektronicznym, Elektronicznym Zarządzaniem Dokumentacją (EZD), podpisem elektronicznym oraz Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE);
- **XVI Ogólnopolskie Seminarium Archiwalne**, współorganizowane przez AP w Olsztynie oraz Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Olsztynie w dniach 9-10 maja 2024 r., poświęcone zagadnieniom związanym z przekazywaniem różnych rodzajów materiałów archiwalnych do

Konferencja naukowa „Archiwa kościołów i związków wyznaniowych w Polsce od roku 1918 do dnia dzisiejszego”, fot. Kamil Świątkowski/AAN, projekt graficzny plakatu Dorota Sobota/AAN

II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Zarządzanie dokumentacją. Dokument elektroniczny w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości”, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

XVI Ogólnopolskie Seminarium Archiwalne, fot. AP w Olsztynie

archiwów państwowych i kościelnych.

- **„6. Środkowoeuropejskie Spotkania Genealogiczne”**, współorganizowane przez NAC i Warszawskie Towarzystwo Genealogiczne w dniach 25-26 maja 2024 r., których tematem przewodnim były migracje;
- **„VI Krajowe Sympozjum Archiwalne – archiwa rodzinne i społeczne”**, współorganizowane przez AP w Lublinie, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej, Instytut Pamięci Narodowej oraz Polską Akademię Nauk Oddział w Lublinie w dniach 24-25 maja 2024 r., poświęconą problemom archiwów rodzinnych i społecznych, ich wzajemnym powiązaniom, podobieństwom i różnicom, ich miejscu w ramach narodowego zasobu archiwalnego oraz relacjom z archiwami publicznymi i innymi instytucjami;
- **IX Międzynarodową Konferencję „Oblicza Wojny”**, współorganizowaną przez AP w Łodzi, Wydział Filozoficzno-Historyczny Uniwersytetu Łódzkiego i Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Łodzi w dniach 6-7 czerwca 2024 r., z tematem przewodnim „Wojna – progres czy stagnacja?”. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa przygotowana przez AP w Łodzi pt. „Naczelnik Kościuszko. Życie – działalność – apoteoza”;
- **Dni Digitalizatora** – dziesiątą edycję spotkania pracowników Archiwów Państwowych zajmujących się digitalizacją materiałów archiwalnych, zorganizowaną przez NAC oraz AP w Bydgoszczy w dniach 11-13 września 2024 r., której tematem przewodnim była digitalizacja fotografii. Wydarzeniu towarzyszyły ekspozycje dawnego sprzętu fotograficznego oraz materiałów archiwalnych przygotowane przez NAC i AP w Bydgoszczy;
- **VIII ogólnopolską konferencję archiwistów i historyków „Educare necesse est...”** pod hasłem „Życie codzienne w dokumencie, historiografii i dydaktyce od średniowiecza do końca XX w.”, współorganizowaną

VI Krajowe Sympozjum Archiwalne, fot. AP w Warszawie

IX Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Oblicza wojny”,
fot. AP w Łodzi

Dni Digitalizatora 2024, fot. Monika Wojdyna/NAC

VIII Ogólnopolska Konferencja Archiwistów i Historyków „Educare
necesse est...”, fot. AP w Warszawie

przez AP w Warszawie, AGAD, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego, oraz Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Warszawie w dniach 24-25 września 2024 r.;

- **Forum Edukatorów Archiwalnych „Wystawiennictwo archiwalne – forum wymiany myśli. Spotkania warsztatowo–archiwalne dla edukatorów i popularyzatorów”**, współorganizowane przez AP w Koszalinie, Sekcję Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, Forum Edukatorów Archiwalnych oraz Katedrę Archiwistyki i Zarządzania Dokumentacją Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu w dniach 10-11 października 2024 r.;
- **trzeci z cyklu międzynarodowych wykładów archiwalnych „Konarski Lectures”**, który odbył się 23 października 2024 r. na Politechnice Warszawskiej. Gościem specjalnym był Geoffrey Yeo – honorowy starszy pracownik naukowy w zakresie archiwów i zarządzania dokumentacją w Katedrze Studiów nad Informacją Kolegium Uniwersyteckiego w Londynie, który swoje wystąpienie poświęcił rozwojowi sztucznej inteligencji i jej znaczeniu dla przyszłości archiwistyki. W wydarzeniu wzięło udział blisko 200 osób – archiwistów, historyków, studentów z siedmiu polskich uniwersytetów oraz innych zainteresowanych;
- **III Lubelskie Sympozjum Archiwalne**, współorganizowane przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Lublinie, AP w Lublinie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej oraz Lubelski Urząd Wojewódzki w dniu 29 października 2024 r., z tematem przewodnim „System EZD w administracji publicznej – wdrażanie i dobre praktyki”;
- konferencję **„Kancelaria Królewska. Między władzą a społeczeństwem”**, która odbyła się w dniach 6-7 listopada 2024 r. w AN w Krakowie, będąca wznowieniem i kontynuacją przedsięwzięcia realizowanego w latach 2002-2009 we współpracy

„Wystawiennictwo archiwalne – forum wymiany myśli. Spotkania warsztatowo–archiwalne dla edukatorów i popularyzatorów”,
fot. Marcin Betliński

„Konarski Lectures” 2024. Wystąpienie Geoffreya Yeo,
fot. Michał Gmitruk

III Lubelskie Sympozjum Archiwalne,
fot. Mirosław Urbaniak/AP w Lublinie

Konferencja „Kancelaria Królewska. Między władzą a społeczeństwem”, fot. Wojciech Staszkievicz

Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i AGAD;

- ogólnopolską konferencję naukową **„Chłopi w źródłach, literaturze i sztuce”**, zorganizowaną przez Archiwa Państwowe wspólnie z Narodowym Instytutem Kultury i Dziedzictwa Wsi w dniach 14-15 listopada 2024 r., poświęconą źródłom do badania dziejów polskiego chłopstwa przechowywanym w polskich archiwach oraz obecności chłopów w XIX- i XX-wiecznej sztuce, obejmującą 4 sesje tematyczne („Chłopi” Reymonta a realia życia na dawnej wsi, Sztuka chłopów i chłopi w sztuce, Źródła do dziejów chłopów na ziemiach polskich, Współczesne spojrzenie na chłopów). Częścią wydarzenia był pokaz specjalny filmu „Chłopi” w warszawskim w Kinie Kultura, połączony ze spotkaniem z twórcami ekranizacji;
- konferencję **„Kant i jego czasy”**, podsumowującą obchody 300. rocznicy urodzin Immanuela Kanta na Warmii i Mazurach, zorganizowaną przez AP w Olsztynie, Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie oraz Wojewódzką Bibliotekę Publiczną w Olsztynie, która odbyła się w dniach 14-15 listopada 2024 r.;
- konferencję **„Różne potrzeby, różne rozwiązania. Udostępnianie w archiwum, bibliotece, muzeum”**, współorganizowaną przez AP w Poznaniu, Bibliotekę Kórnicką i Zakład Archiwistyki Wydziału Historii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w dniach 28-29 listopada 2024 r.;
- międzynarodową konferencję naukową **„Archiwum dyplomatyczne i archiwum osobiste. Gdzie kończy się prywatność?”**, zorganizowaną przez AP w Toruniu, Wydział Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, AP w Piotrkowie Trybunalskim, Ukraińskie Towarzystwo Naukowe Historii Dyplomacji i Stosunków Międzynarodowych, która odbyła się 6 grudnia 2024 r.

Konferencja „Chłopi w źródłach, literaturze i sztuce”,
fot. Beata Żelazek

Konferencja „Kant i jego czasy”, fot. AP w Olsztynie

Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Archiwum dyplomatyczne
i archiwum osobiste. Gdzie kończy się prywatność?”,
fot. Beata Herdżin

Archiwa Państwowe aktywnie uczestniczyły także w **XXI Zjeździe Historyków Polskich**, który odbył się dniach 17-20 września 2024 r. w Białymstoku. Jako partner instytucjonalny wydarzenia przygotowały:

- panele dyskusyjne: „Archiwa a cyfrowe multiwersum. Historyk wobec źródeł dostępnych on-line” (panel poświęcony wpływowi poszerzającej się bazy źródeł historycznych udostępnianych w Internecie na warsztat historyka) oraz „Paradoksy otwartości. Wyzwania w udostępnianiu materiałów archiwalnych” (panel dotyczący możliwości ułatwienia historykom dostępu do zasobów różnych archiwów);
- warsztaty dla nauczycieli historii „Plansza i źródło. Jak wykorzystać archiwalia i grę planszową w nauczaniu historii życia codziennego okresu I wojny światowej”, zapoznające uczestników nie tylko z założeniami gry opracowanej na podstawie serii wydawniczej Archiwów Państwowych „Wielka Wojna – Codzienność Niecodzienności”, ale także z metodami doboru, wyszukiwania i pracy z materiałami źródłowymi przechowywanymi w archiwach;
- wystawy: „Chłopi w Archiwach”, „Wielkopole w Podróż”, „Najcenniejsze archiwalia z zasobu Archiwum Państwowego w Białymstoku” oraz „Białystok i jego dokumentaliści”;
- stoisko na Targach Książki Historycznej, gdzie na odwiedzających czekało ponad 1500 bezpłatnych egzemplarzy publikacji wydanych przez Archiwa Państwowe.

Brały także udział we **współKongresie Kultury** poświęconym kluczowym obszarom dla rozwoju polskiej kultury oraz najważniejszym wyzwaniom stojącym przed instytucjami kultury i pamięci. W programie wydarzenia, dzięki głosom uczestników, znalazły się debaty panelowe z udziałem przedstawicieli Archiwów Państwowych – Naczelnego Dyrektora oraz jego Zastępców:

- „Różnorodność podmiotów kultury – szanse i wyzwania dla budowy nowoczesnych, transparentnych i skutecznych mechanizmów finansowych”,
- „Ochrona dóbr kultury w warunkach wojennych i kryzysowych w RP. Diagnoza, wyzwania, kierunki zmian”,
- „Zarządzanie dziedzictwem na nowo – poprzez wspólnoty lokalne!”.

Otwarcie XXI Zjazdu Historyków Polskich, fot. Andrzej Badyda

Panel „Paradoksy otwartości. Wyzwania w udostępnianiu materiałów archiwalnych”, fot. Andrzej Badyda

Panel „Archiwa a cyfrowe multiwersum. Historyk wobec źródeł dostępnych on-line”, fot. Andrzej Badyda

Debata panelowa „Różnorodność podmiotów kultury – szanse i wyzwania dla budowy nowoczesnych, transparentnych i skutecznych mechanizmów finansowych”, fot. Danuta Matloch/MKiDN

Archiwa Państwowe organizowały (także we współpracy z innymi instytucjami) liczne wykłady, odczyty, prelekcje, spotkania o charakterze naukowym i popularnonaukowym, wśród których przykładowo wymienić można:

- zebranie naukowe **„W kręgu Towarzystwa Rolniczego Hrubieszowskiego”** połączone ze spotkaniem z dr. Januszem Panasiewiczem – autorem monografii naukowej pt. „Stanisława Staszica Towarzystwo Rolnicze. Geneza i pierwsze dekady” wydanej przez AP w Zamościu i Wydawnictwo Akademii Zamojskiej, zorganizowane przez zamojskie Archiwum we współpracy z Akademią Zamojską i Wydawnictwem Akademii Zamojskiej (22 lutego 2024 r.);
- spotkanie historyczne **„Obraz Szczecina w czasach Bogusława X Wielkiego”**, z wykładami dr. hab. Pawła Guta i dr. Kamila Białego współorganizowane przez AP w Szczecinie i Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego (27 lutego 2024 r.);
- wykład **„Kobieta oświecona w małym mieście. Ewolucja świadomości kobiet na prowincji końca XIX i pocz. XX wieku na przykładzie związków Bochni z Krakowem”** Pauliny Krzywdy, kustosa Archiwum Nauki PAN i PAU współorganizowany przez AN w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, Stowarzyszenie Bochniaków i Miłośników Ziemi Bocheńskiej (7 marca 2024 r.);
- sesję naukową **„Płoccy notariusze w dwudziestoleciu międzywojennym. W 90. rocznicę wprowadzenia ustawy notarialnej”**, połączoną z promocją publikacji i wystawą dokumentów dotyczących przedwojennych płockich notariuszy, zorganizowaną przez AP w Płocku (6 marca 2024 r.);
- odczyt **„Łęczyca w kronice Polski, Litwy i Żmudzi Macieja Strykowskiego”** dr. Tomasza Stolarczyka współorganizowany przez AP w Płocku wspólnie z Oddziałem w Łęczycy Towarzystwa Naukowego Płockiego (20 marca 2024 r.);
- spotkanie **„O Klotyldzie Dargielowej raz jeszcze”** współorganizowane przez AP w Suwałkach i Stowarzyszenie Przyjaciół Suwalszczyzny w ramach projektu „Historia z mojego Archiwum”, poświęcone przedsiębiorczej Suwalczance okresu międzywojennego Klotyldzie Dargielowej, którą przedstawiła Irena Zarachowicz, jej kuzynka (11 kwietnia 2024 r.);

Zebranie naukowe „W kręgu Towarzystwa Rolniczego Hrubieszowskiego”, fot. Ewelina Nawrocka

Spotkanie historyczne „Obraz Szczecina w czasach Bogusława X Wielkiego”, fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Sesja naukowa „Płoccy notariusze w dwudziestoleciu międzywojennym. W 90. rocznicę wprowadzenia ustawy notarialnej”, fot. Jarosław Józwiak

Spotkanie „O Klotyldzie Dargielowej raz jeszcze”, fot. Łukasz Wnukowski

- spotkanie **„W samo południe” czyli niezłe kino w Archiwum!** w AP w Rzeszowie z dziennikarką Grażyną Bochenek, która opowiedziała o zasobach rzeszowskiego (i nie tylko) Archiwum, które umożliwiły poznanie polskiej części biografii Freda Zinnemanna (15 kwietnia 2024 r.);
- wykład **„Archiwa ukraińskie i polskie dokumenty w archiwach ukraińskich”** prof. Iryny Matiasz (Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego/Instytut Historii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy) zorganizowany przez AP w Szczecinie (18 kwietnia 2024 r.);
- prelekcję **„Mirowskie Zakłady Ceramiczne na fotografiach Czesława Łuniewicza i nie tylko”** Radosława Rudzińskiego w AP w Zielonej Górze (23 maja 2024 r.);
- spotkanie z Janiną Gąsiorowską, matką chrzestną statku m/s **„Ziemia Zamojska”** poświęcone historii tej jednostki, współorganizowane przez AP w Zamościu (28 maja 2024 r.);
- prelekcję **„Ciekawostki o gminie Kamieniec Żąbkowski w zasobie AP we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Żąbkowskim”** zorganizowaną przez AP we Wrocławiu oraz Gminne Centrum Kultury w Kamieńcu Żąbkowskim (5 września 2024 r.);
- spotkanie **„Z Warszawy do Neuquén. Ryszard Białous – dowódca Batalionu „Zośka” i jego związki z Argentyną”** współorganizowane przez AAN z Fundacją Archeologia Fotografii, Muzeum Fabryki Norblina oraz Stowarzyszeniem Polsko-Argentyńskim (18 września 2024 r.);
- spotkanie **„Wokół legendy króla Władysława III Warneńczyka (1424-1444)”** przygotowane przez AN w Krakowie z okazji 600. rocznicy jego urodzin, 590. rocznicy koronacji oraz 580. rocznicy śmierci. Wydarzeniu towarzyszyła prezentacja oryginalnych dokumentów i pieczęci króla Władysława III, a także domniemanego fragmentu jego szaty z kolekcji książąt Sanguszków (23 października 2024 r.);
- wykład **„Jó reggelt kívánok, czyli moja podróż archiwalna na Węgry”** Adriana Kossowskiego (AP w Warszawie), poświęcony doświadczeniom w zakresie porządkowania spuścizny po Istvánie Lagzim w Polskim Instytucie Badawczym i Muzeum w Budapeszcie (4 grudnia 2024 r.).

Prelekcja „Mirowskie Zakłady Ceramiczne na fotografiach Czesława Łuniewicza i nie tylko” w AP w Zielonej Górze, fot. dr Paweł Kalisz

Spotkanie z Janiną Gąsiorowską współorganizowane przez AP w Zamościu, fot. Ewelina Nawrocka

Prelekcja „Ciekawostki o gminie Kamieniec Żąbkowski w zasobie Archiwum Państwowego we Wrocławiu Oddział w Kamieńcu Żąbkowskim”, fot. AP we Wrocławiu

Wykład „Jó reggelt kívánok, czyli moja podróż archiwalna na Węgry” w AP w Warszawie, fot. AP w Warszawie

- **„Spotkania ze źródłem archiwalnym”** w AP w Kielcach, w ramach których w 2024 r. odbyło się 6 seminariów: „Stefan Żeromski w źródle archiwalnym”, „Chłopki w źródle archiwalnym”, „Sportowcy w źródle archiwalnym”, „Sprawiedliwi wśród narodów świata w źródle archiwalnym”, „Legiony Polskie w źródle archiwalnym”, „Bł. ksiądz Jerzy Popiełuszko był jednym z wielu... Prześladowania księży katolickich w źródle archiwalnym”. Partnerem wydarzeń była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gustawa Herlinga-Grudzińskiego w Kielcach.

- **„Spotkania w Archiwum”**, organizowane przez AAN, w ramach których w 2024 r. odbyły się następujące wykłady i wystąpienia: „Przestrzeń ekspozycyjna w nowym budynku Archiwum Akt Nowych i jej funkcja”, „Organizacja Państwowego Urzędu Repatriacyjnego – na podstawie dokumentów Zarządu Centralnego PUR w Łodzi”, „Józef Tejchma. Biografia polityka”, „Inwentaryzacja archiwum polskich organizacji niepodległościowych w Szwecji”.

Łącznie podczas konferencji, seminariów, sympozjów, odczytów, prelekcji, zebrań naukowych pracownicy sieci Archiwów Państwowych wygłosili 436 wystąpień.

Obsługa dokumentacji o czasowym okresie przechowywania

Dla zabezpieczenia interesu społecznego w szczególnych przypadkach Archiwa Państwowe angażowały się w przechowywanie i obsługę dokumentacji niearchiwalnej. W roku sprawozdawczym na podstawie postanowień sądowych i decyzji Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych przejęły 349,64 m.b., 20 441 jednostek dokumentacji oraz – na innych podstawach – 68 334,71 m.b., 100 651 jednostek, przede wszystkim dokumentacji z wyborów parlamentarnych z 2023 r., samorządowych z 2024 r. i do Parlamentu Europejskiego z 2024 r.

Przejmowanie dokumentacji wyborczej przez AP w Warszawie, fot. AP w Warszawie

Według stanu na koniec 2024 r. łączna ilość dokumentacji niearchiwalnej zgromadzonej przez 30 Archiwów Państwowych wynosiła 190 299,47 m.b., 437 978 jednostek, z czego 37 143,72 m.b., 254 330 jednostek stanowiła dokumentacja osobowa i płacowa.

W roku sprawozdawczym na podstawie dokumentacji niearchiwalnej Archiwa Państwowe zrealizowały łącznie 24 053 kwerendy, w większości do celów emerytalnych. Wnioski o wydanie kopii i odpisów z dokumentacji pracowniczej składały zarówno osoby prywatne, jak i instytucje.

Dokumentacja niearchiwalna zgromadzona w Archiwach Państwowych w ramach przechowywania podlega zniszczeniu po upływie określonego czasu jej przechowywania. W 2024 r. brakowaniu poddane zostało 29 m.b. dokumentacji, która utraciła wartość użytkową

i której okres przechowywania już upłynął. Do wybrakowania zostaje jeszcze prawie 460 m.b. dokumentacji.

Archiwa Państwowe kontynuowały także współpracę z właściwymi terytorialnie urzędami marszałkowskimi w zakresie wymiany informacji o działalności przechowawców akt osobowych i płacowych oraz przeprowadzania kontroli podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność. Łącznie w 2024 r. przedstawiciele Archiwów Państwowych brali udział w 21 kontrolach przechowawców przeprowadzanych przez urzędy marszałkowskie.

WYKAZ WYBRANYCH WYDARZEŃ

fot. Ewelina Nawrocka/AP w Zamościu

WYKAZ WYBRANYCH WYDARZEŃ

STYCZEŃ

Ferie w Archiwach Państwowych – lekcje archiwalne, warsztaty genealogiczne, kaligraficzne, heraldyczne, kryptograficzne, dotyczące dziejów małych ojczyzn oraz działalności archiwów

fot. AP w Olsztynie

Pokaz archiwaliów dotyczących życia i działalności Wincentego Witosa w AAN z okazji 150. rocznicy urodzin jednego z Ojców Niepodległości

Podczas spotkania zaprezentowane zostały unikatowe archiwalia z zasobu AAN ukazujące życie i dokonania Wincentego Witosa, które dotąd nie były udostępniane szerszej publiczności.

Inauguracja obchodów Roku Immanuela Kanta w AP w Olsztynie

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Olsztynie

Podpisanie umowy na realizację robót budowlanych w ramach inwestycji „Rozbudowa i przebudowa siedziby AP w Katowicach”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Infrastruktura Archiwów Państwowych”.

fot. Ewelina Kisiel/AP w Katowicach

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Łodzi

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Albert Jaworski/AP w Łodzi

Kosmiczny Dzień Nauki w AP w Gdańsku

Odwiedzający mogli zobaczyć wyjątkowe dokumenty związane z Mikołajem Kopernikiem i Janem Heweliuszem, m.in. niezwykle piękny dyplom wydany z okazji przyjęcia Jana Heweliusza w poczet członków Brytyjskiego Towarzystwa Naukowego w 1664 r.

fot. AP w Gdańsku

Premiera publikacji AGAD „Pokaż mi przeszłość na prawdziwo. Historia w dokumentach archiwalnych dla dorosłych”

W publikacji zebrane zostały różnorodne teksty i dokumenty archiwalne obrazujące życie w epoce staropolskiej.

fot. B. Żelazek

Spotkanie upamiętniające profesora Piotra Bańkowskiego z okazji 48. rocznicy jego śmierci

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fol. NDAP

Pokaz „Lecha. Gazety Gnieźnieńskiej” z lat 1918-1919 – nowego nabytku AP w Poznaniu

Uczestnicy wydarzenia wysłuchali prelekcji poświęconej rocznikom „Lecha” z okresu Powstania Wielkopolskiego, a także obejrzeli wystawę „Przekartkowane. Lech. Gazeta Gnieźnieńska z lat 1918-1919”.

fol. J. Wesolowska/AP w Poznaniu

Spotkanie promocyjne książki „Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Okręg Szczecin. Ludzie i działalność (1981) 1989-2023” wydanej przez AP w Szczecinie

Informacje o publikacji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fol. AP w Szczecinie

Ogłoszenie 3. edycji konkursu „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna”

Porozumienie o organizacji wydarzenia podpisali Wiceminister Edukacji Narodowej dr Katarzyna Lubnauer oraz Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych dr Paweł Pietrzyk. Informacje o konkursie zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fol. Ministerstwo Edukacji Narodowej

Premiera publikacji „Stanisława Staszica Towarzystwo Rolnicze. Geneza i pierwsze dekady” współwydanej przez AP w Zamościu i Wydawnictwo Akademii Zamojskiej

Zaprezentowanie publikacji odbyło się podczas zebrania naukowego pt. „W kręgu Towarzystwa Rolniczego Hrubieszowskiego” z udziałem przedstawicieli środowisk naukowych.

fot. AP w Zamościu

Premiera publikacji „Michał Rawita-Witanowski (1859-1943). Autobiografia archiwalna” wydanej przez AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz oficjalne otwarcie towarzyszącej jej wystawy „Piotrkowskie dziedzictwo Michała Rawity-Witanowskiego”

Widzowie wystawy mogli poznać nietuzinkową postać Michała Rawity-Witanowskiego, piotrkowskiego aptekarza, badacza historii regionalnej i krajoznawcy oraz dzieje Piotrkowa Trybunalskiego i regionu piotrkowskiego w świetle jego korespondencji i zbiorów.

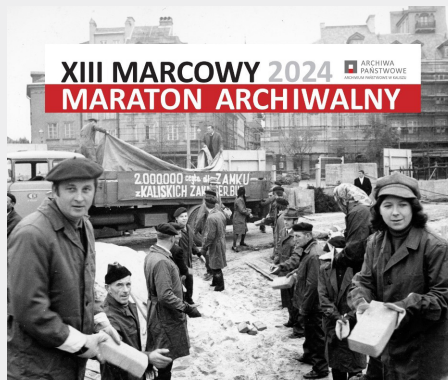

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

MARZEC

XIII Marcowy Maraton Archiwalny zorganizowany przez AP w Kaliszu

Program wydarzenia obejmował promocję książki „Niepodległościowcy Wielkopolski południowo-wschodniej (ziemi kaliskiej) w świetle materiałów archiwalnych”, szkolenie kancelaryjno-archiwalne dla osób zatrudnionych w państwowych, samorządowych i prywatnych jednostkach organizacyjnych oraz organizacjach społecznych, zajęcia dla dzieci i młodzieży połączone ze zwiedzaniem Archiwum w ramach Kaliskiego Festiwalu Nauki oraz ogłoszenie jubileuszowej edycji konkursu „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego”, a także premiery wystaw online: „Kobieta pracująca – żadnej pracy się nie boi” oraz „Sprawiedliwi są wśród nas”.

Premiera książki „Trzymajcie się z Zachodem. Józef Piłsudski w poszukiwaniu polskiej racji stanu” wydanej przez AGAD

W książce autor podjął próbę rekonstrukcji polityki Józefa Piłsudskiego zdefiniowanej przez jego wizję racji stanu.

fot. M. Morawska/AGAD

Wystawa „Być kobietą... Portrety kobiet ziemi bocheńskiej w wirze życia i dziejów” w AN w Krakowie

Motywnym przewodnim ekspozycji poświęconej mieszkankom powiatu bocheńskiego z przełomu XIX i XX w. była emancypacja kobiet. Wystawa dawała możliwość poznania sylwetek zwykłych i niezwykłych kobiet na tle intensywnych przemian politycznych, społecznych i mentalnych na przykładzie niewielkiego galicyjskiego miasta.

Wystawa „Ostatki i Wielkanoc na Górnym Śląsku – bogactwo tradycji i obrzędów” w AP w Opolu

Wystawa przygotowana przez opolskie Archiwum pokazywała jak dawniej świętowano czas Wielkanocy na Górnym Śląsku – od zakończenia karnawału, po tradycyjne oblewanie wodą w śmigus-dyngus.

fot. Małgorzata Blach-Margos

Uroczysta gala finałowa konkursu „Nikt nie ma większej miłości od tej, gdy ktoś życie swoje oddaje...” w AAN

Informacje o konkursie zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Rafał Kierzkowski/AAN

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Piotrkowie Trybunalskim

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Piotrkowie Trybunalskim

Panel dyskusyjny i premiera publikacji pt. „Galicja dziedzictwo monarchii Habsburgów w perspektywie badań genealogicznych” w AN w Krakowie

Monografia jest pokłosiem konferencji naukowej z 2023 r., którą zorganizowało Stowarzyszenie Twoje Korzenie w Polsce we współpracy z AN w Krakowie i Żydowskim Muzeum Galicja. W publikacji znajduje się 15 artykułów poświęconych zagadnieniom historycznym, genealogicznym, specyfice źródeł, dotychczasowemu stanowi badań nad wybranymi problemami, a także konkretnym metodom prowadzenia badań genealogicznych, obejmujących swoim zasięgiem Galicję.

fot. Wojciech Staszkievicz

KWIECIEŃ

Inauguracja projektu Wspólne Dziedzictwo Archiwalne

Informacje o inicjatywie zawarte są w części „Współpraca międzynarodowa i wspieranie działań archiwalnych w kraju i za granicą”.

fot. Mirosław Urbanik

„Wojna a ochrona dziedzictwa kultury” – konferencja współorganizowana przez Archiwa Państwowe

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Zabezpieczanie zasobu archiwalnego”.

Wizyta delegacji archiwistów z Łotwy w Archiwach Państwowych w związku z inauguracją projektu Wspólne Dziedzictwo Archiwalne

Informacje o wizycie zawarte są w części „Współpraca międzynarodowa i wspieranie działań archiwalnych w kraju i za granicą”.

fot. AP w Radomiu

Narada dyrektorów Archiwów Państwowych z udziałem Wiceminister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Joanny Scheuring-Wielgus

Podczas spotkania minister Scheuring-Wielgus, Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych i dyrektorzy Archiwów Państwowych rozmawiali m.in. na temat realizacji zadań, które przed archiwami stawiają czasy współczesne, w tym wprowadzania w administracji publicznej systemów EKD, problemów zabezpieczania tworzonej masowo dokumentacji elektronicznej oraz kwestii archiwizacji Internetu.

fot. Beata Żelazek

„Od grosza do grosza 100 lat w Niepodległej” – wystawa przygotowana przez AP w Płocku z okazji setnej rocznicy wprowadzenia polskiej złotówki

Na wystawie zaprezentowane zostały imponujące zbiory numizmatyczne z kolekcji Konrada Walusia i Jana Walusia, znanych lokalnych kolekcjonerów oraz materiały archiwalne z zasobu AP w Płocku, w szczególności XIX i XX-wieczne cyrkularze informujące o obiegu pieniężnym oraz formach i rodzajach monet i banknotów.

Konferencja naukowa „Archiwa kościołów i związków wyznaniowych w Polsce od roku 1918 do dnia dzisiejszego” w AAN

Informacje o konferencji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

projekt graficzny Dorota Sobota/AAN

Pokaz Konstytucji 3 maja w AGAD w 233. rocznicę uchwalenia

Wydarzenie stanowiło jedyną w roku okazję do zobaczenia oryginalnego egzemplarza Konstytucji, będącej jednym z najważniejszych aktów w dziejach Polski i jednym z najcenniejszych dokumentów przechowywanych w Archiwach Państwowych.

fol. Dominika Pruszczyńska

Wystawa „Mistrzowie, architekci i przedsiębiorcy budowlani Zielonej Góry z przełomu XIX i XX wieku” przygotowana przez AP w Zielonej Górze

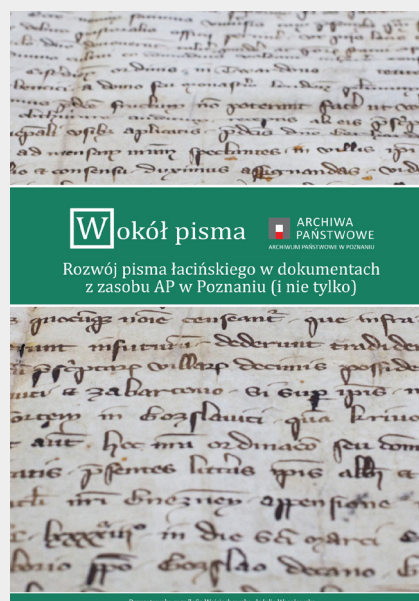
Wystawa przybliżyła sylwetki wybranych budowniczych zielonogórskich kamienic i domów z przełomu XIX i XX w. Plakaty ozdobione były grafikami wykonanymi na podstawie dokumentacji technicznej z zasobu zielonogórskiego Archiwum.

fol. Paweł Kalisz

Wystawa „Wokół pisma. Rozwój pisma łacińskiego w dokumentach z zasobu AP w Poznaniu (i nie tylko)” przygotowana przez AP w Poznaniu

Na ekspozycji można było zobaczyć unikatowe, rzadko udostępniane dokumenty, m.in. Dokument Zbiluta z 1153 r. wpisany w 2016 r. na Polską Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata”, będący najstarszym aktem prawnym sporządzonym w Polsce i najstarszym dokumentem przechowywanym w Archiwach Państwowych.

Wystawa „Mamo ja nie chcę wojny!” prezentowana w parlamencie estońskim

Ekspozycja – przygotowana w 2022 r. – jest efektem polsko-ukraińskiego projektu Archiwów Państwowych i inicjatywy *Mom, i see war* – Мамо, я бачу війну. Prezentuje niezwykle przejmujące świadectwa wojny widzianej oczami dzieci. Zestawia historyczne rysunki polskich dzieci, dotyczące ich przeżyć z czasu II wojny światowej, przechowywane w AAN oraz współczesne rysunki dzieci ukraińskich, gromadzone przez *Mom I see war*.

fol. Erik Peinar/Riigikogu

6. Środkowoeuropejskie Spotkania Genealogiczne

Informacje o konferencji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

autorka grafiki: Agnieszka Klementowska / NAC

Noc Muzeów 2024 w Archiwach Państwowych

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Wystawa „Magierscy. Fotografowie z Lublina” przygotowana przez NAC

Ekspozycja prezentowała twórczość dwóch wybitnych lubelskich fotografów Stanisława i Jana Magierskich, których rodzinna spuścizna fotograficzna została przekazana w 2019 r. do NAC w ramach ogólnopolskiego projektu Archiwa Rodzinne Niepodległej.

fol. Dorota Zielińska / NAC

Spotkanie polskich i islandzkich archiwistów w AP w Gdańsku

Informacje o wizycie zawarte są w części „Współpraca międzynarodowa i wspieranie działań archiwalnych w kraju i za granicą”.

fot. Anna Rezula/Kosycarz Foto Press

Otwarcie wystawy „Chłopi w Archiwach” w Koszalinie

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Koszalinie

CZERWIEC

Dzień Dziecka z Archiwkiem w KPRM

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Iwona Kościelniak-Gawinek

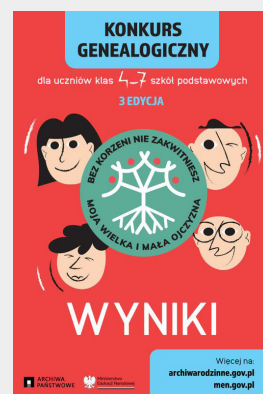
XVII Międzynarodowy Dzień Archiwów

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Rozstrzygnięcie 3. edycji konkursu genealogicznego „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna”

Informacje o inicjatywie zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja”

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

Wręczenie certyfikatów wpisu na Polską Listę Krajową Programu UNESCO „Pamięć Świata” w jubileuszowej 5. edycji

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

Archiwalny Fotoplastikon w Kazimierzu Dolnym

Na ekspozycji można było zobaczyć unikatowe archiwalne fotografie miasta w formacie 2D i 3D, pochodzące z zasobów NAC oraz Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą.

Wernisaż wystawy plenerowej „Chłopi w Archiwach” na Promenadzie Gwiazd w Międzyzdrojach

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Bartosz Sitarz/AP w Szczecinie

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Zamościu

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. Ewelina Nawrocka/AP w Zamościu

71. urodziny warszawskiej Starówki z udziałem Archiwów Państwowych

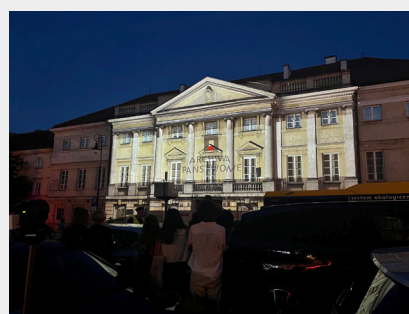
Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Adrian Kossowski/AP w Warszawie

Premierowe pokazy MAPPINGU 3D „Długa 7 w Powstaniu Warszawskim”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AAN

Uroczysta prezentacja publikacji Bataliony AK „Gustaw”–„Harnaś” powstałej dzięki współpracy AAN i Środowiska Żołnierzy Batalionów „Gustaw”–„Harnaś”

W trakcie uroczystości do zasobu AAN trafiły archiwalia wybitnego historyka i dziennikarza Roberta Bieleckiego, zajmującego się m.in. historią Powstania Warszawskiego.

fol. AAN

Wystawa fotografii Ryszarda Białousa i Tadeusza Sumińskiego „Zetrzyj z włosów pył bitewny”, współorganizowana przez AAN z Fundacją Archeologia Fotografii, Muzeum Fabryki Norblina i rodziną Tadeusza Sumińskiego

Wystawa została zorganizowana w 80. rocznicę Powstania Warszawskiego.

fol. Rafał Kierzkowski/AAN

Archiwalny Fotoplastikon w Jarosławiu

W fotoplastikonie wykorzystującym technikę stereoskopową można było obejrzeć archiwalne pocztówki z widokami i architekturą miasta z pierwszych kilkunastu lat XX w. i z okresu międzywojennego, pochodzące z zasobu NAC oraz AP w Przemyślu.

Wystawa AP w Łodzi „Z dożynkami przez wieki” w Spale

Ekspozycja przybliżająca historię dożynek, ich znaczenie w społeczności wiejskiej oraz rolę w polskiej tradycji towarzyszyła Dożytkom Województwa Łódzkiego w Spale.

fol. A. Kaniewska

Panel dyskusyjny z prezentacjami o życiu i twórczości fotograficznej Tadeusza Sumińskiego, żołnierza z batalionu „Zośka” współorganizowany przez AAN

Wydarzenie towarzyszyło wystawie „Zetrzyj z włosów pył bitewny”. Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Kamil Świątkowski / AAN

Wystawa plenerowa „Łódzkie getto w dokumencie i fotografii” przygotowana przez AP w Łodzi

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Łodzi

Wystawa „Burza 1944. Z dziejów największej akcji partyzanckiej AK” w AP w Lublinie

Wystawa upamiętniała wydarzenia związane z przeprowadzeniem akcji na obszarze Lubelszczyzny.

fot. Marek Krzykała/AP w Lublinie

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Krakowie

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. Barbara Zbroja

Obchody 80. rocznicy likwidacji Litzmannstadt-Getto

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Łodzi

Wystawa „Chłopi w Archiwach” w Białymstoku

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Marek Kietliński

Uroczysta gala wręczenia nagród w 3. edycji konkursu genealogicznego „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja wielka i mała Ojczyzna” w Lublinie

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Mirosław Urbanik

Archiwalny Fotoplastikon w Bydgoszczy

W Fotoplastikonie prezentowane były unikatowe archiwalne fotografie miasta i regionu z zasobu NAC oraz AP w Bydgoszczy.

Warsztaty kreatywne „Artystyczne szlaki Hieronima Skurpskiego” zorganizowane przez AP w Olsztynie z okazji kolejnej edycji Europejskich Dni Dziedzictwa

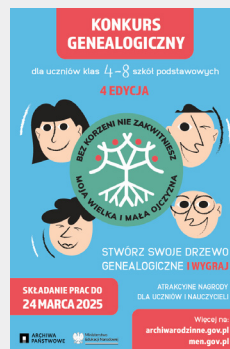
We wspólną podróż po twórczości artysty olsztyńscy archiwiści udali się razem z uczestnikami Warsztatów Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu „Wyjątkowe Serce” w Olsztynie.

fot. AP w Olsztynie

Ogłoszenie 4. edycji konkursu „Bez korzeni nie zakwitniesz. Moja Wielka i Mała Ojczyzna”

Informacje o inicjatywie zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Archiwa Państwowe na XXI Zjeździe Historyków Polskich

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Andrzej Badyda

8. konferencja „Educare necesse est...” współorganizowana przez AP w Warszawie i AGAD

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Konferencja naukowa „Wyzwania dla ochrony dóbr kultury w czasie konfliktu zbrojnego – 70-lecie konwencji haskiej”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Zabezpieczanie zasobu archiwalnego”.

fot. Krzysztof Miłosz/AMW

Wystawa „W barwach odchodzącego lata” w AP w Przemyślu

Ekspozycja prezentowała ciężką pracę mieszkańców wsi uwiecznioną m.in. na fotografiach z lat 1937-1938, pochodzących z albumu Zygmunta Żywiaka, inspektora w spółce Eksploatacji Soli Potasowej we Lwowie.

fot. AP w Przemyślu

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Katowicach

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. Ewelina Kisiel

Spacer archiwalny szlakiem dawnych lokali gastronomicznych Breslau zorganizowany przez AP we Wrocławiu

Wydarzenie zostało przygotowane w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa.

fot. Andrzej Grodziński

Warsztaty kreatywne „Sztuka w Archiwum” przygotowane przez AP w Olsztynie i Miejski Ośrodek Kultury w Olsztynie

Wydarzenie zostało zorganizowane w ramach Olsztyńskich Dni Nauki i Sztuki.

fot. AP w Olsztynie

Dzień Archiwisty w Archiwach Państwowych

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

PAŹDZIERNIK

Upamiętnienie dr. Sławomira Radonia w AN w Krakowie

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Wojciech Staszewicz

II edycja Akademii Zarządzania Bezpieczeństwem dla Archiwów Państwowych

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Zabezpieczanie zasobu archiwalnego”.

Wystawa „Chłopi w Archiwach” w Kielcach

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Konrad Maj/AP w Kielcach

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Poznaniu

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. W. Kasińska/AP w Poznaniu

Międzynarodowy wykład archiwalny „Konarski Lectures”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Michał Gmitruk

II edycja Akademii Menadżera

Informacje o inicjatywie zawarte są w części „Kadry”.

Spektakl ISKRY NIEPODLEGŁEJ w Koszalinie

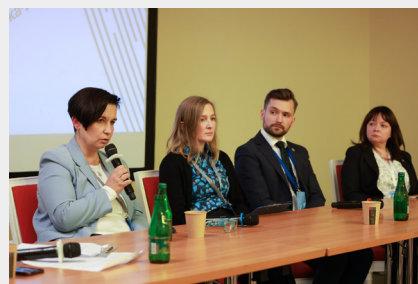
Projekt Biura Programu „Niepodległa” prezentujący historie wybitnych Polek i Polaków, których cechą wspólną była chęć zmieniania świata i przekuwanie potencjału na działanie. W listopadzie 2024 r. „Iskry Niepodległej” gościło AP w Koszalinie.

fot. Marcin Betliński

Archiwa Państwowe na wspólnym Kongresie Kultury

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Danuta Matloch/MKIDN

Otwarcie wystawy „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Kaliszu

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. Magdalena Bartnik (Urząd Miasta Kalisza) i Karol Andrzejewski (AP w Kaliszu)

Konferencja „Chłopi w źródłach, literaturze i sztuce” w 100-lecie przyznania Władysławowi Reymontowi Literackiej Nagrody Nobla za powieść „Chłopi”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Beata Żelazek

Konferencja „Kant i jego czasy”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. AP w Olsztynie

100-lecie AP w Bydgoszczy

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Aleksander Głowski/
AP w Bydgoszczy

GRUDZIEŃ

Wystawa „Chłopi w Archiwach” w Grodzisku Mazowieckim

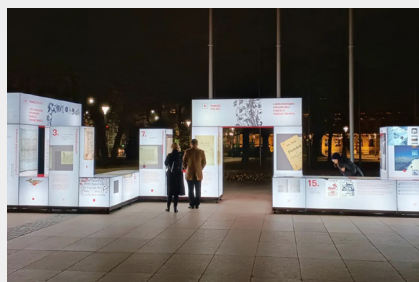
Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

fot. Marta Goroch

Wystawa „Pamięć Polski. Lista Krajowa Programu UNESCO Pamięć Świata – 5. edycja” w Lublinie

Informacje o ekspozycji zawarte są w części „Program UNESCO Pamięć Świata”.

fot. AP w Lublinie

Dzień Darczyńcy w Archiwach Państwowych

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Popularyzacja dziedzictwa dokumentacyjnego”.

Uroczystość przekazania archiwum pierwszego premiera III RP Tadeusza Mazowieckiego do Archiwów Państwowych

Informacje o przekazanych materiałach archiwalnych zawarte są w części „Gromadzenie i opracowanie zasobu archiwalnego”.

fot. AAN

Wystawa „Oprawy gotyckie XIII – XVI w. ze zbiorów toruńskich” współorganizowana przez AP w Toruniu

Na wystawie można było zobaczyć cztery średniowieczne księgi oraz XIV- i XV-wieczne tabliczki woskowe z zasobu AP w Toruniu, stanowiące przykład ksiąg wykonanych w drewnie i wosku.

fot. AP w Toruniu

Uroczystość przekazania archiwum wicemarszałka Senatu RP I kadencji Andrzeja Wielowieyskiego do Archiwów Państwowych

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Gromadzenie i opracowanie zasobu archiwalnego”.

fot. AAN

Wyróżnienie NDAP godłem „Friendly Workplace 2024”

Informacje o wydarzeniu zawarte są w części „Kadry”.

fot. Michał Gmitruk

ARCHIWA
PAŃSTWOWE